

Z

tribuna

številka 2-3-letnik xxvii · 5 din
16.11. 1977

ZADNJA NOVICA

Ker tehnično ni bilo mogoče, da bi pripravili temeljite tekste o primeru »Erjavčeve 29« že za to številko, obljubljam, da bomo to storili v naslednji številki. To bodo teksti o vsem in o vseh, ki so bili udeleženi. (Mi-mogrede: eden naših urednikov se piše Erjavec. Razumite nas.)

miki - bojan - branko : Boom!

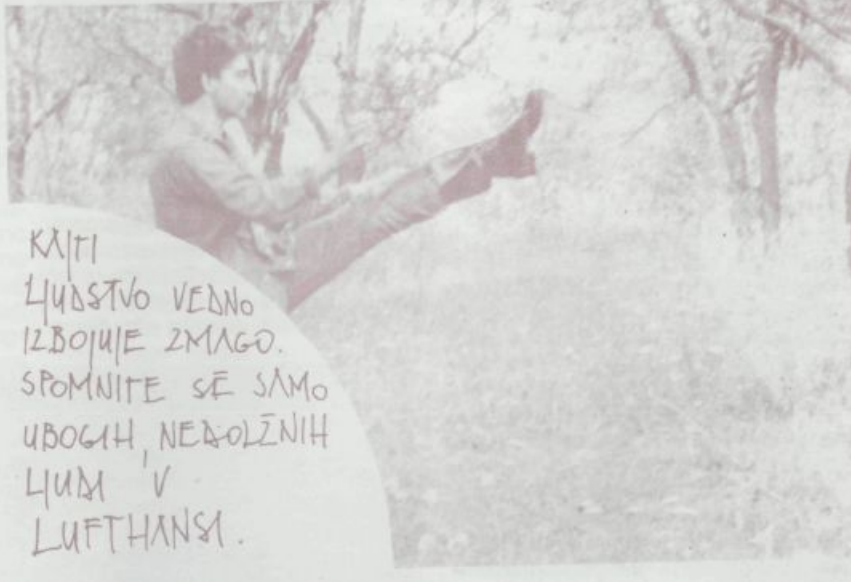
MI SMO
MLADI, ODLOČNI
IN PRIPRAVLJENI...

... ŽUVATI
NAŠE UBOGE
ŠEPE, BANKIRJE
IN INDUSTRIJALCE...

... KI NAS HRANILJO.
(MINOLTA XI 5 +
+ 1.4/50mm + 2/28mm
+ 4,5/80-200mm
41.425,66 NA)

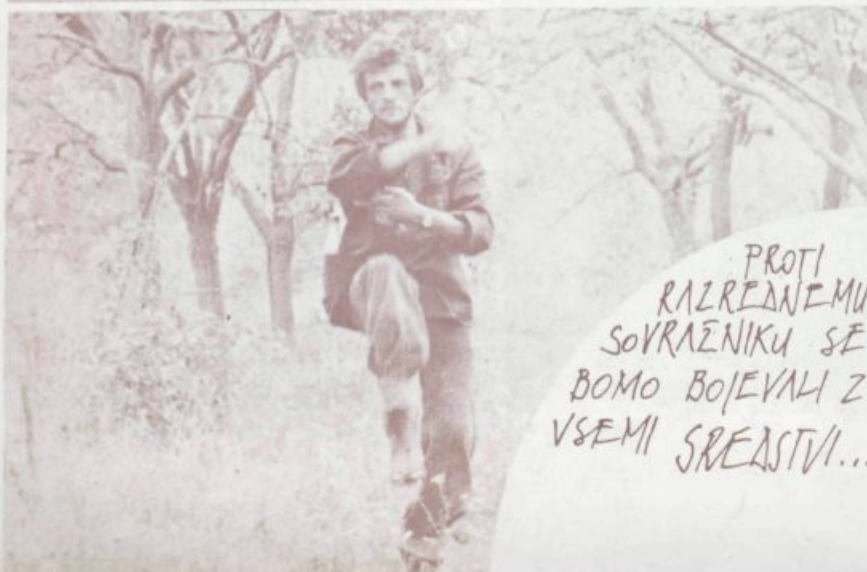
KAJTI
LUDSTVO VEDNO
IZBOJUJE ZMAGO.
SPOMNITE SE SAMO
UBOGIH, NEBOLENIH
LUDIJ V
LUFTHANSI.

SMRT
TISTIM, KI POS-
KUŠAJO RAZBITI
SISTEM RABE,
PRAVICE, MORALE,
VERE IN SVOBODE!

SAMO
POMISLITE,
DA ZARADI NJIH
TRPIJO UBOGE
LETALSKE KOM-
PANJE, KI PRI
VSEM TEM NISO ČISTO
NIČ KRIVE.

PROTI
RAZREŠNEMU
SOVRAŽNIKU SE
BOMO BOJEVALI Z
VSEMI SREDSTVI...

...PA NJI
SE KAZE V
KAKRSNIKOLI
OBLIKI!

Mlogo hteo, mlogo započeo,
čas umrli njega je pomeo.

B. Radičević

Ernesto »Che« Guevara, človek, kateremu lahko dodamo desetine pridevnikov pa še ne bo izpričana veličina njegove osebnosti, njegovega prispevka k boju za svobodo, kot gverilca ali teoretika socialistične revolucije. Ta borec, človek, je končal svoje življenje pred desetimi leti, 1967 v Boliviji. Točneje končali so mu ga »posebni komandosi U.S.A. Army skupaj z Jamesi Bondi CIA-e«, ki so poleg ostalih »specialnosti« bili tudi »specialno« plačani. Odveč je poudarjati pomen njegovega deleža v mednarodnem socialističnem gibanju, njegovo priljubljenost med mladimi (ki jo je uspel kapitalistični komercialni mehanizem speljati na svoj mlin ideološke in celo ekonomske propagandne). Povejmo samo to, in to ni fraza, na svetu je mnogo »Che-jev«, v Latinski Ameriki, Kongu, Alžiru, Vietnamu in povsod tam, kjer je hodil in učil Ernesto.

IN MEMORIAM

RICARDO ROJO O CHE GUEVARI

Odvetnik Ricardo Rojo je bil prijatelj in soborec Che Guevare. S Che-jem je bil v odločujočih trenutkih različnih držav Latinske Amerike. Stalni politični in osebni kontakt s socialističnim revolucionarjem mu je omogočil, da objektivno oceni Che-jevo osebnost, njegove uspehe in neuspehe v revolucionarnem boju za družbeno preobrazbo Latinske Amerike. Ta intervju je Rojo dal za zahodnonemški časopis »Links«.

LINKS: Tovariš Rojo, kateri so vaši najgloblji vtisi iz časov vašega prijateljstva s Che-jem?

ROJO: Guevaro sem poznal preden je postal »Che«, leta 1953 v La Pazu. Do leta 1954 sva prepotovala Bolivijo, Peru, Ekvador, Kostariko, Nikaragvo, Gvatemalo. Takrat je bil idealistični upornik. Ekonomsko in družbeno situacijo v Latinski Ameriki je imel za neznosno. Takrat še ni bil pod vplivom socialistične ideologije. Njegova absolutna poštenost, iskren karakter, njegova ljudskost je napravila name izreden vtis. Prizadeval si je spoznati ljudi in njihov stvarni karakter v Latinski Ameriki. Vsak dan sva se pogovarjala o tem, kako in na kakšen način naj se borimo proti tej bedi. Mislim, da se je Che približal socialistični ideologiji v letih od 1953 do 1954, prepričan socialist pa je vsekakor postal pred boji v Sierra Maestri in preden je vstopil v revolucionarno vlado. Tam sva se pogovarjala o Latinski Ameriki. Prsenetilo me je njegovo temeljito teoretično, posebej pa še ekonomsko znanje. Ozadje tega znanja je bilo prepričanje, da se družbo lahko spremeni le z revolucionarno akcijo.

LINKS: V čem je, po vašem mnenju, Che-jeva zmaga in v čem njegova napaka?

ROJO: Mislim, da je njegov največji uspeh v tem, da je mobiliziral milijone ljudi, ki jim je razjasnil dva osnovna problema Latinske Amerike: ameriški imperializem in oligarhično kastno strukturo. Njegova napaka pa je bila, po mojem mnenju, v njegovi želji, enostavno ponoviti revolucionarne uspehe Kube iz let 1957—58 v drugih državah. Mislim, da se je Che v Boliviji teoretično

in praktično ni uspel zato, ker je tu hotel ponoviti tisto, kar mu je uspelo na Sierra Maestri 1957—58. V tem času sta tudi Castro in njegova revolucionarna skupina računala s tem, da tudi ministrstvo za zunanje zadeve ZDA želi zlom Batistinega režima. Celo konzervativni sloji so se v tem strinjali s Castrom. Vsi smo se veliko naučili iz revolucionarnih uspehov Kube. Vendar je danes nemogoče prevzeti taktiko iz tedanjih časov, ker je ameriški imperializem medtem »pentagoniziral« naš kontinent. Latinskoameriške vojske so pod poveljstvom ZDA usmerjene proti nam. Tehnično ni izvedljivo, da se neka majhna, izolirana, hrabra skupina mladih ljudi bori proti veliki premoči drugega pola — ZDA. Najti moramo novo taktiko za naš boj. LINKS: Govorili ste o Che-jevemu vplivu v Latinski Ameriki. Ali verjamete, da se je z njegovo smrtjo ta vpliv povečal?

ROJO: Da. Verjamem, da je mrtvi Guevara postal vzor, simbol revolucionarne borbe. In zato Guevare ni mogoče izključiti, ker se simbol ne da uničiti. S svojim življenjem v naši družbi je dal vzor, ki onemogoča približevanje reakcionarnim režimom in njihovo podporo.

LINKS: Ali ni bila napačna, velika Che-jeva napaka, ker ni poznal in spregledal stanje zavesti kmeta, ker ni opazil, za razliko od Maoa, »da ni vode za plavanje«?

ROJO: Da, pogovor pravi, »da se revolucionar bori in živi v narodu kot riba v vodi«. Ta kritika Che-ja je pravilna. Če berete Che-jev Dnevnik, boste našli dokaze, da je bil dejansko popolnoma izoliran in da ni imel nikakršnih možnosti, da bi komuniciral z ljudmi. Danes je lahko reči, da je šele sčasoma spoznal, kako daleč od njega stoje kmetje glede na stopnjo njihove zavesti (za razliko od situacije na Kubi). Tudi če bi imel KP na svoji strani, ne bi imel mase delavcev, kmetov in rudarjev, ki pripadajo nacionalistični fronti in ne KP.

LINKS: Che je danes postal skorajda »Človek revolucije«. Kako bi, če bi bil živ, danes gledal na ta razvoj?

ROJO: Verjamem, da bi bil proti temu, da iz njega delajo simbol. Simbol je le otok rešitve, ki ne služi ničemu drugemu. Che je verjel samo v boj in delo za stvar revolucije. Borbo je gledal kot dnevni red, toda ne v spektakularnem smislu.

LINKS: Toda ali ne verjamete, da Che-ja uporabljajo ljudje kot simbol le zato, da bi imeli ideal, s katerim se lahko orientirajo v želji, da bi preobrazili svet?

ROJO: Če se simbol uporablja v tem smislu, potem je pozitiven. Če pa se uporablja zato, da se že vnaprej ne bi nič delalo, potem je negativen. Mislim, da celo potrebujemo nek simbol, toda samo zato, da bi ga uporabili kot sredstvo, kot orožje, če tako želite. Che je venomer govoril o orožju, toda mislil je na sredstva.

LINKS: Che je rojen v Argentini. Ali ima danes kakšen vpliv na tamkajšno mlado generacijo?

ROJO: Che je rojen v Argentini, toda tam se nikoli ni boril. Ko je še študiral, je pripadal študentskemu reformističnemu gibanju. Toda hitro je spoznal, da je to tradicionalni način boja, s katerim se družbe ne da spremeniti. Mislim, da in to je popolnoma točno, da je univerza predstavnik vladajočega razreda. Če želimo ustvariti novo družbo, je potrebno preobraziti tudi to institucijo. To pa je nemogoče narediti na tradicionalen način.

LINKS: Ali mladi v Argentini sprejemajo tak način boja?

ROJO: Za njih ni enostavno sprejeti Che-jev način boja. Toda, ko je Che padel, so vsi govorili, celo prvih deset tisoč, katerim med drugim pripada tudi Che-jeva družina: Bil je moralni primer za vse. To je tipični primer konzervativnega prepričanja. Najprej se bore proti njemu, potem pa pravijo, da jim je pripadal. Toda za mlade delavce in študente, za pripadnike srednjega razreda, je Che simbol politične revolucije.

LINKS: Ali se mladi borijo v njegovem imenu in kaj počenjajo sedaj?

ROJO: V zadnjem času je bilo v Argentini mnogo pouličnih bojev, npr. Rosariu, Soltan, Buenos Airesu. Tam je bilo veliko Che-jevih plakatov. To je nekaj novega, prej so bile le Peronove slike. Temu se malce čudim, ker sem mislil, da je Che naredil močnejši vtis na mlade v Evropi. Tam so mladi Che-ja sprejeli nekako romantično.

LINKS: Zakaj se pogosto verjame, da je Che tu v Evropi postal mnogo bolj stvaren simbol kot v Latinski Ameriki, kjer so nasprotja med bogatimi in revnimi veliko bolj izražena?

ROJO: Tu v Evropi je družba veliko bolj siva in komercialno postavljena, usmerjena na potrošnjo. Mladi ljudje tega ne sprejemajo in žele družbo, v kateri so pomembnejše moralne vrednote in ne materialne. V tem primeru je Che vzor in primer, ker je želel prav to. Trdil je, da ni smoter življenja samo konzumiranje. Na tej osnovi si je zgradil mnenje, da je gospodarski sistem Sovjetske zveze napačen, ker se proizvodnja tam poveča le s povečanjem plač. To je materializem, v katerem se bolj dela le, da bi se bolje zaslužilo. Tako je tudi v kapitalizmu. Rekel je: »Mi smo socialisti in važnejši so nam moralni kot materialni interesi. Družbo moramo spremeniti.« Prav to je, mislim, razlog, zaradi katerega je Guevara tako cenjen prav pri mladih ljudeh.

LINKS: Ali se vračate nazaj v Argentino? Kaj boste počeli tam?

ROJO: Da, vračam se v Río de la Plata, v bližino Buenos Airesa. Bil sem dva meseca v zaporu, ker je vojna klika sprejela zakone o izrednem stanju proti več kot petstotim aktivnim ljudem. Takrat so me stlačili v avion in priletel sem v Evropo. Imel sem samo dva meseca časa, da sem se tu pogovarjal z ljudmi; lahko bi ostal legalno, toda moje mesto je tam, ne tu. Naslednji mesec grem v Urugvaj. Morda se bom vrnil v svojo državo, ker je moja politična naloga, da se tam borim.

LINKS: Kako se boste borili?

ROJO: Nimamo legalnih možnosti. V tem pogledu je moje mnenje drugačno od mnenja mojih prijateljev z leve. Verjamem, da lahko sodelujemo z mladimi, uporniško razporeženimi svečeniki. To je zelo kritična točka, ker so vrhovi katoliške cerkve konzervativni in spadajo k establishmentu. Mislim, da moramo sodelovati z njimi. In še v eni točki obstajajo razlike: vem, da so tudi v vojski oficirji, ki nočejo kompromisa s sistemom. Morda bomo tu in tam imeli težave, toda v ta rizik moramo vstopiti celo tedaj, če ne delajo v okviru socialističnega gibanja, ampak samo za nacionalno osvoboditev. To bo morda zvenelo čudno, ampak evropska merila se ne morejo prenesti v Latinsko Ameriko.

Iz srbohrvaščine prevedel

I. B.

Gre torej za strukturalni in ne kronološki (iluzorno historični) moment-vstop. Po vsej verjetnosti subjekte na oddelku za filozofijo bolj zadeva »sodobna misel« kot pred-sokratiki, a tudi če temu ni tako, naš argument ne izgubi nič na teži.

Zahteva, ki iz tega neposredno sledi, je namreč le možnost individualno artikuliranega pristopa k študiju, ne pa postavitev nove hierarhije/kronologije.

Da se ne bi izpostavili obtožbam sinhronizma in načelne antihistoričnosti, moramo tezo dopolniti. Čeprav je pristop k študiju »strukturalen«, sinhron, pa je za »poglobljanje« študija še kako potrebna zgodovinska tematizacija mesta vstopa. In potemtakem je nujno tudi poznavanje zgodovine, zgodovinske kontinuitete etc., **a prav tako nujno** je tudi delo sinhronnega momenta, vstop diskontinuite, »vzvrtni tek« zgodovine, retematizacija »najstarejše filozofije« z najnovejšega priporjenega mesta, tako da samo »starejšo filozofijo« spremenimo, da postane skozi optiko našega lastnega zgodovinskega mesta bistveno drugačna, kakor jo je videti skozi optiko naivne kronologije, skozi optiko metafizičnega potovanja od pojava do bistva, od neznanja do Znanja (In da s tem postane tudi naše mesto drugačno. Kakšen bi sicer lahko bil smisel študija zgodovine?). Da se torej — ekstremno formuliran primer — antično filozofijo obravnava s svojega zgodovinskega mesta, ne pa, da se svoje mesto najdeva iz antične filozofije ali celo v njej. Torej: študij zgodovine filozofije mora narekovati sama logika študija. In v kolikor je ta logika svobodna zareze, ki jo vanjo vnese obstoječi sistem študija, je kristalno jasno, da je osvojitev tega ali onega zgodovinskega segmenta, tega ali onega filozofema, zgolj vprašanje strategije študija, poti, ki jo študij ubere, torej ne nazadnje vprašanje časa. Pri tem je vseeno, ali se osvojitev zgodi pred diplomom ali po njej. Logika odprtega študijskega procesa pač zahteva (na žalost?) tudi **zaupanje** subjektom učnega procesa. Zahteva določen **riziko**, če naj bo nekaj novega. A če smo prav hudičevo strupeni: kdo je tisti, ki naj zaupa, in kdo je tisti, ki naj se mu zaupa?

II. »produkcijska logika angažmaja« mora prav tako upoštevati »eksistencialni« faktor. S tem hočemo reči, da se je potrebno zamisliti nad ekonomijo prostega časa in energije. Treba je postaviti vprašanje, kolik del svojega časa in energije lahko študent porabi za fakultetni študij, ne da bi bila ob tem oškodovana množica vseh drugih potrebnih dejavnosti, ne da bi bila pri tem ogrožena možnost t.im. vsestransko razvitega človeka. Očitno je, da organizacije dela in prostega časa ne gre izražati v kvantitativnih merskih enotah, bolj ali manj očitno je tudi to, da mora **vsak sam**, izven slehernih splošnih norm, organizirati svoje delo. Je pa tudi očitno, da na tem mestu ni mogoče kaj dosti razmišljati dalje. Treba je postaviti vprašanje!

Zgornje razmišljanje seveda ni in ne more biti naš recept za takojšnjo akcijo, temveč prej smerokaz ali skica, ki skuša zaobseči nekaj temeljnih vidikov spreminjanja obstoječega načina našega študija. Toliko je razmišljanje uperjeno tudi na takojšnje, konkretne spremembe dela na oddelku. To zadnje še zdaleč ni le stvar piscev tegale teksta, niti ta tekst ne skuša doreči »vse, kar bi bilo potrebno storiti«. Vseeno pa menimo, da bi bilo nekaj stvari zagotoviti na vseh seminarjih.

1. Na zdaj obstoječih seminarjih je daleč prevladujoča oblika »socialne interakcije« (v kolikor nima besede sploh učitelj sam, kar se rado sprevrže v monolog) odnos med študentom/individuom (navadno tistim, ki bere referat, kar spet teži v monolog) in učiteljem. Glede na to, kar smo že napisali, si kot zaželeno prevladujočo obliko dela na seminarju predstavljamo diskusijo na teze, ki jih eden ali več študentov pripravi po predhodnem dogovoru z udeleženci in vodjo seminarja. Pri tem naj bi bila, kar

rezultatov dela tiče, načeloma plodna **vsaj** razmerja »socialne interakcije«, ki se ob tem vzpostavijo; torej ne le učitelj: referent, ampak študentje med seboj, študent: učitelj, študentje kot skupina: učitelj, vsi skupaj kot skupina etc. Ne gre

za formalno demokratičnost, temveč za neposrednejše upoštevanje dejstva, da je znanje socialni produkt. Upamo pa, da se ob tem učiteljeva avtoriteta premakne z vnanje (neposredne) pozicije gospostva na delovno pozicijo.

2. Menimo, da je področje, s katerim imamo na seminarju opravka, nemogoče opredeliti (okvalificirati) enoznačno. Že zato se ne sme prispevka, ki ga predlaga ali pripravi nosilec seminarske teme, a limine zavrniti, češ da spada k drugemu predmetu, da »za nas tukaj ni relevanten« ipd. S tako zavrnitvijo in z napotevanjem k drugim seminarjem in profesorjem nujno prihaja do cehovske delitve študija znotraj oddelka. Še posebej problematičen v tej smeri je odnos med marksizmom in sodobno (meščansko) filozofijo, kajti napotitev seminarja, ki je bil namenjen predmetu marksologije, k predmetu sodobne meščanske filozofije nujno degradira seminarsko temo.

Predpostavljamo, da ima nosilec teme dovolj tehten vzrok, da jo obravnava ravno na tem in tem seminarju in da je svojo odločitev ter način pristopa k temi sposoben zagovarjati. Tako bi morala kritika pristopa k strani sodelujočih, pa naj gre za študente ali učitelja, spoštovati prosto izbiro in sposobnost argumentacije (ter biti v tem smislu imanentna).

3. **Ocenjevanje** seminarskega dela in seminarskih nalog (izpitno ocenjevanje na štiri oči nas tu **sploh ne more** zanimati), bi moralo temeljiti na delovnem principu. Upoštevati bi moralo predvsem angažiranost, iniciativnost etc. Samo po sebi mora biti razumljivo, da priprava seminarja zahteva širše poznavanje izbranega problema oz. teme. Razumljivo bi moralo biti, da je smisel seminarja v tem, da vsi sodelujoči problem še dalje »poglobljajo«, da vprašanje znova in znova premeščajo v novo polje. Da torej obravnavani problem aktivno sprovocira (miselne) pozicije vseh prisotnih-udeležencev.

Pri vsem tem ni dvoma, da je treba privilegij ocenjevanja ukiniti, oz. da morajo ocenjevati vsi udeleženci seminarja (ocenjujmo vsi, ocenjujmo vse — tudi skrite stvari — da bomo izkusili, kako nemogoče je pravzaprav ocenjevati!)

Bojan Baskar, Ratko Gačša, Jože Vogrinc

PRIPIS

Objava gornjega teksta v Tribuni zahteva nekaj pojasnil.

Napisan je bil čisto na začetku leta 1977 in objavljen v doslej edini številki časopisa študentov filozofije na FF, **Pitekanthropos**. Nastal je iz prizadevanj študentov za temeljito spremembo načina študija filozofije, v skladu z dejanskimi družbenimi potrebami. Opirajoč se na zakon o visokem šolstvu in statut FF, smo si študentje prizadevali razvijati take študijske oblike, ki v čimvečji meri zagotavljajo aktivnost, prizadetost, ustvarjalnost študentov (ta tiste, ki površno berejo, ponovno na glas: študentov kot skupine sodelavcev in ne študentov kot ~~vse~~ posameznikov, ki se bi ujemala v najmanjšem skupnem imenovalcu, to je letnici rojstva). Za avtorje je bil članek v času pisanja povzetek razmišljanj o **nekaterih** temeljnih vprašanjih (ne le) našega študija. Namesto, da bi težili k prezgodnji celovitosti obravnave, smo se skušali lotiti prav tistih temeljnih vprašanj spremembe študija, za katere smo se izkušeni bali, da bi sicer bila zapostavljena. Naš namen je bil spodbuditi »teorijo in prakso«, ki bi tako celovitost šele lahko omogočila.

Članka tako ni mogoče brati kot program študentov filozofije (to bi bil utopizem), niti ne več kot brezprizivno mnenje podpisanih. Prav tako ga ni mogoče brati kot recept za študente drugih smeri in to ne enostavno zato, ker bi pač »vsak faks imel svoje probleme«. Gre ravno zato, da imajo **isti** problemi povsod **različno** obliko, medtem ko se **specifični** problemi posameznih smeri radi prikazujejo kot naključje ali lepotna napaka. Če se vam ob branju našega teksta ni v glavi tkal **vaš lastni tekst**, potem objava našega v Tribuni, ni imela smisla.

Jože Vogrinc, 29. junija 1977

Enajsti september 1973 šest ali sedem minut po drugi uri popoldan. Patruja pešadijske šole iz San Bernarda vdre v drugo nadstropje vladne palače Moneda, pod poveljstvom generala Palacios. Krije jo neskončna vrsta rafalov iz avtomatskih pušk »fal«. Pridejo do rdečega salona. Nekje gori, vse prepleta dimna zavesa, ki so jo stkale topovske granate in bombe Scherman tankov. V dimu zagledajo tri civiliste, ki so se postavili po robu vojaškemu napadu z mitraljezi. Kapetan in nek vojak iz patrulje istočasno streljata, krogle zadenejo enega od treh civilistov v želodec. V trenutku, ko pade na tla, spoznajo, da so zadeli predsednika vlade. Kapetan zakriči: »Posrali smo ga! Ustrelili smo Allendeja!«

Takrat prihitijo iz sosednjega salona še ostali oboroženi civilisti, ki jim uspe odbiti napad vojaške patrulje. Vojaki se morajo umakniti nazaj v prvo nadstropje.

To se dogaja tri ure in pol po začetku napada na vladno palačo, ki jo brani dvainštirideset civilistov s puškomitraljezi in eno bazooko (ročni minometalec). Dvainštirideset civilistov proti osmim tankom »made in USA«, proti dvema brzostrelnim topovoma 25mm, proti 200 vojakom pešadije santiaškega regimenta in proti dvema lovcema bombnikoma, ki od dvanajste ure v petnajstih minutah zmečeta na vladno palačo Moneda 36 bomb.

Ko se po eni uri in pol vojaška hunta drugič prebije v zgornje nadstropje, ukaže general Palacios vsem vojakom naj se umaknejo iz prostora, kjer leži Allendejevo truplo. Palacios telefonira Pinochetu: »Akcija izvršena. Moneda je padla. Predsednik je mrtev.«

Pinochet vpraša: »Kako izgleda truplo?«

Palacios odgovori: »Uničeno!«

Pinochet: »Naj ga nihče ne vidi! Počakajte na nove ukaze!«

Namen bliskovite vojaške intervencije je bil, da bi predsednika Allendeja ujeli in ga ubili tako, da bi vse skupaj izgledalo kot samomor in bi s tem zadali močan psihološki udarec in demoralizirali odpor levice. Toda predsednik je padel v boju in celotni načrt, ki so ga imenovali »alfa«, je propadel. »Samomor« predsednika Allendeja »ni uspel«.

Čilsko ljudstvo se je borilo celo noč od 11. na 12. september. Boj se je polegel šele 12. 9. ob dvanajstih, ko je ljudstvu zmanjkalo municije. Tedaj so vojaki pomor v vladni palači dopolnili še z masovnim pobijanjem čilskega ljudstva.

Zgodba, kako so ubili čilsko ljudstvo, je prav tako pretresljiva kot zgodba uboja njihovega predsednika. Zgodnje jutranje ure 11. septembra 1973 so bile zadnje ure tritisoč glavnih vodij levice, kmetov, delavcev, študentov... ki so jih zverinsko ubili, 5500 jih je padlo v boju proti vojaški agresiji 11. in 12. septembra. Preko 1300 ljudi so ubili drugje in drugače — v santiaških in drugih zaporih od 12. do 30. septembra. V prvih osemnajstih dneh preko 15.000 ubitih.

Operacijo »Pincas« (pinceta), ki se je pričela ob 6.00 uri 11. 9. 1973 so izpeljali posebej za to izurjeni komandosi vojaških in fašističnih organizacij. Aretirali, mučili in ubili so 6000 naprednih komunistov — to so imenovali »čistilna akcija motorjev marksizma«. Imeli so dovolj časa za vajo, kajti podroben načrt je bil pripravljen že leta 1972 s sodelovanjem čilske obveščevalne službe, CIA-e ter z velikodušno pomočjo članov brazilske posebne policije.

Jaz, Simon iz Čila, sem tistega usodnega večera takoj po vojaškem udaru poslušal izjave vojaške hunte. Vse je spominjalo na znane izjave »führerja Hitlerja«, ko je 1. 9. 1939 napadel Poljsko. Hitler je prav tako govoril, da so se Nemci samo branili, ker so bili napadeni. Invazija na Poljsko je bila kot kaplja kaplji podobna vojaškemu udaru v Čilu, le da so jo tokrat izvedli agresorji s pomočjo notranjih sovražnikov. Laži so se vrstile po radiu in v tistem trenutku sem bil kot mnogi Čilci priča tej laži; in bil sem neskončno prizadet.

»Seme, ki smo ga dali tisočim Čilci, ne bo moglo nikoli vzkliti...« To ni res. To seme nikoli ni bilo in nikoli ne bo zatrt s še takim nasiljem. To dokazuje do danes 40.000 umrlih, ki so padli v svoji revoluciji. Odpor se širi iz dneva v dan. Danes ali jutri se bodo odprli drevoredi, skozi katere bo hodil svoboden človek, tak, ki bo lahko oblikoval boljšo, socialistično družbo.

Simón Pacco

Tistim, ki se jih kar naprej vodi za nos, mora biti tega enkrat dovolj. Ob vseh veleumnih prometnih »rešitvah«, ob vse odkrito-deklarativnih opredeljevanjih za čisto okolje in za človeka, ter proti hrupu, plinom in ubijajoči pločevini, ob vsem tem »ekološkem« blefu, ki celo besedno namenoma ostaja popolnoma na površini resničnih problemov oz. vzrokov za takšno stanje, saj bi vsak resen pristop k reševanju razkril in oknil marsikakšne in marsikogaršnje interese, se vedno znova izkaže: tisti, ki odločajo o dejanskih rešitvah, očitno ne potrebujejo drugačnega prometnega režima, le-ta ni v njihovem interesu, kajti primanjkuje jim le parkirišč. Tem ljudem očitno ne more stopiti pred oči slika ljubljanskega Centra in še kakšne dodatne ulice poleg, na kateri bi nastopal še kdo drug razen drveče in smradu pločevine. Ti ljudje niso bili še nikoli v vlogi mladih mater, v glavnem delavk in študentk (tistih redkih, ki jim je uspelo vriniti otroke v vrtce, seveda, ali pa, ki si odtrgujejo za privatno varstvo), ki se ob dveh popoldan z otroki na kolesih prebijajo skozi stalne borbe z različnimi policaji na poti z dela domov po pločnikih, ker je zanje in za otroke takrat vožnja še posebej smrtno nevarna.

Ti ljudje živijo pravzaprav zelo omejeno življenje — s steklenimi stenami omejeno. Na delo in domov se ne vozijo s kolesi ali avtobusi, niti ne hodijo peš. Njihovi so avtomobili, ki polnijo središče mesta z vsemi mogočimi nevarnostmi, avtomobili, katerih vozniki s svojim egoističnim zasedanjem ulic Centra ter s svojimi ostudno nesocialnimi in nečloveškimi manifestacijami onemogočajo že elementarno gibanje po mestu. Njihovi so avtomobili, ki parkirajo po bivših kolesarskih stezah in po zaenkrat še obstoječih pločnikih. Le-ti svojih otrok ne vozijo na kolesih, pred vrtci stojijo čim večji avtomobili. Zato ni čudno, da so bile vse poizkušane »rešitve« prometne zmešnjave v zadnjih letih navaden polom. Kratko pa so v vsakem novem poskusu potegnili pešci, še posebej pa kolesarji — vedno manj življenjskega prostora jim je bilo odmerjenega in še ta je bil vedno bolj nevaren.

Zato tem in takšnim ljudem ni več mogoče tiho dopuščati, da odločajo mimo nas, a v našem imenu.

Ne moremo jim več enostavno prepustiti izbire rešitve in jim mirno zaupati še naprej. Treba jih je opozoriti, da ljubljanske ulice ne morejo biti namenjene le za tišto vrsto osebkov, katerih diferencialna specifičnost je morilski kos pobarvane pločevine. Treba jih je dovolj jasno in glasno spomniti tudi na druge, ki niso zaprti v drago prislužene pločevinaste kletke.

Zato so bile potrebne demonstracije. Tako je skupina več kot šestdeset občanov-kolesarjev, katere jedro so tvorili študenti, ki so s podobnimi ukrepi vsekakor najbolj prizadet sloj, 27. septembra 1977 spontano demonstrirala v centru Ljubljane proti ogrožanju njihovih življenj, proti agresiji motorizirancev, ki se iz dneva v dan vrši nad njimi, proti neenakopravnosti kolesarjev in oviranju njihovega gibanja po mestu, za normalno in varno življenje v centru Ljubljane tudi za tiste, ki nimajo vikendov, kamor bi se lahko umaknili pred ubijajočo »norišnico v mestu«. S počasno protestno vožnjo ob dveh popoldan po najprometnejših ulicah v ožjem središču mesta, kot so Titova, Trg OF, Resljeva, Gosposvetska, Aškerčeva, kjer je vožnja s kolesi prepovedana, so tako voznike kot tudi med njimi odgovorne za takšno stanje v Ljubljani na dovolj efektan način opozorili, da še zdaleč ni vse tako urejeno, kot bi bilo treba.

Vendar pa je prvi, neposredni odgovor odgovornih zaskrbljujoč in zahteva še kaj več, kot le javno obsodbo. Smatramo, da fizično nasilje ne vodi v nobenem primeru do kakršne koli resnične rešitve. Še najmanj seveda v primerih, ko se (vsaj verbalno) vsi strinjamo, da je potrebno pereč problem čimprej rešiti. A ravno to obliko dialoga so izbrali najprej vozniki-avtomobilisti, ki so bili soočeni s protestom, potem pa tudi odgovorni.

Medtem ko so avtomobilisti v vsej svoji histerično-agresivni samopašni fašistoidnosti zavestno in namenoma ogrožali življenja udeležencev protesta, se zaletavali v kolesa tistih na koncu kolone, grozili s fizičnim obračunom ter na Aškerčevi namenoma povzročili nesrečo, ki se zgolj po naključju ni končala s hujšimi posledicami kot z uničenim kolesom, je za nameček grobo intervenirala še policija. Tako si bodo nekateri ta dan zapomnili tudi po bolečem žvižgu pendreka in trdi notranjosti »maric«. Kljub temu, da se je vsa stvar z organi javne varnosti na koncu le razrešila na miren in uvideven način, je kar grozljivo neverjetno, da je bila to reakcija odgovornih dejavnikov na upravičene zahteve in protest.

Takšno reagiranje ni moglo nikomur vlti pretiranega zaupanja. Tako se v času, ko to pišemo, zbirajo podpisi pod peticijo Mestnemu svetu v tej zadevi. In ni jih tako malo, ki so že podpisali. Zahteva se javen odgovor. V mesecu dni. Zadovoljiv odgovor, da ne bo edina odprta možnost pri razreševanju tega življenjskega pomembnega problema ostala tudi v naprej protestna akcija.

S KONJEM NAD BESEDO: FILOZOFIJA NA KONJU

V Programu za študij filozofije na filozofski fakulteti univerze v Ljubljani iz l. 1971 piše na prvi strani: Študij filozofije je namenjen seznanjanju tako z zgodovino filozofske misli od začetkov do najnovejše dobe kot s problemi sodobnega filozofskega raziskovanja; ob filozofski sistematiki in preiščljanju razvoja filozofije naj se študent usposobi za samostojno filozofsko razmišljanje. — Kakorkoli je navedba zgovorna (preiščljanje, razmišljanje), pa je treba dodati še dve izjavi prof. Rusa (neuradni sicer, vendar običajni), ki sicer povesta isto kot Program, le da še bolj pomenljivo: 1. namen študija je, da študent **dobro** spozna vse **temeljne smeri in impulze** v zgodovini filozofskega mišljenja, 2. naloga oddelka je, da usposobi ljudi, ki bodo sposobni samostojno filozofsko razmišljati oz., ki bodo strokovno/poklicno usposobljeni (in kompetentni), da filozofsko razmišljajo. — Izjavi nista reproducirani dobesedno, upamo pa, da povzemata smisel izrečenega in še predvsem, da sta na oddelku splošno znani. Ker pač ni nekih **temeljnih** smeri in impulzov, ki bi bili vkoreninjeni v stvari sami, je jasno, da je vsako imenovanje in postavljanje temeljnih smeri, vsebin in momentov vedno zgolj rezultat (oz. bolje: predpostavka) te ali one interpretacije. Prav filozofija daje glede tega dober poduk. Zato bi še posebej študij filozofije ne smel rezultirati v tem (še manj temeljiti v tem!), da se osvoji in prepozna neke njene vnaprej predoisane temelje.

Vrata so sicer po vsej verjetnosti odprta. Študent naj v dialektiki vzgojnega procesa prekosi svojega učitelja — tako nekako je pred par leti rekel prof. Jerman. In da profesorji zastopajo svojo interpretacijo filozofije, to je povsem na mestu, to je treba. Kljub temu pa se zdi, da zadeva ni tako preprosta.

Mnenja smo, da so profesorji na oddelku v imenovanju temeljnih kamnov zgodovine filozofije dokaj enotni, čeprav gotovo obstoje razlike med njimi. Temeljni kamni so po njihovem tisti, ki imajo tudi sicer sloves »klasičnih filozofskih del«. Ti so — in ultima analysi — Aristotel, Descartes, Kant, Hegel, Marx. Ta postavitev hierarhije pa postane mučna za nekoga, ki mora na izpitu poznati omenjene avtorje **izčrpneje** od tistih, ki niso pripoznani za temeljne, čeprav njegova »valorizacija« hodi po drugih temeljnih in breztemeljnih kamnih. Morda je še najbolj represivna za tistega nesrečnika, ki bi rad postavil pod vprašaj dostojanstvo filozofije kot take in jo mešal s čim drugim. Kaj takega si še posebej ne sme dovoliti, ker se poklicno/strokovno usposablja za filozofiranje; ker je torej **specializiran filozof** (?). Res je: če se odloči, da bo plaval proti splošno validnemu toku evropske filozofije, mora dobro poznati ta tok. Vendar tu nastopi še en problem, ki je kar nekako profan: kje naj dobi dosti časa in energije, da bo, svojim letom primerno, zadevo solidno in strokovno preplaval? Da o motivaciji ne govorimo. Tolažbe, da bomo lahko proti toku plavali, ko bomo imeli diplomu v žepu, ne gre jemati preveč resno. In temu podobno tudi ne praznih nasvetov v smeri samozrtvovanja, delovne etike, delovne discipline, odgovornosti do oddelka etc., če naj bo institucionalni študij filozofije lušten. Morda bi se na ta račun dalo reči tudi tole: zakaj pa ste vpisali filozofijo, če se vam ne ljubi ukvarjati se z njo? Tu je pač še en problem — eno dejstvo, ki je zares profano: da ravno vsega, kar bi si srce požeželo, v naši deželici pač ni mogoče študirati. Ker če bi bilo, bi bil verjetno marsikateri študent filozofije vpisan kje drugje. Namen pisanja na tem mestu je torej predvsem opozoriti na ideologizacijo, ki se poraja, kakor hitro spregovorimo o nekih temeljnih in izvornih dogajanjih v filozofiji, in na represijo, ki od nje prihaja v študijski režim. Izhajajoč iz te trditve je treba iskati rešitve, ki gotovo so, čeprav se mora vsak predlog, na ozadju že predlaganega in znova pozabljenega, slišati kot fraza. Kolikor samo našo akcijo za transformacijo študijskega režima¹ vzpostavimo na marksističnem (to pomeni vsaj — pojmovnem) nivoju, kolikor torej sama naša akcija zahteva, da zapopademo situacijo na oddelku kot pogojeno z družbeno formo delitve dela, toliko se **ne more in ne sme** same akcije ločevati od »poznavanja filozofije in marksizma«, ki se naj pokaže na izpitu. Sama akcija mora biti ta izpit.² Izpita, ki bi še dodatno segel

onkraj nje kot srečanje na štiri ali več oči, kjer bo nekdo »še za nameček« potipal zmožnost našega reproduciranja prebrane literature ipd., ne moremo razumeti drugače kot akademizma in formalizma na eni strani ter specifične kontrole znanja na drugi. Tak izpit bo pomenil točno to, da profesor noče izpustiti iz krempljev študenta že s tem, da je slednji dokazal svoje sposobnosti, svoje znanje, svoj angažma, svojo motiviranost, svojo »delovno etiko« etc., namreč da hoče še post festum preveriti, koliko se je tisto, kar si on predstavlja, da morajo študentje vedeti, »prijelo« subjektov vzgojno-izobraževalnega procesa. Tisto, kar naj bi se jih »prijelo«, ni seveda nič drugega kot poznavanje profesorjeve lastne interpretacije. Tisto, kar se torej zdi profesorju najpomembnejše — to naj bi vsi mi znali najbolje in najlepše. Tu spet udari na dan prikrita represivnost utemeljevanja lastne interpretacije v »stvari sami«, ki se nujno izkaže kot posebna oblika gospostva: kontrola znanja.

O tem je treba razmišljati dalje, pri čemer je delni smisel beleženja razmišljanja lepo upanje, da študentova argumentacija (interpretacija) zaleže toliko, kot profesorjeva. V študijskem procesu se pač ne srečujeta znanje profesorja in šene-znanje študentov. »Ta metafizična opozicija spregleda očitno: profesor poseduje samo koščke nekega »védenja« v stalni transformaciji; prav tako tudi študent poseduje koščke védenja, ki pa niso samo pred-vedenje. Študent ne pride v svet univerze kot »tabula rasa«, na katero se bo vpisovalo védenje« (G. Lapassade; *procès de l'université*, str. 34—35). In pri tem seveda ne gre za to, da bi študent nekoč (z doktorskim naslovom v žepu, recimo) »posedoval« Celoto védenja — tako kot jo nekateri profesorji v svojem samorazumevanju posedujejo — gre prej za to, da prodre zavest o metafizični nasilnosti te celote, ki na univerzi ne deluje nič manj destruktivno kot izven nje. In da se ne konča vse pri vedenju — tam se vse konča — marveč prej kje drugje.³

Možno bi bilo še dalje razmišljati o implikacijah zgoraj omenjenega, a pisanje naj bo raje prekratko kot predolgo — predaletkosežno.

Proces pridobivanja znanja naj bi bil integralen. Univerza ni edini vir informacij in po našem mnenju, tudi najbolj kipeč ne.

Obstoječi študijski režim pa napravi v integralnem procesu pridobivanja znanja **zarezo**, ki »kruto« prekine individualni ali skupinski študijski projekt in ga nažene v čisto drugo, X smer. Res je sicer, da je mogoče del tega projekta vnesti v sam študijski režim (kolikor toliko prostovoljna izbira seminarskega dela), vendar **zdaleč premalo**. Poleg tega

je treba upoštevati, da kvaliteten študijski projekt večkrat zahteva ekskurze v izvenfilozofska območja — če pač ne maramo biti specializirani filozofi — ti ekskurzi pa se za obstoječi študijski režim izkažejo absolutno neuporabni, ker je pač osnovna zahteva študija dobra spoznati temeljne filozofske kamne. Tej osnovni zahtevi, kateri je vse drugo podrejeno, obstoječi študijski režim na oddelku imenično ustreza. Zareza tako povzroči ostro delitev dela na študij-za-izpit in študij-za-»sebe«, pri čemer je drugi odločno podrejen prvemu. Na čigavo škodo?

Z drugimi besedami rečeno, okrnjena je dimenzija »prakse« — torej celotnega »študentovega« angažmaja. Ta angažma, ki naj bi vključeval še predvsem izvenfakultetno prakso, in to tako v njenem »teoretskem« kot v »praktičnem« aspektu, se mora progresivno⁴ podrežati golemu študiju-za-izpit, tj. asimiliranju predpisane literature in predavanj ter sterilnemu (tj. strokovnemu & samostojnemu filozofskemu razmišljanju, na neko vnaprej predpisano temo, recimo dialektika, bistvo človeka, obče-posamezno etc.). Ta angažma (študijski projekt) prav tako zahteva ekskurze v »praksu«,⁵ zahteva vzajemno reflektiranje »prakse« in »teorije«, ta zahteva pa, čeprav je zahteva **produkcije logike angažmaja samega**, ne pride do besede in se mora vsakokrat podrediti vrhovnemu cilju, ki stoji zapisan v Programu. Vedno znova ostanemo zgolj študentje, povrh pa še študentje, ki jih študijski režim, s svojo zarezo, odvrca od dela.

V »produkciji logike angažmaja samega« gre za dve stvari:

1. da logika integralnega učenja, tj. postopnega (teoretskega, miselnega) privajanja sveta, ne prenese brez škode zareze, ki jo postavi študijski režim in da je tudi sama logika učenja, kakršno zahteva študijski režim, neustrezna. Nevzdržno je predvsem to, da mora biti učenje **linearno**, da mora biti v nekem smislu adekvatno kronološkemu poteku zgodovine, torej kronološko in potemtakem ahistorično-abstraktno (da filozofija nima lastne zgodovine, je tu že artificialna opazka). Začeti se mora s Talesom in končati, recimo, z Deleuzeom, da je filozofija tok progresivnega dopolnjevanja védenja. Znotraj tega Zgodovinskega projekta je treba potem obvladati vse punkte, vso zvezno linijo. (Taka čista diahronija se uveljavlja vsaj pri predmetu Zgodovina filozofije). Bolj kot se bližamo poslednjemu punktu linije, bolj smo sposobni za filozofsko razmišljanje. Da pa se s temi trditvami ne bi po nepotrebnem izpostavljali ugovorom da pretiravamo, bomo stvar raje obrnili: logika kvaliteta učenja zahteva, da njen subjekt — če naj bo za učenje motiviran — vstopi v študij na tistem mestu, ki ga najbolj zadeva.

¹ Torej zaenkrat angažma za kvalitetejši seminarje in ukinjanje formalnih izpitov — kar seveda vključuje angažma na samih seminarjih.

² Če torej kar takoj odpremo karte: ne gre nam za radikalizem ukinjanja institucije izpita in diplome sploh — zakaj le? — marveč za drugačno institucijo, tj. drugačno pot do izpita in diplome.

³ Filozofija bi rada spremenila radovednost v čisto vednost. Radovednost pa se usidra — following Freud — ko detetu ni jasno, kaj očka in mamica delata v postelji.

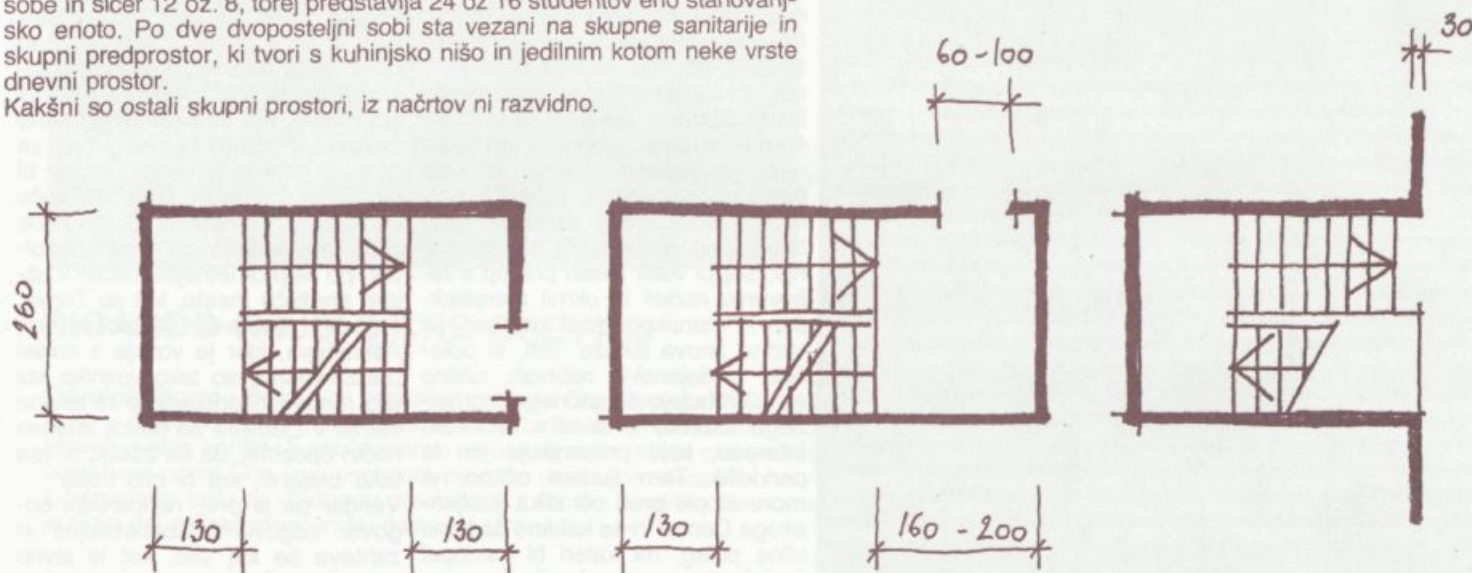
⁴ Da je podrejanje res progresivno, najzgovorneje kaže redukcija absolvertskega staža.

⁵ Ki je ni treba interpretirati ravno kot udeležbo v neposredni proizvodnji.

Pobuda študentskega lista TRIBUNA, da je treba elaborat »Poročila za sestavo programske naloge za študentske bivalne zmogljivosti na zazidalnem otoku BM2 ob Vojkovi in Allendejevi ulici v Ljubljani« pregledati glede na arhitektonske ovire za funkcionalno ovirane osebe, je vsekakor pravilna. Med študenti je danes veliko telesno prizadetih, kar predvsem hudo občutijo motorično ovirani. Dostop do »hiše znanosti« jim je praktično onemogočen. Sicer nimamo podatkov o številu telesno prizadetih študentov, ker se pri nas nihče ne ukvarja s sistematičnim in organiziranim zbiranjem podatkov o teh študentih, a lahko trdimo, da jih je precej. Elaborat anonimnega avtorja obsega poleg poročila in izračunskega odnosa posameznih vrednosti v objektu še tri inačice tlorisnih rešitev objekta (tipična etaža) z ustreznimi situacijami. Sprejeta je bila rešitev variante III. Zato tudi dajem pripombe le na to tlorisno rešitev.

Zasnova kot taka je dovolj enostavna in čista: vertikalne komunikacije (dvigalo in stopnišče) so na sredini, levo in desno po en stanovanjski trakt, eden večji, drugi manjši. Vsak krak ima na obeh straneh hodnika, ki sicer ni predolg, a vendar daje kasarniški značaj, nanizane dvoposteljne sobe in sicer 12 oz. 8, torej predstavlja 24 oz. 16 študentov eno stanovanjsko enoto. Po dve dvoposteljni sobi sta vezani na skupne sanitarije in skupni predprostor, ki tvori s kuhinjsko nišo in jedilnim kotom neke vrste dnevni prostor.

Kakšni so ostali skupni prostori, iz načrtov ni razvidno.

Stopnišče. Zaradi požarno varnostnih predpisov bo moralo biti stopnišče zaprto. Zato je treba že zdaj misliti na potreben prostor pred zaključkom stopnic in vrat.

Prav tako bi bilo zaželeno, da je stopniščno rame po vsej dolžini enake širine.

Dvigalo mora biti večje, tako da je možen prevoz osebe na nosilih. Predvsem pa morajo biti vrata dovolj široka — minimalna svetla širina 90 cm, tako da je zagotovljen dostop osebi na invalidskem vozičku — vozičkarju. Prednost pred krilnimi vrati (navadna in polavtomatska) imajo smučna vrata z avtomatičnim odpiranjem.

Vrata. Nujno je treba zvečati širino vrat tako v predprostor, sobo, kakor tudi v umivalnico s straniščem. Minimalna svetla širina vrat je 80 cm, bolje 85 cm. (Pri večjem prometu je priporočljivo 90 cm.) Vrata naj bodo po možnosti brez pragov.

Oblikovanje hodnika je nekoliko vprašljivo zaradi ožin (1,30 m). Drobná oprema lahko znatno pripomore k dobri rabi, ali pa jo povsem onemogoči (držaji, ročaji, stikala, kljuke, pravilne višine ipd.). Zato je treba pri projektiranju že od vsega začetka biti pozoren nanjo.

Morebitnih slabih rešitev, ki predstavljajo arhitektonske ovire telesno prizadetih glede dovozov in dostopov do objektov iz situacije v merilu 1:1000, ni moč razbrati. Poudarjam pa, da je treba urediti dovoze in dostope do vseh zgradb, tj. k njim in v nje tako, da ne bo nikjer nobenih ovir za funkcionalno ovirane osebe, zlasti za vozičkarje. Diferenčne stopnice morajo biti opremljene z dovolj položnimi klančinami, vrata morajo biti dovolj široka in ne pretežka za odpiranje, brez pragov itd. Te in podobne podatke dobite v priročniku Premagovanje arhitektonskih ovir za telesno prizadete, ki sta ga izdala Zavod za rehabilitacijo invalidov in Urbanistični inštitut SRS 1975 v Ljubljani.

Marija Vovk, dipl. inž. arh.

Osnutek klasifikacije telesno prizadetih študentov

1. Slepí in slabovidni:
Slepí — tisti, ki tudi po korekciji z lečo dosežejo na boljšem očesu ostrino vida, manjšo od 0,10, ter do 0,25, če je vidno polje zoženo na 20° ali manj.
Slabovidni — tisti, ki jim motnje, kljub korekciji z očali, povzročajo resne težave v večini aktivnosti, ki zahtevajo uporabo vida (myopija, astigmatizem, katarakta, albinizem, glavkom, kolobom, posledice infekcij in drugih bolezni, itd.).
2. Gluhi, naglušni in gluhozorni:
Gluhi — izguba sluha za 80 dB ali več.
Naglušni — izguba sluha od 40 do 80 dB, lahko tudi manj, če je zaradi izgube sluha v govornem območju avditivni kontakt zelo moten.
3. Govorno moteni:
Organske in psihogene govorne motnje (jecljanje, disarthria, dyslalia, disfonija, afazija), ki predstavljajo resno oviro pri sporazumevanju s pomočjo govora.
4. Ortopedsko in motorično prizadeti:
Posledice amputacij, obolenj in poškodb kosti, sklepov, mišic ter centralnega ali perifernega živčevja; težke prirojene anomalije udov (phocomelia, hypoplazija, kongenitalna pseudoarthroza, itd.); paraplegije, pareze in paralize udov (npr. po poliomyelitisu, encephalitisu, poporodnih parezah, itd.); amputacije; bolezenska stanja, kot npr. arthrogriposis multiplex, osteogenesis imperfecta, miopatija, itd.
5. Epileptiki
6. Deformirani:
Študentje s krivo hrbtenico, z brazgotinami po opeklinah, nesrečah ali ljudje z drugimi spremembami zunanlega videza.
7. Kronični bolniki:
Tisti med njimi, katerih zdravstveno stanje predstavlja resno oviro pri študiju in drugih aktivnostih (diabetes, kardiopatije, težje oblike astme, revmatizma, tuberkuloze, nefropatije, endokrinopatije, haemophilia, itd.).

Vir: Požar, Lev, Darja Budihna: Problematika telesno prizadetih študentov, Univerza v Ljubljani — CRU, 1975.

1. Biblioteka SAZU, Ljubljana, Novi trg 4-5
2. Slovanska knjižnica, Ljubljana, Gosposka 15, p. p. 146
3. Centralna knjižnica Biotehniške fakultete, Ljubljana, Krekov trg 1
4. Centralna ekonomska knjižnica, Ljubljana, Vojkova 69
5. Centralna medicinska knjižnica, Ljubljana, Vrazov trg 2
6. Centralna tehniška knjižnica, Ljubljana, Tomšičeva 7
7. Knjižnica Fakultete za elektrotehniko, Ljubljana, Tržaška 25
8. Knjižnica Fakultete za strojništvo, Ljubljana, Murnikova 2
9. Knjižnica Oddelka za arhitekturo FAGG, Ljubljana, Cojzova 5
10. Knjižnica FAGG, Ljubljana, Jamova 2
11. Knjižnica Fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo, Ljubljana, Titova 102
12. Knjižnica PZE za arheologijo FF, Ljubljana, Aškerčeva 12
13. Knjižnica PZE za etnologijo FF, Ljubljana, Aškerčeva 12
14. Knjižnica PZE za filozofijo FF, Ljubljana, Aškerčeva 12
15. Knjižnica PZE za geografijo FF, Ljubljana, Aškerčeva 12
16. Knjižnica PZE za germanske jezike in književnosti FF, Ljubljana, Aškerčeva 12
17. Knjižnica PZE za grški in latinski jezik FF, Ljubljana, Aškerčeva 12
18. Knjižnica PZE za muzikologijo FF, Ljubljana, Aškerčeva 12
19. Knjižnica PZE za pedagogiko FF, Ljubljana, Aškerčeva 12
20. Knjižnica PZE za primerjalno jezikoslovje in orientalistiko FF, Ljubljana, Aškerčeva 12
21. Knjižnica PZE za primerjalno književnost in literarno teorijo FF, Ljubljana, Aškerčeva 12
22. Knjižnica PZE za psihologijo FF, Ljubljana, Aškerčeva 12
23. Knjižnica PZE za romanske jezike in književnosti FF, Ljubljana, Aškerčeva 12
24. Knjižnica PZE za slovanske jezike in književnosti FF, Ljubljana, Aškerčeva 12
25. Knjižnica PZE za sociologijo FF, Ljubljana, Aškerčeva 12
26. Knjižnica PZE za umetnostno zgodovino FF, Ljubljana, Aškerčeva 12
27. Knjižnica PZE za zgodovino FF, Ljubljana, Aškerčeva 12
28. Knjižnica astronomskogeofizikalnega observatorija na Golovcu, Ljubljana, Pot na Golovec 25, p.p. 20
29. Knjižnica geološkega odseka FNT, Ljubljana, Aškerčeva 20
30. Knjižnica za mehaniko FNT, Ljubljana, Lepi pot 11, p.p. 311
31. Knjižnica katedre za meteorologijo FNT, Ljubljana, Aškerčeva 12
32. Knjižnica oddelka za kemijo FNT, Ljubljana, Snežniška 5
33. Knjižnica oddelka za montanistiko FNT, Ljubljana, Aškerčeva 20
34. Knjižnica oddelka za tekstilno tehnologijo FNT, Ljubljana, Snežniška 5
35. Matematična knjižnica FNT, Ljubljana, Jadranska 19
36. Knjižnica oddelka za fiziko FNT, Ljubljana, Jadranska 19
37. Knjižnica Pravne fakultete, Ljubljana, Trg osvoboditve 11
38. Knjižnica Inštituta za delo, Ljubljana, Trg osvoboditve 11
39. Knjižnica Inštituta za javno upravo, Ljubljana, Trg osvoboditve 11
40. Knjižnica Inštituta za kriminologijo, Ljubljana, Trg osvoboditve 11
41. Knjižnica Inštituta za sociologijo in filozofijo, Ljubljana, Trg osvoboditve 1
42. Centralna biološka knjižnica, Inštituta za biologijo Univerze, Ljubljana, Aškerčeva 12
43. Knjižnica Akademije za glasbo, Ljubljana, Gosposka 8
44. Knjižnica Akademije za gledališče, radio, film in televizijo, Ljubljana, Nazorjeva 3
45. Knjižnica Akademije za likovno umetnost, Ljubljana, Erjavčeva 23
46. Knjižnica Pedagoške akademije, Ljubljana, Stari trg 34
47. Knjižnica Teološke fakultete, Ljubljana, Poljanska 4
48. Knjižnica Visoke šole za telesno kulturo, Ljubljana, Poljanska 4
49. Knjižnica Višje šole za socialno delo, Ljubljana, Šaranovičeva 5
50. Knjižnica Višje šole za zdravstvene delavce, Ljubljana, Poljanska 26a
51. Knjižnica Višje tehniške varnostne šole, Ljubljana, Bohoričeva 3
52. Knjižnica Arhiva SRS, Ljubljana, Levstikov trg 3
53. Knjižnica Zgodovinskega arhiva, Ljubljana, Mestni trg 27
54. Knjižnica Moderne galerije, Ljubljana, Tomšičeva 14
55. Strokovna študijska knjižnica Moderne galerije, Ljubljana, Prešernova 1
56. Knjižnica Narodnega muzeja, Ljubljana, Prešernova 20
57. Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja, Ljubljana, Prešernova 20
58. Knjižnica Slovenskega šolskega muzeja, Ljubljana, Poljanska 28
59. Knjižnica Tehniškega muzeja Slovenije, Ljubljana, Parmova 33
60. Frančiškanska knjižnica, Ljubljana, Prešernova 1
61. Škofijska knjižnica, Ljubljana, Ciril Metodov trg 4
62. Semeniška knjižnica, Ljubljana, Dolničarjeva 4
63. Knjižnica in INDOK Urbanističnega inštituta SRS, Ljubljana, Jamova 18
64. Biblioteka Kemijskega inštituta Boris Kidrič, Ljubljana, Hajdrihova 19
65. Knjižnica Elektroinštituta Milan Vidmar, Ljubljana, Hajdrihova 2
66. Knjižnica Inštituta Jožef Štefan, Ljubljana, Jamova 38
67. Knjižnica Inštituta za ekonomska raziskovanja, Ljubljana, Vojkova 69
68. Dokumentacijski oddelek Inštituta za metalne konstrukcije, Ljubljana, Mencingerjeva 7
69. Knjižnica Inštituta za narodnostna vprašanja, Ljubljana, Cankarjeva 5
70. Knjižnica Inštituta za zgodovino delavskega gibanja, Ljubljana, Trg osvoboditve 1
71. Knjižnica Kmetijskega inštituta Slovenije, Ljubljana, Hacquetova 2
72. Knjižnica Metalurškega inštituta, Ljubljana, Lepi pot 11
73. Knjižnica Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo, Ljubljana, Večna pot 30
74. NUK, Ljubljana, Turjaška 1
75. Knjižnica in INDOK služba Onkološkega inštituta, Ljubljana, Zaloška 5

Splošnopizobraževalne knjižnice:

76. Delavska knjižnica, Ljubljana, Prešernova 30
77. Mestna knjižnica, Ljubljana, Gosposka 1
78. Pionirska knjižnica, Ljubljana, Komenskega 9
79. Knjižnica Beograd, Ljubljana, Vodovodna 3
80. Knjižnica Jožeta Mazovca, Ljubljana, Zaloška 16
81. Knjižnica Šiška, Ljubljana, Celovška 161
82. Knjižnica Prežihov Voranc, Ljubljana, Vrhovnikova 2

LJUDSKA

(Ponatis iz verskega časopisa za študente in izobražence)

V naši vasi spomenik smo gradili,
majhni smo, a veliki radi bi bili.
Klobuk je romal od hiše do hiše,
vsak je samoprispeval, da bi šel više.

Vsi smo kopali, mešali, gradili,
malto nosili tja gor v višine.
Čudil se sosed onstran je mlake:
»Saj silite skoraj že v oblake!«

Potem pa nekega jutra plaho povedal je Tine:
»Tisti se temeljni kamen nekoliko maje.«
— Le kaj se ta mali tukajle sili,
oni tam zgoraj bodo o tem odločili.

Oni tam zgoraj so modro molčali.
»Saj tistega kamna se sploh ne opazi,
kaj bi zato zdaj ljudstvo strašili,«
so radi dejali.

Mi iz ljudstva pa bomo molili,
da bi oni tam zgoraj dejstva spoznali,
da se z našo nevednostjo ne bi slepili,
da bi nam hišo pred potresom rešili.
M. H.

ZAPOZNELI RAPORT IZ SUHE KRAJINE

Mladinska delovna brigada Boris Kidrič
častno zastopa študente v Suhi krajini.
Ob prvi dekadi so norme presežene
povprečno za 63%, na udarni dan pa
so dosegli kar 218%. Mišice so precej
nabrekli, brez žuljev pa so le redke
roke. Zemlje pravzaprav sploh ni, meter
globok jarek kopljejo praktično v ka-
men, pri tem pa brigadirjem pomagajo
kompresor in minerji. Morala je kljub de-
lovnim naporom na višini, pesem se
čuje na vsakem koraku, skupina štirih
študentov iz Prlekije pa skrbi za humor
in pripravlja dnevna brigadirska poro-
čila po internem radiu. Študenti so sami
organizirali plesne vaje in več političnih
predavanj, mnogo dela pa ima tudi
referent za šport. Prava poslastica je
bila bučna in krvava tekma v ženskem
nogometu. Zaradi slabega sojenja so
brigadirke po končani tekmi okopale
sodnika v mrzli vodi. Sicer pa čas vse
prehitro mine, čeprav se vstaja že ob
četrti uri zjutraj. Za budnico služi pesem
Arsena Dediča — Hej brigade, samo tri
minute, kolikor traja pesem, pa ima
brigadir časa, da se obleče in priteče
v stroj ter prične z jutranjo telovadbo.
V primeru dežja se spanje podaljša in
mnogi si želijo, da Suha krajina ne bi bila
več suha. Ljubezen omamlja vse večje
število brigadirjev in brigadirke in ob slo-
vesu se pričakuje reka solz. Kakor ved-
no, pravijo.

Marljivost študentske brigade, ki s svo-
jimi delovnimi rezultati trenutno prekaša
vse dosedanje izmene, so opazili tudi
domaćini, saj se marsikje sliši: »Ti pa
nam bodo zopet skopali največ vodo-
voda!« Brigadirje včasih podkrepijo tudi
s šilcem pekočega ali osvežilno kavico.
Od hladnih odnosov izpred petih let, ko
so začele sem prihajati mladinske de-
lovne brigade, je ostalo bore malo;
domaćini živijo z brigadami in pravijo, da
bi težko prebili brez njih. Naj za konec
prepišem kar zadnjo stran brigadnega
biltena, ki je pravkar izšel: »Po rezul-
tatih prve dekade je Mladinska delovna
brigada Boris Kidrič imenovana za udar-
no. Dobri smo, potrudimo se in bodimo
še boljši!«

Brigadirski Z-D-R-A-V-O

Andi Vovšek

IZ PROGRAMA RADIA ŠTUDENT

Začelo se je šolsko leto za šolarje in
srednješolce, študentje pa so te dni

Začelo se je šolsko leto za šolarje in
srednješolce, študentje pa se te dni
s polno paro vpisujejo na fakultete. Čez
deset dni se bo tudi zanje začelo študij-
sko leto, namreč petnajst dni prej — za
spremembo.

Kot vsako leto se nam tudi letos raz-
grinjajo problemi, ki naj bi jih bili že zdav-
naj pozabili, problemi, za katere pra-
vimo: »Te bomo pa letos prav gotovo
odpravili!«, ter problemi, ki jih podzave-
stno že kar potisnemo ob stran in zanje
vemo, da jih bo skoraj nemogoče na
lahek način razrešiti, ali vsaj omiliti.
Učbeniki niso problem samo za osnov-
nošolce in srednješolce, tudi študentje
imamo veliko preglavic z literaturo in
skriptami. Poleg tega, da ustreznih knjig
ni najti, pa so tiste redke, ki bi jih študent
nujno moral imeti, tako drage, da si jih
trihčetrt (če ne še več) sploh ne more
kupiti. Obvezna literatura za Medicinsko
fakulteto je pravi luksuz, to se pravi, da je
biti zdravnik danes nekaj posebnega tudi
po tej plati. Pa ne mislite si, da je danes
tako samo na medicini, celo marks-
istična literatura, ki naj bi bila pripomoček
za spoznavanje marksistične misli, je pri
nas (po ceni sodeč) pravi luksuz, čeprav
to zveni že absurdno. Za primer naj
navedem knjigo Etika in socializem, ki
stane 350.— dinarjev, drugih pa raje niti
ne omenjam. Po eni strani tožijo založ-
be, da nimajo denarja, da tiskanje knjig
nikakor ni poceni. Po drugi strani pa
opremljajo knjige z najfinejšimi slikami,
tiskom na dragem papirju, vezavo v plat-
no, da v širokih propagandnih akcijah
izgubljeni denar niti ne omenjamo. Prav-
zaprav je tiskanje za vse, ki sodelujejo:
od avtorja, lektorjev in akviziterjev en
sam velik bussiness... — študent pa
hočeš nočeš vse te bussinessmane pod-
pira. Le kako si lahko Slovenci, ki imamo
pravzaprav majhne naklade, privoščimo
kaj takega?

Knjige pa niso tisto najhujše!
Še huje je z domovi, na katere je kljub
vsem težavam, ki jih mora človek pre-
živeti, če hoče priti do sobe, še vedno
velik naval. Poleg vsega tega pa smo
zadnjič prav na našem radiu (RŠ) lahko
slišali dekle, ki je »priznala«, da je sobo
v študentskem domu dobila preko zvez.
Verjetno bo trajalo še nekaj let, preden
bodo sobe na voljo v zadostnem številu
in za vse, ki jih bodo potrebovali.

Najhujše, če že stopnjujemo ta prived-
nik, pa je s štipendijami. Veliko štipen-
distov čaka mesece in mesece na za-
ostale štipendije, ko pa pride, jo je pre-
malo za cel mesec. Ostaneta dve mož-
nosti, »žicati« pri starših ali pa honorarno
delati. Jasno, da nobena od obeh variant
ni najbolj vzpodbudna. Kot zanimivost
naj omenim nekoga, ki ugotavlja, da
ljudje v povprečju pravzaprav vsi enako
dolgo živijo. Študentje pač začnejo delati
pet ali šest let pozneje in se zato pač
pet ali šest let pozneje upokojijo. V tem
času, ko še ne delajo, ne dobivajo de-
narja, torej družba z njimi pravzaprav
na nek način le pridobi. Poglejmo:
povprečno živi Slovenec 74 let, tisti, ki
začne delati z dvajsetimi leti, bo dobival
pokojnino 14 let, tisti pa, ki bo prej študiral
in doštudiral, pa le devet let. Kje je tu pra-
vica? Ta ugotovitev jasno kaže, kako so
štipendije le milosten dar. Ob tem se
nam zastavi vprašanje o številkah, ki go-
vorijo o tem, koliko sposobnih srednje-
šolcev zaradi materialne onemogočeno-
sti nikoli ne prestopi praga fakultet, pre-
davalnic, nikoli ne držijo v rokah inde-
ksa? Se nam bo to, vsem skupaj, v
bodočnosti maščevalo? Prej omenjeno
spoznanje o pokojninah le ni za laze
privlečeno, ali ne bi kazalo razmisliti?

Študent ne dobi štipendije zato, da lahko
pohaja, uživa v brezdelju, kakor neka-
teri mislijo, temveč le na osnovi doseže-
nih rezultatov, torej dela. Končno: ali ni
pravica do štipendije pravica vseh, ki
redno opravljajo študijske obveznosti?
Za nekatere so te misli brez prave osno-
ve, drugi pa vemo, da bodo prišli časi,
za katere se moramo danes boriti in se
borimo.

Uvodnik odgovornega urednika
RŠ Borisa Šuligoja
September 1977

RŠ PRED SPREMEMBAMI

Nesporna je ugotovitev o posebnem mestu in vlogi, ki jo ima RŠ na področju informiranja in komuni-
ciranja, ne več samo med študenti, ampak tudi med mladimi delavci, srednješolci, pa tudi med ostalimi poslušalci. Takšnega mnenja je bilo tudi predsedstvo UK ZSMS, ki je na svoji posebni seji obravnavalo dolgoročni razvoj Zavoda Radia Študent. Sprejeta so bila načelna izhodišča za ta razvoj, ki oprede-
ljujejo trdnosti programski razvoj RŠ, nujen in takojšen prehod na UKV omrežje, kar bo izboljšalo kvaliteto sprejema in tudi razširilo krog poslušalcev, oddajanje v stereofonski tehniki in eventualno širjenje programa od štirih na osem ur, vse seveda v dogovoru s Glasom Ljubljana, ki trenutno še uporablja prostore RŠ, vendar se bo moral v enem do dveh let odseliti in si poiskati nove prostore.

Ugotovili so, da je programsko zanimiv čas za oddajanje RŠ od 11. do 16. ure in od 20. do 24. ure. Tej ugotovitvi je botrovalo tudi sodelovanje z našim listom, saj smo naši zadnji pomladanski številki priložili tudi vprašalnik RŠ. Razgovor je tekel dalje in se širil na vprašanje dolgoročne kadrovske politike, neizogibnost »profesionalizacije« določenih uredniških in administrativnih delovnih mest.

Na koncu so dosedanega v.d. odgovornega urednika izvolili za odgovornega urednika (brez v.d.); Boris Šuligoj, ki je sprejel to dolžnost, je bil takoj pripravljen na medsebojno, »enakopravno« in vzajemno sodelovanje z nami, to je s TRIBUNO in prvi sadovi tega sodelovanja so vidni že v tej številki. Ob tem, ko je ponudil sodelovanje, si ni mogel kaj, da ne bi skritiziral vsebinsko zasnovano TRIBUNE, izdajanje in sploh, vendar se je hitro pomiril ob ejstvu, da morajo članki v tisk en mesec pred izidom. To le mimogrede. Žaželimo RŠ čim manj feedinga.

ib.

SEZNAM KULTURNIH USTANOV V LJUBLJANI

GALERIJE

Narodna galerija

hrani dela starejše slovenske likovne umetnosti od začetka 13. stoletja do začetka 20. stoletja. Razstava zajema kopije srednjeveških fresk in izbor srednjeveških plastik ter olja in kipe mojstrov baroka, klasicizma, romantike, realizma in impresionizma. Galerija prireja razstave domačih in tujih umetnikov in umetniških skupin.

Moderna galerija

hrani slikarska, kiparska in grafična dela slovenske likovne umetnosti 20. stoletja. Na razstavah predstavlja domače in tuje umetnike. Od leta 1955 je v njenih prostorih vsako drugo leto mednarodna grafična razstava.

Mala galerija

je razstavni prostor Moderne galerije, kjer razstavljajo pomembni sodobni likovni umetniki iz Jugoslavije in tujine.

Mestna galerija

prireja razstave sodobnega slikarstva, kiparstva, grafike, knjižnih ilustracij, lepakov, keramike in predmetov industrijskega oblikovanja.

MUZEJI

Narodni muzej

je muzej zgodovinske stoke z arheološkim oddelkom, kulturno-zgodovinskim oddelkom, numizmatično zbirko in bogato knjižnico z grafičnim kabinetom. V njegovem okviru deluje Razstavni salon Arkade, ki je razstavišče za razstave s področja arheologije, kulturne zgodovine in industrijskega oblikovanja.

Prirodoslovni muzej

razstavlja zoološke, botanične in geološke značilnosti slovenskega ozemlja po ekoloških principih in hrani Zoisovo zbirko mineralov.

Slovenski etnografski muzej

zbira in proučuje gradivo o ljudskem življenju na slovenskem etničnem ozemlju in to predstavlja na razstavah. V njegovem okviru je tudi Muzej neevropskih kultur v gradu Goričane pri Medvodah, ki razstavlja zbirko kitajske umetnosti in zbirko indonezijske ljudske umetnosti, ter Muzej grad Podsmreka pri Višnji gori, v katerem je razstavljena zbirka lončarstva in kamnite ljudske plastike.

Muzej ljudske revolucije Slovenije

ima stalno razstavo o razvoju naprednega delavskega gibanja 1918 do 1941 ter ljudske revolucije 1941—1945.

Mestni muzej

prikazuje arheološka obdobja Ljubljane in stilno povišje od gotike do bidermajerja.

Slovenski šolski muzej

prireja razstave s šolsko tematiko.

Zemljepisni muzej Slovenije

razstavlja izbrane primere kart slovenskega ozemlja iz raznih zgodovinskih obdobj in prireja razstave kartografskega in dokumentacijskega gradiva.

Tehniški muzej

razstavlja eksponate naslednjih zbirk: gozdarske, lesarske, lovske, tekstilne, elektro-strojne, kovaške in prometne.

Arhitekturni muzej

je najmlajša muzejska ustanova. Ima dokumentarno gradivo s področja sodobne arhitekture, urbanizma, industrijskega in grafičnega oblikovanja.

Slovenski gledališki muzej

zbira in obdeluje gradivo o razvoju slovenskih gledališč.

GLEDALIŠČA

Drama

tu si lahko ogledate predstave na velikem odru ali pa v eksperimentalni mali drami. Če vas zanima, kaj pripravljajo za novo sezono, pravočasno odkorakajte na Erjavčovo 1, kjer si lahko, če vas stvar zamika, pred začetkom sezone priskrbite posebne študentske abonmaje.

Opera

prav tako so tudi tu na voljo abonmaji. Repertoar je pester, v njem sodelujejo tudi svetovni in evropski dirigenti in pevci, v sestavu Opere pa se je izoblikoval tudi balet, kot njena samostojna enota. Če vas zanima, je potrebno samo stopiti na Župančičevo 1.

Mestno gledališče ljubljansko

tu so za svoje delo sprejeli naslednje cilje: z izrazili kvalitetnega sodobnega ljudskega dramskega gledališča izpovedati in delovnim ljudem posredovati umetniške resnice, vsebovane predvsem v domači in tuji družbeno-kritični drami, satirični komediji, lažji komediji, žlahtni ljudski igri, literarno satiričnem kabareju, pa tudi drugih, gledališču komplementarno sorodnih umetniških zvrsteh. Lahko se prepričate, če se tega držijo — stopite v Gledališko pasažo.

Mladinsko gledališče

to je profesionalno gledališče, ki pripravi vsako leto vsaj štiri premiere domače in tuje dramatike za mladino. Kadar ne gostujejo, so na Trgu VII. kongresa ZKJ.

Lutkovno gledališče

na voljo vam je marionetno gledališče in ročne lutke. Če bi zaželeli osrečiti svojega nečakca, sinčka, hčerkico, ali pa sebe, se oglasite na Levstikovem trgu 2, ali pa na Resljevi 36.

Šentjakobsko gledališče

deluje polprofesionalno, repertoar pa sestavljajo dela jugoslovanske dramatike in svetovne klasike, predvsem pa si na Krekovem trgu prizadevajo gojiti žlahtnost ljudske igre.

Gledališče Pekarna

Na Tržaški 15 deluje gledališče, ki spada v vrst malih ali eksperimentalnih gledališč. Ne prikrivajte si odkrivanja tu dogajajočega se in si oglejte predstave, ki so dvakrat ali trikrat tedensko.

Isto velja tudi za

Gledališče Glej

ki je prav tako eksperimentalno gledališče, ki odkriva in preverja nove načine gledališkega dela. Predstave si lahko ogledate v prostorih zimskega bazena Kopališča Tivoli.

KONCERTI

Slovenska filharmonija

je osrednja slovenska reproduktivna glasbena institucija, ki prireja s svojim simfoničnim orkestrom in zborom simfonične, komorne, vokalno-instrumentalne in zborovske glasbe.

Društvo slovenskih skladateljev

je strokovno združenje skladateljev in glasbenih piscev, kjer, poleg izdaje edicij in konzorcija za izdajo plošč, deluje koncertni atelje, ki prireja komorne koncerte s pretežno slovenskimi deli.

Prireditvena poslovalnica »Festival« Ljubljana

V poletnem času potekajo mednarodne poletne kulturne prireditve z baletom, gledališkimi in koncertnimi predstavami (Križanke). Prirejajo pa tovrstne prireditve tudi med letom.

Jugoslovanska kinoteka

V dvorani na Miklošičevi si lahko ogledate filmske cikle, namenjene posebnim filmskim ustvarjalcem, filmskim žanrom. Namenjena je študentom AGRFT, filmskim kritikom in, seveda, vsem ljubiteljem filma.

Nedeljski Dnevnik, z dne 30. oktobra, nam na strani 5 prinaša članek Mirana Ogrina KRI IN ČRNA GROZA. Boječi in zaspani M. Ogrin nam v šestih stolpcih razodene svoje preplašene in nemirne misli. Ima se za poklicanega (M. Ogrin namreč), da javnosti razodene "črno grozo" kakor pravi, tisto "čudno, kar se dogaja v našem nemirnem stoletju", viedeant consulatus, ne quid res publica detrimenti capiat¹ je njegovo geslo. Dela pa ravno obratno.

Oglejmo si nekaj njegovih neprespanih misli, kakor sam uvodoma tarna:

"Najnovejši akti anarhoterroristov silijo človeka k razmišljanju. Ne more mirno spati, sprašuje se, kaj bo jutri, čez en mesec?" ... "Ko je London (Jack London, I. B.) spoznal, da se mu približuje konec, je z alkoholom pospešil ta konec. Imel² štiri hiše v San Franciscu, jahto, veliko ime — vseeno je obupal." ... "Nemci napadejo med vojno "nedolžno" Norveško. Kako podlo je bilo to dejanje in kako hitro so stisnili Norvežane. Narvik, mesto severno od polarnega kroga je bil hitro v njihovih rokah. Kraljevska družina se je komaj rešila na Angleško." ... "Izraelci se izkrcajo s svojimi letali in komandosi na ugandskem letališču Entebbe pri Kampali. Njihova akcija se je začela v Keniji in uspela. Nič nisem povedal, ali odobravam ali ne tisto akcijo." ... "O drami v Mogadišu smo tudi veliko brali, o umoru Schleyerja in samomoru treh anarhoterroristov smo izvedeli kar dosti podrobnosti." ... "Tudi piloti imajo svoje predloge, saj tvegajo vendar največ" ... "Nekaj o iracionalni (nerazumljivi) psihi anarhoterroristov. Le-ti iščejo publiciteto — čim večji odmev v javnosti ... s teroristično akcijo so postali trenutni junaki, premagali so tudi svojo notranjo krizo, sprostili so del svoje lastne napetosti ... fascinacija smrti, po naše bi rekli "čar" ...".

"Prepričani smo, da bo tudi sedanji val terorizma izgubil tla pod nogami. Še vsaka divjaška akcija, pa naj se skriva še za tako "visokimi ideali", ga je. Svet gre svojo pot naprej. Vendar pa je značilno in preveč značilno, da zadoščajo štirje ljudje, pa je vsa Nemčija na nogah." ... "Vse države sveta morajo izdelati skupno metodo proti tej "povodnji" terorizma in ugrabitev Potrebna je skupna koordinirana akcija. Vsi se moramo upreti terorizmu." ... "Se vedno smo trdno prepričani, da se bo ta furija zločinov kmalu končala. Sicer pa: nobenega popuščanja, nobenega zatočišča!" (podčrtal Igor Bavčar). Zapustimo neprespanega M. Ogrina, da se bomo lahko čez čas zopet vrnili k njemu.

Evropa je v zadnjih desetletjih postala središče svetovne eksploatacije. Kriza akumulacije kapitalizma se ne more več reševati izven Evrope, vsaj ne v toliki meri, kakor se je reševala pred antikolonialnimi revolucijami v tretjem svetu. Krizo akumulacije rešuje nadeksploatacija evropskega delavskega razreda.³ Monopolni kapital ZDA bo v času petih let dosegel 220 milijard dolarjev profita samo v Evropi. Profiti se bodo glede na prejšnje petkrat povečali. Evropa in njen delavski razred sta postala rešilni pas strukturne krize kapitalizma.

Vse to je privedlo do razvoja dogodkov šestdesetih let, ki so dosegli kulminacijo v študentskih nemirih 1968 leta, dogodkov, ki so privedli Evropo na prag velikih socialnih in družbenopolitičnih konfliktov in razširili tedaj v Evropi neslutene horizonte socializma. Leto 1968 JE POMENILO POVOD ZA VELIKE DELAVSKE PARTIJE ZAHODNE Evrope, da so pričele preizkušati svojo strategijo in taktiko v boju za oblast. KP Italije, Francije, Španije (deloma tudi Belgije) in druge napredne družbene sile, (ne pa vse), so postopoma evoluirale do koncepta evrokommunizma, ki (čeprav vračajoč se le k nekaterim vrelcem marxizma) daje socialistično alternativo za nadaljni družbeno-ekonomski in socialni razvoj zahodne Evrope. Alternativa je zaživel. Najprej tam, kjer so bili temelji kapitalistične družbeno-ekonomske ureditve najbolj gnili: v Grčiji s padcem polkovniške diktature, na Portugalskem z demokratičnim prevratom Gibanja oboroženih sil, v Španiji s pričetkom postfran-kistične ere še za časa življenja fašista Franka, v Turčiji z oživitvijo socialnih in političnih vrenj; pozneje pa tudi tam, kjer je vladajoča desnica še enkrat konsolidirala svoje politične pozicije — v Italiji in Franciji z vzponom organiziranih levih sil.

Kje so globlji vzroki teh sprememb v zahodni Evropi?

Njihova mednarodna razredna osnova je jasna in razumljiva.

Prvič. Najprej so to spremembe, ki jih zasledimo znotraj tistih slojev, ki jih lahko imenujemo delavce ali delavski razred v širšem smislu te besede, v smislu, ki uvršča v to kategorijo vse, ki žive od prodajanja svojih fizičnih in umskih sposobnosti na kapitalističnem tržišču dela. Življenski standard te kategorije je pričel stagnirati, postavilo se je vprašanje kvalitete življenja,

humanizacije stanovanjskih naselij in delovnega mesta, boga-tejšega kulturnega življenja in nad vsem vprašanje sodelovanja delavcev v procesu upravljanja (participacija, industrijska demokracija, samoupravljanje). Program levih partij je postal sprejemljivejša alternativa.

Drugič. Pomembnejše od sprememb v okviru delavskega razreda so spremembe, do katerih je prišlo med srednjimi sloji (majhna in srednja boržuazija, svobodni poklici, majhni zemljiški posestniki). Ti se počutijo ogrožene s politiko vlad, ki favorizirajo veliki kapital. Velike monopolistične kompanije, katerih večina je vezana na ameriške gospodarske interese (in ne samo te) potiskajo s tržišča majhne domače podjetnike in posestnike. Vse to pospešuje še galopirajoča inflacija, njihov standard stagnira, celo pada. To vodi do začasnega ali stalnega zmanjševanja razrednih razlik in do približevanja srednjih slojev delavskemu razredu.

Tretjič. Tudi vladajoči sloji so razcepljeni. Pojavile so se antagonistične struje znotraj tega sloja, ki zagovarjajo po eni strani "evropsko Evropo", pa "proameriško Evropo", sprla sta se etati-stični in privatnomonopolistični kapital, nastal je razdor med interesi "klasičnih kapitalistov" in "tehnokratskim, birokratskim slojem", razcep med razvitim severom in nerazvitim jugom je dobil svoje oblike tudi znotraj Evrope, itd. Pozicije vladajočih elit in koalicij v Evropi so se omajale (kriza koalicijske vlade v Franciji, demokratske manjšinske vlade v Italiji, poraz klasične desnice in frankistične koalicije v Španiji, itd.).

Mednarodno ravnotežje sil se je nevarno nagnilo na levo, "nevarno" seveda za tiste, ki se nahajajo na nasprotni strani tehtnice.

Nasprotna stran tehtnice je pričela iskati protitež evropskemu socializmu in njegovim nedvoumnim perspektivam. In našla jo je v oživiljanju fašizma in fašističnih tendenc socialno-političnih sil, ki so podkrepljene z mednarodnim monopolnim kapitalizmom stopile na reakcionarno pot kontrarevolucije. Pričelo se je zatiranje vsake avtonomne prakse delavskega razreda in gibanja, vsega, kar je bilo in je praktično kritično za obstoječi družbeni sistem. In prav v Nemčiji sta vojno-industrijski kompleks in reakcionarne politične sile s podporo in tutorstvom ZDA, ki v neomejeni in močni Nemčiji vidi stabilnost Evrope in svojih interesov na evropskem kontinentu, odšla najdlje v realizaciji kontrarevolucije. Vse kar je bilo "levo", demokratično, avtonomno ali kakorkoli drugače "dišalo" po opoziciji, delavskemu razredu itd. je bilo hitro in popolnoma uničeno, ne glede na sredstva, ki so morala biti pri tem uporabljena. Z. Vidaković⁴ pravi:

"Monopolni kapital — ameriški in kot partner nekemu drugemu, ima največjo odgovornost za vse črne strani povojne svetovne zgodovine. Vietnam je eklatanten primer. Ob vojno-industrijskem kompleksu je tudi socialno politični blok: razredi in sloji, njihovi interesi in njihove mračne ideologije podpirajo monopolistično kapitalistično grupacijo in njene tendence. Straussova partija je na pol poti k fašizmu (je fašistična, dodal I. B.). Ta partija nosi v sebi praktične možnosti pobotanja neokapitalizma in fašizma. Nemčija je najbolj izpostavljen partner tega svetovnega vojno-industrijskega kompleksa. To dokazujejo tudi procesi oživiljanja in rehabilitacije neonacizma".

Da dogodki, kakor poplava filmov o Hitlerju, primer Kapler in podobno dobe v tej luči svoj pravi izraz. Priča smo ogromni načrtovalni akciji dezinformiranja mednarodnega javnega mnjenja, ki ga črna internacionala širi s pomočjo mednarodnega monopolnega kapitala. Nenazadnje tudi s pomočjo neprespanega Mirana Ogrina in Nedeljskega Dnevnika, ki si je zadal napisati nekaj o "anarhoterrorizmu". ter njegovi "iracionalnosti".

Teror, o katerem danes vsi govorimo ima svoje globoke družbene in zgodovinske korenine. V bistvu je to le najbolj zaostrena manifestacija neke vrste "na poseben način pojmovanega svetovnega političnega boja", dodali bi razrednega, ki se je pričel z latinsko-ameriško mestno gverilo in se nadaljeval s palestinsko, baskovsko, irsko itd. dejavnostjo. Ta teror, kakor vsaka druga njegova pojavna oblika, je bil vedno pogojen z nekim drugim terorjem, po pravilu znatno močnejšim in večjim terorjem države in policije, tržišča in kapitala, okupatorja in reakcionarja.⁵ Teror se je pojavil kot posledica, ne kot vzrok. In tudi in predvsem konkretni terorizem o katerem govorimo je posledica. Posledica ne samo veliko močnejšega terorja nemške države in njene policije, fašističnih socialno-političnih in od vlade vsestransko podprtih sil ampak tudi posledica nesposobnosti levih sil v Nemčiji (za kar obstajajo veliki objektivni vzroki), da ponudijo konkretno zgodovinsko alternativo. To je tisto "čudno" česar M. Ogrin ne more razumeti. Kljub temu...

>>

1. — Bolje, da jih ne bi.
2. — Poklicani naj pazijo, da javnost ne bo trpela škode.
3. — Z. Vidaković, Svaki poredak zasluži onakvu opoziciju kakvu ima; Student, 19/77.

4. — Ibidem;
5. — Z. Puhovski; Samoperpetuiranje postojećeg, Student, 19/77.

Prvi šolar ni napravil testa za sprejem na gimnazijo. Drugi je zaostal v angleščini. Tretji je imel nezadostno oceno iz matematike. Maja so se obesili na Bavarskem. Pred njimi se je ubilo že kakih 10 otrok, ker so imeli slabe ocene, slabe ocene, ki v Zvezni republiki Nemčiji ob koncu zime in ob začetku poletja sprožijo dve epidemiji samomorov.

Tednik Der Spiegel v eni svojih spomladanskih števil naključno poroča o zaskrbljenosti nekaterih odraslih. Preteklega februarja, v usodnem trenutku dobivanja spričeval, je skupina 7 psihologov in dveh pedagogov postavila na noge službo za pomoč šolarjem: v dveh dneh so odgovorili na 122 klicev na pomoč. Prav tako so v Stuttgartu štiri organizacije vzajemne pomoči ponudile svoje usluge. Veliki časopisi tem dramam posvečajo nove rubrike, kajti v Zvezni republiki Nemčiji je šolanje postala resna bolezen. »Moja hči si grize nohte, bolita jo želodec in trebuh, pred šolskimi dnevi težko zaspi in se nato zjutraj zbudi ob petih,« tako v Spieglu pripoveduje mati neke mladostnice. Strah pred šolo se kaže pri nešteti mladostnikih z istimi simptomi, kajti strah moti spanje, ustavi tek, povzroča bruhanje in glavobole, zmede motoriko in moti koncentracijo. 7, 8, 9 let stari otroci trpijo za pravimi depresijami. Statistike gredo vse do ugotovitve, da ima eden od treh otrok psihične motnje in da je od petih eden v terapevtski obravnavi. Starši so razoroženi: sebi navkljub postajajo zavezniki šolskega sistema in položaj napravljajo še resnejši, ko dopuščajo, da se njihovi otroci uče pozno v noč. Strah, da bi videli otroka kako se vlačijo okrog, grabi starše takoj, ko sosedov malček prvič spregovori dva tedna pred njihovim.

Raziskava, ki so jo opravili na 14.000 otrocih berlinskih otroških vrtcev, je razkrila, da je 16 % med njimi utesnenih, 14 % posebej agresivnih in da jih je 10 % imelo težavne kontakte s svojim družinskim in šolskim okoljem. Testira in selekcionira se od osnovne šole dalje, toda kdo bo izločen? Za nekatere psihiatre ima »dobro inteligentnost« 90 % tistih, ki so v šoli »propadli«. Po njihovem mnenju, šolski rezultati in testi kažejo manj intelektualne zmoglosti otroka, kot pa druge psihične zmoglosti; prebije se in splava le tisti, ki ima boljše živce. Pač po zakonu močnejšega.

Nedvomno gre tu za težave, ko jih povzroča »napredna« tehnokratska družba. Enake možnosti za vse so bolj kot kdajkoli prej — mit. Da si lahko svobodno pri izbiri svoje poti, moraš pripadati vodilni skupini: zelo zgodaj usmerjeni in prebrani šolarji dobro vedo, kakšne možnosti jim ostanejo, kadar niso čisto med prvimi.

Šola, šolski sistemi, ki proizvajajo izbrance, postajajo Usoda zlasti tam, kjer sistem srednjega šolstva dobi svoje nadaljevanje v univerzi, ki se z najrazličnejšimi zaporami brani pred navalom maturantov iz srednjih šol. V preteklosti je taka matura zagotavljala pravico do vpisa na univerzo, zato na novo zgrajene prepreke povzročajo silne težave. V Zvezni republiki Nemčiji je bilo vprašanje omejitve vpisa predmet volilne kampanje, z njim pa se otepajo tudi v drugih državah.

Francoski študentje še naprej zahtevajo odpravo vseh zaprek ob vstopu na višje šole. Kaj pa počno medtem njihovi tovariši drugod po svetu?

V Franciji so bili protesti študentov proti selekciji v višjih letnikih zamen. Moč protesta pa je presenetila strokovnjake OCDE, Organizacije za ekonomski razvoj in kooperacijo, ter strokovnjake Evropske kulturne fundacije, ki analizirajo razvoj univerze v visoko industrializiranih državah.

»Ne vem za državo, kjer bi bila fobija pred selekcijo na univerzah tako razvita kot v Franciji,« zagotavlja Ladislav Cegych, direktor Inštituta za izobraževanje pri Evropski fundaciji za kulturo. »Celo leta 1966 v Berkeleyu, kjer so študentje oporekali vsemu povprek: programom, institucijam, ekonomskemu sistemu itd. ni bil sam princip selekcije nikoli postavljen pod vprašaj.« Dorothe Furth, strokovnjak za visoko šolstvo pri OCDE, pa se čudi nečemu drugemu: »Francoski študentje, ki sem jih srečala, se ne zavedajo, da ni bilo naključje, da so doslej lahko prišli na univerzo preprosto z maturitetnim spričevalom: brez hrupa so jih bili selekcionirali skozi vso srednjo šolo.« Učinkovito: selekciji podleže 76 % mladih Francozov. Vendar ta selekcija nikogar ne moti. Nič bolj kot sistem konkurzov za vstop v velike šole, npr. slavni Ecole Polytechnique in Ecole Normale Supérieure, ki so vendar del visokega šolstva, ali pa po doslej opravljena selekcija ob vstopu na univerzitetne tehnološke inštitute. Neohrerentnost lahko lepo razložimo. Francija, kot večina evropskih držav, pravkar spreminja svojo prosvetno politiko in spremembe v Franciji, tako kot pri njenih sosedih, ne gredo brez bolečin. Povsod po Evropi so srednje šole postale pod socialnim demografskim pritiskom. Število maturantov v Zvezni republiki Nemčiji se je med leti 1950 in 1972 popeterilo. V osmih letih se je na Švedskem več kot podvojilo število dijakov, ki končajo srednjo šolo.

Na Holandskem jih je bilo v šolskem letu 1964/65 22.700, osem let kasneje: 43.600. Podobno je v Italiji: od 161.000 maturantov leta 1965 na 270.000 maturantov leta 1974. In če se isti val ni dvignil tudi v ZDA in na Japonskem, je to zato, ker so njihove srednje šole že dolgo mnogo bolj odprte od evropskih. 75 % Američanov konča srednjo šolo in primerjalno so njihove možnosti za uspeh trikrat večje od možnosti mladih Francozov.

Po tem so zgrožene vlade skoraj povsod, razen v Italiji, Švici, Belgiji in Avstriji, začele postavljati jezove vpise na višje šole. S problemom upravljajo po lajni domiselnosti. Zvezna republika Nemčija, recimo, je pred tremi leti zgradila izredno rigidni sistem.

V začetku je bil namenjen izboru bodočih študentov medicine, pomalem pa so ga prenesli na vse univerzitetne discipline. 20 % študentskih mest je rezerviranih za tujce ali določene socialne primere. Za druge je vse odvisno od rezultatov doseženih pri »Abitur«, nemški maturi. Najboljši so sprejeti direktno; poberejo 60 % ostalih mest. Vsi drugi maturanti pridejo na listo čakajočih. Ponekod lahko dolgo čakaš. Za direkten vpis na medicino je potrebno povprečje 17 do 18 točk od 20 možnih za »Abitur«, kar dosežejo približno trije ali štirje dijaki z vsake gimnazije. Drugi morajo čakati 6 do 7 let, ali pa morajo menjati smer. Da bi se vse še bolj zapletlo, so ugotovili, da so bili pri ocenah maturitetnega izpita po nemških deželah različno strogi. Na Bavarskem so bili bolj popustljivi, kot npr. v Berlinu. »Situacija, ki je ni mogoče prenašati,« je odločilo ustavno sodišče v Karlsruhe, »selekcija mora biti strogo enaka za vse Nemce.« Kot bi trenil je bil dijaškim ocenam dodan sistem »bonus-malus« — to je oznaka »dober« ali »slab«, odvisno od dežele, kjer so se šolali. Celota je tako komplicirana, da je v centru za dodeljevanje mest študentom v Dortmundu potreben računalnik za odločanje o tem, če kdo ima ali nima pravice do študija.

Sistem na meji absurda, kjer se za študentovo prihodnost igra na decimalno natančno, še več, tako absurden, da so protesti severno od Rena vedno hujši. Predvsem, ker je bilo ugotovljeno, da dobra ocena pri maturi nikakor ne zagotavlja študentovega uspeha v izbrani smeri. Zato mislijo na izpopolnitev selekcije s pomočjo testov. Razen, če bi je dokončno ne odpravili. Poizkus uiti težavam tako, kot je predlagal »Der Spiegel« marca 1976 kaže, da v Bonnu začenjajo misliti, da ne bi bilo navsezadnje več vredno imeti brezposelne diplomante kot pa že na začetku zavreči 50 % študentskih kandidatov.

Tudi na Švedskem so se odločili za selekcijo. Poročilo komisije U 68, ustanovljene leta 1968, so uporabili z začetkom univerzitetnega leta 1976/77. Vstop na fakultete so oblikovali po ekonomskih potrebah, vendar, in tu je mimogrede čutilo zlobno kritiko socialistov, niti malo niso izbirali tako kot v Nemčiji. Švedi so ugotovili, da je razmah šole in univerze v šestdesetih letih koristil le srednjim slojem, zato so se odločili ukrepati. Približno tretjina mest je rezervirana za najboljše maturante srednjih šol.

Druga tretjina mest je namenjena maturantom, starejšim od 25 let, ki imajo 4 leta delovnih izkušenj. Ta shema 25/4, kot so jo krstili Švedi, naj bi prikrajšanim razredom končno omogočila bolj množičen dostop na univerze.

Tudi na Nizozemskem in na Norveškem se zatekajo k selekciji. Le najboljši maturanti pridejo na univerzo avtomatsko. Drugi? — Zanje odloča žreb. Na Nizozemskem so sistem krstili »Numerus fixus« — stalno število. Nizozemski študentje pa govorijo o giljotini. Numerus fixus je uveljavil »njeni zakon« leta 1972, kar vse spravlja v nezadovoljstvo starše in dijakov, ki po tem, kar pravijo, vse manj čutijo potrebo resno delati v srednji šoli. Ob tevrste loteriji se pač lahko naježijo tako Francozi, ki nasprotujejo selekciji, kot tisti, ki so prepričani, da so izpiti in natečaji najbolj demokratski preizkus, kar jih je. Selekcija ima vsaj prednost, da direktno osvetli situacijo. Toda, ali moremo brez nje? »Da,« odgovarja Dorothe Furt. »Vendar se moramo potem sprijazniti s tem, da univerzitetno diplomu popolnoma ločimo od družbene hierarhije.« Kdo si želi tega? Ali je treba izbirati ob vpisu na univerzo? »Lažen problem,« odgovarja Ladislav Cegych, »selekcija se vselej izvaja,« toda v večini srednjeevropskih dežel je prikrita, kar ustvarja nezdravo situacijo. Šele ko so Japonska, ZDA in SZ zgradile trdne zapreke ob vstopu na višje šole, so si lahko privoščile razkošje resnično demokratizirati srednje šole in uvesti selekcijo, ki ne tržinatizira dijakov. »Selekcija,« pravi Ladislav Cegych, »je nedopustna le do mere, v kateri je nepreklicna, kjer ne obstajajo alternative. Kdor v ZDA ne bo šel na Berkeley, Stanford ali Harvard, bo še vedno lahko skušal priti na eno državnih univerz. In če pri tem ne bo uspel, se bo lahko še vedno zatekel v enega college-ov, ki nikomur ne zapirajo vrat. Enak sistem deluje v SZ, kjer je ideal opraviti celoten študij na eni velikih univerz kot so kijevska, moskovska ali leningradska. Vendar obstajajo za tiste, ki ne uspejo, še manjše univerze ali pa višje šolanje, ki so ga omogočili pismono ali v večernih tečajih.

Zaradi selekcije ob vstopu na univerzo ali med študijem tako kot v Franciji, se naenkrat najdemo pri enem najbolj krivičnih sistemov na svetu in zato je razumljivo, zakaj gredo študentje na cesto, manj pa razumemo, zakaj njihovi starši ne napravijo prav tako.

Sašo Kos

terorističnih akcij ne gre opravičevati, lahko pa in jih tudi moramo, razumemo družbeno-ekonomske, socialno-politične in če M. Ogrin hoče, tudi psihološke vzroke teh dejanj, ki so mnogo globlji kot so: želja za publiciteto, sprostitev lastne napetosti, fascinacija smrti, za "visokimi ideali" skrita divjaška akcija in vse drugo, kar navaja Ogrinova "analiza".

Toda pravih in globljih družbenih vzrokov ne bomo razumeli vse dotlej, dokler nam jih bodo razlagali M. Ogrin in podobni "ogrin", ki jih ni malo. Njegova in njihova stališča in vrednote, ki so prezentirani v članku (čeprav tudi "med vrsticami") razkri-vajo njegovo in njihovo buržuazno bistvo, ki mu dejansko onemogoča določena spoznanja. Socialna determiniranost?! Nekdo, ki govori o štirih hišah, jahti, pa o uspelem begu "uboge kraljevske družine in Angleško", nekdo, ki govori o "tveganju" pilotov, ob tem pa pozablja, da je skoraj četrtina le-teh vozila tudi drugačne tipe Boeingov, namreč B-52 nad Vietnamom, nekdo, ki govori, da "gre svet svojo pot naprej", ne, da bi hotel vedeti kakšna je ta pot in komu koristi, ta nekdo ne more biti nihče drug kot buržuj, katerega zavest je že Marx razgalil, najlepše v Kritiki gothskega programa in Židovskem vprašanju.

Mi nismo tako trdno prepričani, kakor je M. Ogrin, "da bo val terorizma igubil tla pod nogami". Vsaj dotlej ne, dokler ne bodo izginila prav ta tla, na katerih je zrasel in na katerih stoji. In tudi "skupne metode", o katerih govori M. Ogrin se nam ne zdijo tiste, ki jih ponuja Nedeljski Dnevnik v isti številki na 21. strani. Nobeni vrli fantje, kratko ostrženi in z zelenimi baretkami, nobena GSG-9, pa naj ima še tako dobro oborožitev, naj njeni fantje še tako dobro tolčejo karate, plavajo, koljejo in streljajo ne bo rešila tega vprašanja. Kvečjemu zaostri-la ga bo, kajti rešitve so, oziroma morajo biti, veliko bolj globalne.

Igor Bavčar

Revija NEWSWEEK z dne 31. oktobra letos posveča vprašanju terorizma 11 strani (brez reklam). V opis dogodka, v katerem je umrlo troje ljudi, več pa je bilo ranjenih zvezo tudi tole: "Za ženo bogatega hano-verskega jeklarskega magnata je imela rešitev še posebej sre-čen konec. Ko je bilo letalo

prvič ugrabljeno se je bala, da ji bodo teroristi odvzeli njege nje-nega yorkshirskega terierja Robija. To se ni zgodilo. Toda v zmedbi ob napadu v Mogadišuju se je njen pes izgubil v temi. Bila je obupana — dokler se ji ni približala sopotnica božajoč Robija v rokah."

Apel "Il Manifesta" za preživele pripadnike RAF

Samomor Baaderja, Raspeja in Ensslinove v zaporu je umor: to je "dokončna rešitev", ki je sedanja nemška vlada izvaja nad preživeli skupine RAF (Rote Armee Fraktion). V zgleden zapor, kjer nadzorujejo celo zvok, svetlobo, temperaturo, ni mogoče vnesti strelnega orožja in ni mogoče, da bi obsojeni zaporniki dobili od zunaj kakršnokoli infor-macijo. Razen, če orožja in informacij ne vnesejo pazniki. Gre torej za umor zaprtih in nemočnih moških in žensk, ali pa za zavestno spod-bujanje k samomoru, kar bi bilo za državo še slabše.

Pred nami je "dokončna rešitev", likvidacija: že prej se je "samo-morila" Ulrike Meinhoff, pustili so umreti Holgerja Meinsa, Baader, Raspe in Ensslinova so naredili samomor, Irmgard Moeller je v agoniji zaradi samomora. Preživeli zaporniki (Karl-Heinz Dellwo, Hanna Elise Krabbe, Bernard Roessner, Ingrid Schubert, Guenter Sonnenberg, Verena Becker, Werner Hoppe) čakajo v zaporu na samomor. Zato v imenu človekovih in državljanskih pravic, ki morajo biti priznane tudi zapornikom, apeliramo na vse politične in družbene sile, na vse posa-meznike, ki so pozorni na to tragedijo, naj se konča morilska izolacija, naj tem zaprtim moškim in ženskam zagotovijo pravico do življenja. Apel na Amnesty International ne sme veljati le za avtopsijo trupel, kot to hinavsko dela nemška vlada.

Vso Evropo tragično zadeva tisto, kar se dogaja v Nemčiji. Zato pozivamo družbene, kulturne in politične organizacije Evrope, ljudi, ki vedo, kakšne pošasti poraja kršitev človekovih pravic, naj sprožijo nasproti nemški vladi iniciativo za spoštovanje pravic zapornikov, kar ne pomeni le zaporniškega režima, ki ne bi bil morilski, ampak tudi revizijo procesov, ki so bili tudi (ko je do njih sploh prišlo) nelegalni in teroristični.

"Il Manifesto", 26. oktobra 1977

Med prvimi podpisi, ki jih objavlja ta številka italijanskega komu-nističnega dnevnika, so tudi naslednja: Jean-Paul Sartre, Simone de Beauvoir, Alberto Moravia, Lelio Basso, Lucio Magli, Franco Basaglia, K. S. Karol (Nouvel Observateur), Line Wertmuller, Guido Aristarco, Alfred Sohn-Rethel, Bruno Trentin (sekretar sindikata italijanskih kovi-narjev), delavci založbe Laterza iz Barija, večje število univerzitetnih docentov iz Benetk, Firenc, Napolija, več tovarniških komitejev in skupin delavcev, številni novinarji — od Lotte continue do L'Espresso in agencije ANSA, itd.

f: boscarol

Nemogoče je prezreti polne in prenapolnjene parkirne prostore v Študent-skem naselju pred študentskimi stolpiči. Pestra in za ljubitelja avtomobilov zanimiva zbirka minijev, škod, fiatov, peugeotov itd., pobliskava s svetle-čimi se KP, GO, MB, NM, CE, ZG, RI, ŠI, BG, itd.

Kako je mogoče, da se kljub »strogim« (!?) kriterijem in množici reflektan-tov v SN PRIPELJE študent (z dovolj nizkim materialnim cenzusom, da je v dom sploh sprejet) v novem miniju, s smučarsko opremo na prtlačniku, gramofonom in magnetofonom v prtlačniku?

No, da. Morda je nekdo zaslužil 30.000.— din preko študentskega servisa. Toda še vedno je veliko stopnic, socialnih stopnic, ki so le drugačen izraz razredne delitve naše družbe. In iz najnižjih stopnic, iz katerih ščemi velika večina ostalih prebivalcev študentskega naselja, smrdi po izpušnih plinih, olju in bencinu, ki priteče od zgoraj, z »nadstropij«, kjer so parkirni prostori za motorizirane študente. Tudi za tiste iz Medicinske fakultete, ki imajo poleg dobre štipendije (iz bolnice gospoda dr. primarija, njihovega očeta) še »golf« (pa ne TAS), da se iz Anatomskega inštituta odpeljejo v 200 m oddaljeni Klinični center na predavanje. Najbrž imajo (štipendiji navkljub) tudi že rezervirano »privatno ordinacijo v Avstriji«.

Zadnjič pa je nekdo, no, bil je M. Meden iz ljubljanskega Dnevnika, zapi-sal: »Kdor govori proti privatni lastnini, je kričoč!« (!?)

ib.

TELEX: 11393 YU UNBEL

Za predsednika letošnjega, tokrat 32., zasedanja Generalne skupščine OZN je bil izvoljen Lazar Mojsov. Lazar Mojsov je pred tem opravljal na-slednje dolžnosti: vrhovni tožilec SR Makedonije, direktor, glavni in odgo-vorni urednik lista »Nova Makedonija«, ambasador SFRJ v SSSR in Mon-goliji, glavni, odgovorni urednik »Borbe«, predsednik Komisije za medna-rodne odnose pri SZDL, ambasador SFRJ v Avstriji in stalni predstavnik SFRJ v Mednarodni agenciji za atomsko energijo. Lazar Mojsov je nosilec »Partizanske spomenice« in avtor mnogih knjig in publikacij s področja mednarodnih odnosov.

Informacijske center
Združenih narodov
20. september

TELEtypewriter + EXchange

Ko je junija izšel novi »Informativni tednik DELA« TELEKS, smo se najprej vprašali, zakaj ta poteza, se pravi zakaj ITD ni zadoščal in je bilo treba preiti na novo revijo. Najbrž gre ravno za to: TELEKS ni več časopis kot je to bil ITD, temveč je revija. DELO je sicer že imelo svojo revijo — to je bil TOVARIŠ, ki pa je preminil, tako kot tudi TT. V primerjavi s tema dvema edicijama se pokaže, da je TELEKS pravzaprav ohranil zunanjo obliko TOVARIŠ-a, vsebinsko pa nadaljuje usmeritev TT-ja, z določenimi posodobitvami. Vendar pa ne gre le za posodobitve, temveč za mnogo več. Na ta način hoče DELO očitno ustvariti revijo/časopis, ki naj bi bila neke vrste vzporednica STERN-a, NIN-a itd. Takšna poteza je za pozdraviti in to ne le v formalnem smislu, temveč vsebinskem, saj se je TELEKS odločil, »Da gre do konca«, se pravi, vprašanje in problem načne, razvije in izpelje, ne glede na osebne, lokalne ipd. interese, temveč »v splošno dobro in splošno jasnost«, po vodilu »naj se ve kdo je kriv, naj se ve kdo je odgovoren«. Ta lastnost TELEKS-a se je pokazala kot njegova osnovna kvaliteta. Težava je ostala pač le to, da v tem »koncu« tudi TELEKS očitno ne more iti povsem do konca in mu kmalu po provokativnem naslovu zmanjka sape. A vseeno, poteza je razveseljiva. Očitno hoče TELEKS tudi na zunanjem področju vztrajati na tej poti ter se konstituirati kot enakovreden partner že omenjenemu STERN-u, SPIEGLU itd., kar se vidi tudi iz zastavljene naloge, se pravi z ekskluzivnimi reportažami (no, ja) in sploh tistimi prijemi, ki mu lahko zagotovijo širok krog bralcev ter odgovarjajoč vpliv. Že sama načrtovana naklada — čez četrt milijona izvodov naklade — je prav presunljiva za slovenske razmere.

Vendar pa se v tem imenitnem TELEKS-u nekritično in najbrž tudi nereflektirano nadaljujejo nekatere poteze in lastnosti, ki so bile značilne že za nekatere druge izdaje DELA, pri čemer pripomnimo, da se zavedamo nujnosti zapolnjevanja določenega duhovnega prostora, ki bi ga drugače moral zapolnjevati pač kdo drug. Očitek, ki ga postavljamo TELEKS-u, se torej ne tiče njegovih osrednjih rubrik, upamo namreč, da bodo sčasoma svoj cilj in svojo zastavitev uresničili. Očitek temelji v vzpostavljanju takega pristopa in duha, ki je prav nesluteno podoben drobnim obrekovanjem zahodnega bulvarskega tiska, ideološkimi (ali vsaj idejnimi) stranpotem, ki jih je poln taisti tisk in ki se v TELEKS-u zrcalijo v njegovem »zabavnem« delu, v »romanu«, »psihološki«, »lčinah in drugih »šalah«, ne bogljeno nedomiselnih »oglasih« in Heleninih duhovitostih. Takšna usmeritev najodkritje razkriva edini TELEKS-ov strip »Pavla«. Tem očitkom takoj dodajmo dve pripombi: TELEKS, navkljub naštetemu, podaja precej izčrpano sliko notranjega in zunanjega političnega dogajanja in to v tisti sintetizirani obliki, ki je doslej uhajala dnevnemu tisku. Drži tudi, da je časopis/revija kot je TELEKS zaradi svoje naklade nujno usmerjen/a v določene kompromise z ustaljenim, vendar ugotovljeno napočnim, cenanim in sprejnim okusom. In ravno tu je jedro našega očitka: zakaj mora TELEKS vztrajati pri takšnem okusu, zakaj mora nadaljevati tradicijo šund publicistike (tudi tiste »višje«), zakaj ne more narediti vsaj rahlega koraka naprej. Korak je bil sicer narejen, toda v obratni smeri, ki se kaže v neposrednem prevzemanju miselnih klišejev zahodne polinteligence, ki so očitno tudi našim bralcem močno blizu po shemi: »Kaj je to zeleni seks? Če

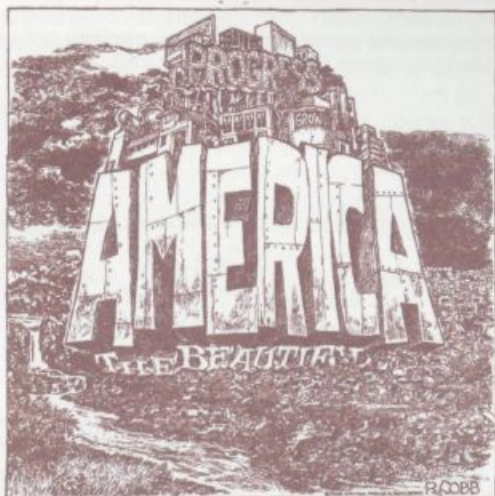
petelin kavsa travo«. Najbrž je to mogočna šala, tako kot pesem M. Breclja o svojem profesorju. Nam se ne zdi. Vemo, da so to malenkosti, toda tudi skozi te malenkosti se ustvarja naš odnos in pristop do sveta in družbe, v kateri živimo.

In da končamo: bojimo se, da skuša TELEKS — najbrž nezavedno — prenašati določene miselne sheme v naše okolje, kar pa se je že na mnogih področjih pokazalo za neprimerno in zmotno in kar je še toliko odločilnejše in važnejše, se ravno skozi te nebstvene strani kot so stripi, posvetovalnice, lče in razne duhovitosti na najbolj zakrit način v naše okolje prenašajo vrednote in nazoni sveta, ki nam ne more dosti nuditi in ob katerem smo še posebno nemočni, saj je to le »zabava«, ki tako ne vsebuje nič »resnega«, kot je recimo politika ali gospodarstvo. Začuda imajo nekateri zahodni (in tudi naši) bralci in uredniki do takšnih pojavov mnogo bolj razčiščen odnos, medtem ko se nam — in mislim, da s tem Slovencem ne delam krivice — to zdi »fino«. Začuda ima TELEKS povsem drugačna merila pri politiki.

Ker urejevalci TELEKS-a tega očitno ne vedo, ali pa se ne zavedajo tega dovolj, jim povejmo, da tudi oni s svojimi (bodočimi) stotisoči naklade še kako pomagajo oblikovati naše poglede in naš svet. Naj se zavedajo, da pomeni to dostikrat »svoje glavo drezati za vsako ceno« kot se je januarja letos izrazil novinar DELA.

Naj nam bo odpušeno, da smo si upali tako kot Idi Amin, ko je dajal nasvete Carterju, drezati v TELEKS, sicer pa saj tudi TELEKS komunicira s SPIEGLOM, je z njim »kongenialen«. No ja pa naj bo, pa bodimo kongenialni.

AE

Lahko trdimo, da smo kar dobro obveščeni o tekočih političnih dogodkih in spremembah v Španiji. Zato pa vemo precej manj o družbeno-gospodarskih procesih, spremembah in nasprotjih, do katerih je prišlo v Španiji v zadnjih desetletjih. O pomembnosti teh seveda ne smemo dvomiti, saj odločilno pogojujejo in bodo pogojevale politični razvoj današnje Španije. V skoraj štirih desetletjih frankističnega režima v Španiji skoraj ni prišlo do kakovostnih sprememb v okviru političnega sistema. Zato pa se je v zadnjih dveh desetletjih bistveno spremenila gospodarska slika dežele. Po obsegu bruto-nacionalnega produkta uvrščamo Španijo na dvanajsto mesto svetovne lestvice, po industrijskem potencialu na deseto mesto, po višini družbenega produkta (GDP) per capita, ki je po podatkih OECD v l. 1976 znašal 2450 ameriških dolarjev na prebivalca, štejemo Španijo med gospodarsko razvite države. O relativnosti omenjenih kazalcev in podatkov bomo spregovorili kasneje. Še prej pa bomo ugotovili, da predstava o Španiji kot nerazviti in pretežno agrarni državi, ne sega preveč daleč. Ne le politični, temveč tudi gospodarski model frankizma je predstavljal korak nazaj v primerjavi z globokimi reformami, ki jih je republika vsaj začrtala, če ne dejansko izvedla. Po vzoru ostalih fašističnih režimov — predvsem Italije in Nemčije — ter po sili razmer je frankistični režim ob koncu državljanske vojne oznanil svojo privrženost avtarktičnemu gospodarskemu modelu. Ta je slonel predvsem na monopolnem privatnem sektorju in pa na korporativističnih-vertikalnih sindikatih, ki naj bi zagotovili »harmonijo med razredi«. Do konca petdesetih let je bila za špansko gospodarstvo značilna izredno visoka inflacijska stopnja in majhen obseg trgovinske izmenjave, ki je bila po propadu sil osi dejansko omejena na del severne Afrike ter nekatere dežele latinskoameriškega kontinenta. Za krizni položaj španskega gospodarstva tega obdobja je ilustrativen podatek, da je bila Španija zadnja izmed zahodnoevropskih držav, ki je ukinila racioniranje nekaterih osnovnih živil. In šele v letu 1953 je španskemu gospodarstvu uspelo doseči bruto-nacionalni dohodek iz leta 1935!

Ob koncu štiridesetih let je bila frankistična Španija skoraj na robu gospodarskega in političnega propada, saj je v velikih središčih kot so Madrid, Barcelona in Bilbao začelo prihajati do divjih in neorganiziranih nemirov. Tedaj je k stabilizaciji režima v veliki meri pripomogel mednarodno-politični položaj. Zaradi hladne vojne je zahodni svet »pozabil« medvojne grehe frankistične Španije, ki je začela veljati kot možni zaveznik. Španija sicer ni bila deležna pomoči Marshallovega plana, zato pa so v začetku petdesetih let začeli dotekati prvi tuji krediti in posojila in sicer najprej iz ZDA, V. Britanije in Belgije. Začela se je druga etapa razvoja gospodarstva frankistične Španije in dežela se je začela vključevati v zahodnoevropsko kapitalistično skupnost. Postala je članica Mednarodnega Monetarnega Fonda, GATT in OECD in nadzor nad gospodarstvom je začel postopoma prehajati tudi v roke tehnokratov OPUS DEI. Država je ukinila celo vrsto zaščitnih carin in določila realni kurz pesete v odnosu do ostalih valut. Za obdobje petdesetih let sta značilna tudi procesa pospešene urbanizacije, notranje migracije in industrializacije. Že v petdesetih letih je približno milijon prebivalcev agrarnih področij kot sta obe Kastiliji, Leon, Andaluzija, Estremadura idr. odrinilo v klasična industrijska središča kot so Madrid, Valencia, Barcelona in Bilbao. Kasneje pa se je notranji migracijski tok še povečal, obenem pa je del odvečne delovne sile vse bolj začel odhajati v razvitejša dežela L. Amerike in zahodne Evrope. V obdobju 1961.—1970. sta notranja in zunanja migracija zaobsegli 4,5 milijona španskih državljanov. Od tega jih je preko milijon odšlo v dežele zahodne Evrope in sicer največ v Francijo.

V obdobju 1955.—70. se je Španija vse bolj spreminjala v enega izmed rezervoarjev delovne sile za razvita zahodnoevropska gospodarstva, obenem pa tudi v turistični cilj predvsem zahodnoevropskih turistov. Izbruhnili je znameniti španski turistični boom; zaradi tega pa je španska obala postala žrtev verjetno najbolj divje in neurejene gradbene špekulacije v zgodovini povojne Evrope. V letu 1960 je deželo obiskalo 6 milijonov tujih turistov, ki so deželi pustili 300 milijonov ameriških dolarjev. Šestnajst let kasneje pa je bilo tujih turistov 33 milijonov in turistični dohodek je močno presegel tri milijarde dolarjev.

V sredi 60-tih let je tudi Španija začela doživljati svoj gospodarski čudež. Stopnje gospodarske rasti, industrijske rasti in rasti BNP — bruto-nacionalnega produkta po prebivalcu so začele izredno sunkovito rasti. V potrošniško družbo so se začele vključevati vse širše plasti prebivalstva. Kot smo videli, se je bistveno spremenila struktura aktivnega prebivalstva po sektorjih in Španija dandanes ni več le izvoznica kmetijskih proizvodov; po uradnih statistikah OECD uvrščamo Španijo med deseterico najbolj industrializiranih držav sveta.

Kakorkoli že pa je jasno, da so uspehi španskega gospodarstva precej relativni, saj ima »španski gospodarski čudež« precej temnih strani. Začnemo lahko kar pri virih. Dejansko sta industrializacija in gospodarski čudež delno temeljila na domačem akumuliranem kapitalu. Zato pa v še večji meri na deviznem prilivu, ki ga je ustvarjala turistična dejavnost in pa na deviznih nakazilih množice španskih delavcev, zaposlenih v tujini. In ne le to. Navkljub proglasom o hispanidad — samobitnosti in posebnosti španstva — ter parolah o obrambi nacionalnih interesov, pa je frankizem, v svoji borbi za ohranitev svojih političnih struktur, v veliki meri dovolil razprodajo španskega gospodarstva. Tja od leta 1950 je začela država nuditi tujim investitorjem vrsto olajšav in prednosti, ob čemer tuj kapital ni bil podvržen ne restrikcijam, ne nadzorstvu. Tako so danes celotna turistična območja predvsem sredozemskega pasu v rokah tujega — predvsem nemškega — kapitala. Samo vrednost neposrednih tujih investicij v Španiji znaša nekaj milijard dolarjev in več kot dve tretjini najpomembnejših transnacionalk ima svoje podružnice v Španiji.

To je le delni prikaz, ki razkriva nekatere temne strani španskega gospodarskega razvoja. Odvijal se je namreč skoraj popolnoma stihijsko, ob pomanjkanju državnih ustanov, ki bi dejansko izvajale ali nadzorovale kakršnokoli dolgoročno načrtovanje. Marksistični ekonomist in sociolog Angel Gutierrez Escudero je označil španski centralizirani državno-upravni aparat kot »urejen kaos«. In prav tako označuje tudi ustroj španskega javnega sektorja. Ta je bil v zadnjih desetletjih skoraj izključno v funkciji in odvisnosti domačega in tujega privatnega kapitala ter imel »v zakupu« vse nerentabilne industrijske veje. Odnos privatni - javni sektor v Španiji prej spominja na isti odnos kje v Braziliji ali Čilu, kot pa na tovrsten odnos v katerikoli izmed razvitih kapitalističnih držav zahodne Evrope.

Poleg tega pa se je v Španiji skoraj celotni proces industrializacije in gradnje najpomembnejših infrastrukturnih objektov odvijal v že tradicionalno razvitejših področjih Katalonije, baskovskih provinc, Levanta s središčem v Valenciji, Navarri in Madridu. Vlada se je vztrajno in zvesto držala liberalistično-kapitalističnega izročila, da se kapital pač najbolje oplaja tam, kjer že obstaja. Omenjene pokrajine in province pokrivajo manj od tretjine celotnega državnega teritorija in v njih živi nekako 35—40 % celotnega prebivalstva. Zato pa je bilo bolj malo storjenega v obeh Kastilijah, Ekstrema-duri, Andaluziji in drugod. V teh pretežno agrarnih področjih še vedno prevladujeta maloposest in pa latifundij. In Španija, nekoč klasična izvoznica kmetijskih proizvodov, mora kmetijske proizvode danes uvažati. V l. 1976 že v višini 160 milijonov dolarjev.

Z negativnimi stranmi španskega gospodarskega čudeža lahko nadaljujemo in ugotovimo, da je v letu 1975 15 % družinam z najnižjimi mesečnimi prejemki pripadlo komaj 3 % celotnega narodnega dohodka. Zato pa je dobremu odstotku celotnega prebivalstva pripadla četrtina celotnega narodnega dohodka. Nerazvitost razvite Španije je precej očitna tudi v okviru družbenega standarda in družbenih storitev kot so zdravstveni, pokojninski in šolski sistem. Po uradnih statistikah analfabetizma praktično naj ne bi bilo več. Vendar pa je bilo po zanesljivejših statistikah¹ — na katere se občasno dandanes sklicujejo tudi nekateri člani vlade — v letu 1970 v Španiji še 8,9 % prebivalstva, v starosti nad deset let, nepismenega. Predvsem pa je kritičen položaj v visokem šolstvu. Obstoječe kapacitete sploh ne odgovarjajo dejanskim potrebam in Španija ne pozna urejene štipendijske politike, načrtovanja kadrov in prilagajanja visokošolskih programov dejanskim potrebam. »Tehnološka kolonizacija, ki ji je bila in še vedno je izpostavljena naša dežela, je tudi odraz zaostalosti našega izobražbenega sistema,« ugotavlja ekonomist in član izvršnega komiteja KPS Ramon Tamames.² Dejansko v Španiji vsako leto namenijo komaj 0,2 % bruto-nacionalnega produkta v znanstveno-raziskovalne namene, tj. desetkrat manj kot v povprečju vsakoletno namenijo v ostalih državah — članicah OECD. Vsakoletni davek za tovrstno zaostajanje pa v obliki plačila za tujo tehnologijo in know-how presega 300 milijonov ameriških dolarjev.

Tabela 1: Sprememba strukture španskega aktivnega prebivalstva po sektorjih v obdobju 1940.—73.

Sektorji (po % celotnega aktivnega prebivalstva)			
Leto	Agrarni	Industr.	Terciarni
1940	50,5	22,1	27,4
1950	47,5	26,5	26,0
1960	39,7	33,0	27,3
1965	34,3	35,2	31,2
1973	25,8	38,2	35,9

Viri: Instituto Nacional de Estadísticas (INE) in Banco de Bilbao.

¹ Estudios sociológicos sobre la situación social de España, 1975 — Fundación Foessa, Madrid, Euramerica SA, 1975.

² Med Tamamesovimi deli velja omeniti predvsem knjigi »Introducción a la economía española« in »Adonde vas, España«.

(DOSIHMAL) ZADNJI KRIK »DOKUMENTARNEGA« FILMA*

ZADNJI KRIK IZ SAVANE, italijanski barvni dokumentarni film, prod. Titanus 1975, scenarij in režija Antonio Climati in Mario Morra, komentar Alberto Moravia. Predvajan v ljubljanskem kinematografu Komuna septembra in oktobra letos publiki, predvidoma ne mlajši od 15 let.

Kakor ni nedolžnih gledalcev — tako bi radi verjeli razsvetljeni cenzorji, ki svojo zadrego zaradi popolnega prepuščanja tržnim zakonitostim v filmski politiki preganjajo s tem, da bdijo ob drevesu spoznanja in dopuščajo degustacijo le mladini, ki je že zrasla do veje, kjer zoré jabolka — tako tudi ni dokumentarnih filmov, o čemer nas bi radi prepričali njihovi avtorji.

V tem zapisu bi nas predaleč odvedlo ugotavljanje, iz nedrij kakšne kinematografije, v katerih družbenih razmerah se ej pojila misel o žanru dokumentarnega filma. Za film, ki ga tu trgamo, zadostujejo površnejše ugotovitve, facta bruta. Prvič, uspešen dokumentarec, ki naj ga predvajajo v velikih, lepo urejenih dvoranih, se mora »formalno« in »vsebinsko« nanašati na gradivo, iz katerega so narejeni konjunkturni »igrani« filmi (glej npr. Žrelo, Potres). Drugič, kot »dokumentarec« mora vsaj fingirati, če mu že zares ne uspe (a saj mu mora uspeti!) »preseganje« ali kakršenkoli že »reflektiran« odnos do prejšnjih »dokumentarcev«. Naši fantje (Climati, Morra, Moravia) so opravili oboje.

Kaj (morske) pasje čeljusti, kaj tresenje kinodvorane! Dijaki bodo povedali sošolcem, da so videli leve, ki so požrli turista s kamero, zamorce, ki so »fukali« v tla, pa kako so enega rdečkožca ustrelili, mu odrezali kurca in mu ga zabasali v usta — vse to dokumentirano čez ves ekran, kdaj in kje se je to zares zgodilo in bilo posneto. Tako se producira resničnost. Naslednji korak v napredovanju filmske umetnosti k neizpodbitni resničnosti verjetno ne bo na sporedu v Komuni.

V Hollywoodu so doživeli satori (razsvetlitev — za nepoučene) že v času protestov proti prelivanju ameriške krvi v Vietnamu: film našega časa naj bi bil *controversial movie*, »večplasten«, »mnogopomenski«. To zahtevo je pred kinoindustrijo postavila njena lastna kriza in v lastnem interesu jo je industrija tudi skušala realizirati. Disneyland je potisnjen v rezervo in »dokumentarni« film, ki vendar prikazuje to grobo, »kontroverzno« resničnost, mora v tem stilu obračunati s prejšnjimi dokumentarci, še posebej disneyevskimi, ki jih v ta namen proglasi kar za prototip v svojem žanru.

Naši fantje izvedejo obračun ne le na sliki, temveč tudi v komentarju. Pokažejo, kako medved razmesari lososa in povejo, kako pri Disneyu medvedek-hlačman popapca ribo-hrano, ker je revček lačen, in položijo otroku v usta vprašanje — kaj pa ribica? — ki ga Disney baje presliši. S to gesto ohranijo tisto, kar imajo v tradiciji dokumentarca nevede vendarle za vredno: vzgojitelji so, za tega otroka tu jim gre, za mladi rod, ki mu je treba kar pri priči ponazoriti grobo resnico, da se žro med seboj ter eni druge; in ribe in medvedi in ljudje. Narediti hočejo ne le dokumentarca, ampak celo *metadokumentarca* in to kar v eni sapi (za to podjetje bi jim naši pesniki, ki so žal rokodelci in nimajo na voljo tolikih tehničnih sredstev, kar zavidali, če jim lastno uboštvo na tihem ne bi bilo še najljubše). Samemu šebi ni mogoče stopiti na rame, pa zato Moravia (on je tisti, ki govori — pa čeprav s špikerjevim glasom) stoji na ramah režiserjev. Nalovita mu resničnega, svežega, še krvavega mesa, ki nagrajuje s traktatom o Človeku Lovcu, v katerem se večno kosata človek in žival, natura in kultura. »Kontroverznost« je v tem, da si Moravia vztrajno oporeka, kar je nujno, če najdeva pri poklicnih lovcih v Argentini, afriških lovskih plemenih, kjer je v navadi obredna masturbacija, hipijih, ki opravljajo »privatne« potrebe javno, in najemnikov velekapitala, ki iztrebljajo »divjake«, povsod le isti kvazidialektični spor med naturo in kulturo v človeku, ki tudi, če ne bi bil zgolj umišljen spor, v tem kontekstu ne bi bil rešljiv. Občost Človeka Lovca, zaklinjana s primeri, tako na silo navlečenimi skupaj, je preočiten ponaredek (tiste Slovence, ki jih dajejo enake težave in se zdravijo z Jungom ali s Frommom, je film gotovo globoko prizadel, če ga pa niso gledali, jim je lahko po pravici žal).

V zapisu sem se skušal dotakniti načina, kako se producira tisto, kar ima v Ljubljani jeseni 1977: učinek dokumentarnega filma, ki: — ga, kar je izjemno, predvajajo v kinematografu, namenjenemu najboljšim (načeloma igranim) celovečercem; — vzbuja pri kritikih povsem nasprotna mnenja o tem, ali je pozitiven ali negativen, ali se ga da gledati do konca ali ne ipd. (ko da to gledalce kaj briga — razen če so iz sloja, ki se identificira s poklicnimi razsodniki kulturnih vrednot); — vzbuja post festum, ko je že postavljen zid zrele pameti k petnajstim letom starosti, jamranja na temo, če to reč sploh velja kazati ljudem in če že, komu in kakšna korist in škoda je ob prikazovanju.

O filmu je mogoče govoriti le idealistično, dokler ne spregovorimo pravzaprav o kinu — torej i tem, kako se prorok sama »komunikacija« med filmom in gledalci, kako se producira narava v tem polju produkcije (v določenih produkcijskih odnosih). S tem v zvezi se pomudimo še pri prizoru, po katerem nekateri gledalci niso več zdržali v dvorani.

Gre za sekvenco z ubijanjem in kastriranjem južnoameriških Indijancev. Iz komentarja zvermo, da je neimenovana kompanija na neimenovanem kraju zgradila letališče, los Indios pa so z zastrupljenimi puščicami onesposobili nekaj ljudi, nujno potrebnih pri gradnji, nato pa si je tvrdka plačala najemnike, ki so likvidirali motilce na način, posnet na filmskem traku. Scena je očitno montirana kot kulminacija filma, kot zavesten preskok iz kvantitete (lova) v kvaliteto (lova na ljudi) in tako jo dojemajo tudi gledalci, ki po njej zapustijo dvorano. Samo sceno kastriranja Indijanca gledajo vsi — eni žvečijo čikgumi naprej, drugi od napetosti pozabijo — šele potem, ko napetost že popusti, začnejo odhajati (film se tako že bliža koncu). Za (idealistično) kritiko je zanimiv ta prizor prav izvzet iz celote filma kot njegova mera — je dopusten ali ne, koristen ali škodljiv, je filmu potreben ali ne. Nas dedukcija njegove morebitne (ne)upravičenosti ne zanima. V filmu pač deluje kot čutna *sensation*, ki se ji ni moč upirati, njena interpretacija pa ji zmeraj še sledi.

Zanima nas, da v filmu istost prizora ubijanja divjih prašičev s prizorom ubijanja ljudi nastopa kot večna, njemu lastna slabost homo sapiensa. Nikjer sledu refleksije o tem, da je v *kapitalskem* kozmosu *naravno nujno*, da se domorodce iztrebi čim ceneje in temeljiteje. Da letališče smrtno ogroža življenje plemena, ko preti, da bo uničilo celoten njegov tedanji način življenja, je z vidika podjetnika nič manj in nič bolj zopna okoliščina, kot je z vidika gradbene industrije v vele mestih zopno npr. barakarsko naselje ali arheološki ostanki. Avtorji filma svojo hibo, da prikrivajo ime zločinca, maskirajo v hibo človeškega rodu in s to maskarado pri zločinu soudeleženi. Rešitev »primera Indios« je v razkritju nujnosti, da se podobni primeri še naprej dogajajo (in bomo imeli dvomljivo srečo, ogledati si jih v dvomljivih dokumentarcih), če ne bo in dokler ne bo zanikana sama ta nujnost kapitala. Od materialistično dialektičnega filma (lahko je tudi »dokumentaren« — ta atribut mu je tako ali tako šele dodan) smemo zahtevati vsaj, da takega »primera« ne obravnava kot primer, temveč v njegovi konkretnosti. Navidez nevtralni »dokument« šele tako postane iz »dokaza sploh« dokaz nečesa konkretnega, »zgodovinski spomenik« v smislu glasnika zgodovine, ne mrtev obelisk.

* op.: dokument = (lat. *documentum* primer, dokaz) listina; pismena priča ali dokaz; dokaz sploh; zgodovinski spomenik (Verbinc — slovar tujk)

Jože Vogrinc

Špansko gospodarstvo je dandanes v globoki krizi. Omenimo lahko več kot 20% inflacijsko stopnjo, približno milijon brezposelnih, primanjkljaj v trgovinski bilanci je v letu 1976 znesel 7270 milijonov ameriških dolarjev, zadolženost v tujini pa je v istem letu že dosegla deset milijard dolarjev. Seveda je kriza španskega gospodarstva delno proizvod in posledica kriznega mednarodnega gospodarskega položaja in vsesplošne recesije kapitalizma. Vendar pa je kriza španskega gospodarstva globlja kot je v ostalih zahodnoevropskih kapitalističnih državah. Predvsem pa bo vsekakor dolgotrajnejša, saj je največji meri proizvod neskladij, protislovij ter pomanjkljivosti stihijskega razvoja zadnjih desetletij in pa seveda arhaičnih in okostnelih struktur in institucij. Španskemu gospodarstvu je kratkoročno zmanjkalo sape in že v letu 1975 je bila mera gospodarske rasti točno nič.

Same krizne situacije španskega gospodarstva so se (in se) nadvse dobro zavedajo tudi predstavniki najbolj dinamičnega dela španskega gospodarstva. Njihova hotenja v veliki meri vodijo poteze Suarezove vlade. Že pred leti je postalo jasno, da je modernizacija političnega sistema predpogoj za modernizacijo in povečevanje učinkovitosti španskega kapitalizma. Prav tako pa so spremembo političnega sistema v Španiji že nekaj časa zahtevale nekatere vlade članic EGS ter naznanile, da je sprememba političnega sistema predpogoj za začetek resnih pogajanj za včlanjenje Španije v EGS. Članstvo Španije frankističnega sistema bi bila »stvar slabega okusa«. Vendar pa je že sedaj precej jasno, da sanacija španskega gospodarstva ne bo potekala tako gladko. Že pogajanja za včlanjenje v EGS, kar bi Španiji zagotovilo popolno in dokončno integracijo v kapitalistični ustroj zahodne Evrope, potekajo precej počasi. Predvsem Italija in Francija, tako

kot Španija izvoznici agrarnih produktov, izražata iz gospodarskih razlogov svoje pomisleke. Največ težav pa najdemo v okviru notranjega gospodarsko-političnega položaja in razmerja sil. Očitno je, da bo zopet največje breme za sanacijo gospodarstva padlo na najširše, predvsem delavske sloje, katerih legitimni izraz so prvič po skoraj štiridesetih letih sindikate ter delavske stranke. Ob tem pa vlada poziva na »politiko stiskanja pasov«. Že julijska 20% devalvacija pesete je sprožila v javnosti negativne reakcije. Še negativnejše reakcije pa je sprožil in sproža vladin predlog o začasnih zamrzitvi mezd. Vendar pa je v sedanjem trenutku eno izmed najbolj perečih vprašanj, ali bo vladi uspelo uveljaviti svoj predlog, ki zadeva davčno reformo. Kolikor bi vladin predlog uspel, bi davčni sistem prvič po štirih desetletjih dejansko »prizadel« tudi industrijsko-finančni velekapital, kar pa seveda ni v skladu s hotenji in liberalistično-kapitalističnim načinom mišljenja velikega dela španske industrijske in finančne buržoazije in veleposestnikov. Prav tako omenjeni sloji že sedaj nasprotujejo vsakršni reorganizaciji javnega sektorja in pa vsakršni obliki državnega intervencionizma, ki bi, čeprav samo kratkoročno, lahko škodoval interesom privatnega kapitala. Kolikor temu delu španskega industrijskega in finančnega kapitala in pa seveda političnim silam, ki ga zastopajo, uspe onemogočiti davčno reformo, pomeni, da so se stvari ustavile že pri samem začetku. To pa lahko ustvari položaj in stanje, ob katerem lahko samo ugotovimo, da navkljub vsem navideznim premikom »v Španiji v bistvu še dolgo ne bo nič novega«.

GROBOVŠEK BOJAN

SMRTNA KAZEN

miki

O čem nam lahko spregovori koncert Weather Report?
Govorimo o povoženosti od zgodovine in o objektivnem lakajstvu, kapitalu.

Koristni koncerti so tisti, ki so sposobni odkriti še ne poznane razsežnosti glasbe in ob tem omogočiti postavljanje stvari na njim pripadajoče mesto. Dobri koncerti so tisti, ki so dovolj kvalitetno izpeljani, da različni zapleti tehnično-profesionalne narave ne kazijo jasno začrtanih potez vsebine dogajanja. In če je nek koncert dober ter koristen hkrati, se zgodi, da se pred nami odpre koridor vpogleda v celoto, v svetu aktualno dogajajoče se glasbe.

Koncert Weather Report je bil prav tak koncert: koristen in dobro, brezhibno izveden. Koncert, na katerem se imaš lahko nadvse lepo, a si moraš v ta namen dovoliti takšno razkošje, da se »zaplankaš« za vse ostalo, kar sestavlja in postavlja obstoječi svet z njegovo glasbo vred, da se pustiš zazibati in požreti — čaru zvoka. Kar pomeni: če ne moreš, ali nočeš videti skozi in mimo vid odvezemajočega lesketanja udarjajočih živih ran tega planeta, ob katerih se šele izkaže ves dogodek za zavajajoče sijajno bleščico ter dobi svoj pravi, glasbeni in širši pomen. Skratka: tudi pojavu, imenovanemu Weather Report, reprezentantu širšega polja podobnih pojavov znotraj glasbenega dogajanja, je treba seči vsaj za hrbet. Zato je bilo potrebno oditi na ta koncert, čeprav se je vremensko poročilo izkazalo kot borzno in je šele z dvigajočim in padajočim gibanjem delnic pokazalo, za kakšnega koga sije sonce na »jazz sceni« v Ameriki, a tudi drugod. Informativna dejstva: od začetka sedemdesetih let je v svetu, še posebej pa doma, v ZDA, kjer je bila t.im. »jazz« glasba od vsega začetka ignorirana in potisnjena na socialno margino kulturno dno ter na eksistenčni minimum njenih izvajalcev, v silni ekspanziji. Pri tem je imela in še ima idločilno besedo t.im. »jazz fusion«, pri nas bolj poznana kot »jazz-rock«, z rojstvom zelo obetaven hibrid, ki pa se dandanašnji vse bolj razvija v grozljivega spačka. 75 % posameznikov, ki imajo danes kakršenkoli stik z glasbo, ki jo tlačimo v rubriko »jazz«, verjame, da predstavlja »jazz fusion« vse tisto, kar se imenuje »jazz« ali pa vsaj vse, kar je v »jazzu« vredno slišati. Kupujejo le plošče izvajalcev te glasbene zvrsti in obiskujejo koncerte, na katerih se izvaja ta vrsta glasbe, to pa v takšnih množinah, da se je z »jazz-rockom« odprlo neverjetno komercialno tržišče, kjer se obračajo mase kapitala ter se v skladu s finančno uspešnostjo ustvarja javno prepiranje, da je to edina res sodobna in za mase poslušalcev dovolj široka pot, po kateri naj bi se razvila glasba bodočnosti. »Jazz-fusion« je za milijone v »jazz« orientiranih individuov sinonim za »jazz« kot tak. Za ameriško in evropsko glasbeno javnost avantgardna, »nova«, v glavnem »črna« glasba na splošno ne obstaja. V skladu z zapisanim so tudi pri nas stvari dovolj jasne.

Weather Report so najzgovotnejši indikator takšnega stanja ter najbolj dognan predstavnik te zvrsti glasbe v ekspanziji. Ob njihovem koncertu je dovolj preprosto poiskati vzroke za opisani prodor prav te glasbene usmeritve. Kljub temu, da si je v svoji očarujoče-agresivni ekspanziji priborila v zavesti javnosti mesto, s katerega se postavlja celo kot edini resnično sodobno usmerjeni »jazz« ter edina realna alternativa nadaljnjemu razvoju te vrste glasbe, pa ima z »jazzom« nasploh vedno manj skupnega, še veliko manj pa s sodobnimi napori v tej vrsti glasbe, saj se jim objektivno postavlja kot nasproten, konkurenčen pol, ki po svojem namenu in podstavljeni vsebini izključuje, negira in ogroža prizadevanja v sodobni, »črni« jazz glasbi.

Ta polamost se v osnovi izkazuje kot služba diametralno različnim socialnim opredelitvam — kapitalu, participaciji privilegiju, ki jih nudi vestna služba in nepovzročanje problemov ter proti njemu in od njega postavljeni konstalaciji odnosov. Predvsem je glasba, kakršno igrajo Weather Report, glasba računa in efekta; glasba, ki računa z obstoječimi potrebami publike, pri čemer je ne zanima, od kod te potrebe in za kakšno publiko gre — saj

V razdobju po letu 1970 se z dvigajočo hitrostjo ekspanzija in drugim vsestranskim razvojem funkcionarja glasbeni svet in glasba splošno, postaravši medsebojno in bolj zadržano v družbi. Zato se glasba, ki ne more stati v večini držav več kot nekaj ura in pol, postaravši v večini držav več kot nekaj ura in pol.

ji prav te potrebe in takšna publika omogočajo, da je; glasba, ki nima izvirno pripadajočega ji materialnega, tj. socialno-ekonomskega ozadja, svojih korenin, iz lastnih potreb izvirajočega glasbenega materiala in jih niti ne potrebuje, niti ne išče. Nujnost njene eksistence povzročajo interesi zunaj nje, kar pa ne pomeni, da je njihova ekspresija, njihovo razkrivanje. Ravno nasprotno: njena eksistenca je možna le kot resnična vsebina teh interesov prekrivajoča, zakrivajoča, interesov, ki so kristalno jasno v sferi kapitala, v sferi kapitalistično povzročenih in kapitalistično vzdržujočih se socialno-ekonomskih odnosov. Šele iz tega horizonta se pokaže glasba Weather Report potrebna in nujna v svojem pojavljanju. Tako lahko Weather Report funkcionirajo izključno le kot entertainment machine in tega dejstva niti najmanj ne spremeni vsiljivo prepričevanje pobornikov te glasbe, da sta prodaja in profit pri vsej stvari nekaj povsem postranskega in da gre za glasbo, katere edini namen je populariziranje dobre glasbe. Naloga zabave v kapitalističnem svetu kot tiste dejavnosti, ki naj okupira delojemalca v obdobju med dvema »šihotoma«, pa je že tako na veliko razkričana tema. In ob Weather Report se izkaže, da je profesionalno-brezhibno izpolnjevanje te naloge tisto, kjer Weather Reportu res nimamo kaj očitati. To je brezhibno tekoč stroj, kjer vsak kolešček ob vsakem času točno pozna namen efekta, ki ga hoče povzročiti, ter njegove posledice med poslušalci, to je ogromna tovarna iluzij, ki poskrbi, da je dvourni beg pred utrjujočo-dolgočasno vsakodnevnostjo čim totalnejši, da ne ostane nezaposleno niti eno čutilo, a da možgani počivajo. Vsak efekt je odmerjen ob povprečni meščanski pameti, usmerjen ob njeni imperialistični, pogoltni in paranoični sliki sveta in njegovega progressa (kosmos, eksotika, večnost in neskončnost — eskapizem), nato pa usmerjen nazaj nanjo, da bi jo v vsej svoji iluzoričnosti potešil v njenih potrebah in strahovih ter jo hkrati potrdil kot edino primerno zavest temu svetu. Gre za čiste efekte zabave in (trenutkov) pozabljenja, vzvod in produkt vsega tega pa je slejkoprej efekt denarja.

Tako se »jazz-rock« ob svojih najodličnejših reprezentativih, ob poslušanju koncertov takšnih izvajalcev kot so Weather Report, Terje Rypdal, Return to Forever ipd., izkazuje kot napor, ki je svoj začetni namen popolnoma zgrešil, kot usmeritev, katere začetni korak je bil sicer zastavljen tako, da je preusmeril pogled poslušalcev s takrat preminevajočega »rocka« šestdesetih let na druga glasbena področja, odprl marsikomu obzorja glasbenega dogajanja v celoti ter ga osvobodil za širokosrčnejša in globlja glasbena iskanja in v tem smislu odigral dovolj pomembno vlogo, a je to svojo pomembnost opravičeval le tako, da je ostajal začasen, prehodni, propusten pojav. To pa je veljalo za albume In a Silent Way in Bitches Brew Milesa Davisa, ne velja pa več za produkte »jazz-rock« skupin današnjega dne. Weather Report (in drugi) niso več propustni in neobvezni, zahtevajo sprejemanje in opredeljevanje na svojem nivoju. In v tem trenutku se hoja po poti »jazz-rocka« pokaže kot hoja v slepo ulico, ob takšni zablodelosti pa je še najmanjša nevarnost tisto vračanje ter zamujanje za zahtevami časa, ki se kažejo v res relevantnem glasbenem dogajanju. Weather Report je zgodovina povzila dvakrat. Povzila jih je zgodovina njihovega individualnega razvoja, na nivoju njihove ustvarjalne moči. Veliko pomembnejše pa je spoznanje, da so v vsej svoji profesionalno glasbeni veličini ostali daleč pod že doseženim glasbenim nivojem. In doseženi glasbeni nivo zahteva diametralno nasproten glasbeno-socialni angažman od njihovega.

Danes so Weather Report postali mavrična šara med otroškimi igračami, s katerimi prizadevni oskrbniki tega sveta podkupujejo svoje nezadovoljne otroke.

JP

foto...fija : boscarol

Dr. Ivan Ahčin: Krščanska sociologija, Ljubljana 1940, stran 137.

O pomenu kazni in o smrtni kazni

Kateri je namen kazni? Kazen ni le sama po sebi namen kot kategorični imperativ /Kant/, ni njen prvi namen popoljšati /Bentham/, ne edini ustrašiti druge; ne zgolj pravni namen. Družba ima kazensko oblast ker jo tirja socialna blaginja. Družba hoče s kaznijo ustrašiti, hoče popoljšati, hoče popraviti socialni red, hoče ubraniti sama sebe, a vse to, ker hoče in mora zagotoviti obno blaginjo. Če oziri na končno blaginjo to dovoljujejo, vladar zločinca tudi lahko pomilosti.

→ Zoper smrtno kazen so začeli boj francoski enciklopedisti, v Italiji pod njih vplivom Beccaria /v delu: Dei delitti e delle pene 1764/. Nekatere države so jo reš odpravile, a jo zdaj, kjer se množe umori vladarjev, zopet uvažajo.

Drugo je vprašanje, ali je smrtna kazen pravno dopustna, drugo ali jo kaže uporabljati. Prvo vprašanje je pravno, drugo politično.

Razlog za smrtno kazen: zločini, zlasti uboj, pred katerim se more družba braniti le s smrtno kaznijo. Torej je v službi socialne blaginje smrtna kazen upravičena. Le smrtna kazen namreč strastne ljudi ustraši, da se sboje zločina in le smrtna kazen reši družbo vedne nevarnosti. Smrtna kazen je torej nekaj socialni silobram.

Ugovori slone ali na napačni podlagi, da je nastala država po socialni pogodbi, ali na misli, da je edini namen kazni popoljšati, ali da je s smrtjo sploh uničen človekov smoter. Državna oblast določuje natančni državni smoter in ta zahteva, da se v konfliktu med občinim in zasebnim dobrim usakne zasebno dobro iste vrste. Torej čisto dobro, življenje. S kaznijo hoče družba tudi čuvati občno blaginjo, ne le boljšati. Zločinec pa lahko spozna svojo zmoto in daruje življenje pravici in bo tako rešil to, kar je večnega in smoter vsega življenja.

Ob legalizaciji smrtne kazni v Nemčiji ~~zapraviš~~ (tu mislimo na legalni poboj treh zaprtih revolucionarjev v zaporu Steilheim A. Baaderja, G. ~~...~~ in C. Raspeja) vam uredništvo Tribune daje na vpogled ~~in~~ dva teksta, ki vsak z svoje razredne pozicije obravnava ta ljubki meščanski fenomen. Prvi tekst je del učbenika dr. Ahčina "Krščanska sociologija" oz. krajše poglavje, drugi pa je članek K. Marxa, ki ga je objavil N.Y. Daily Tribune.

In kaj o tem pravi Marx:

SMRTNA KAZEN

»Times« z dne 25. februarja prinaša pod naslovom »Amaterji rabeljske obrti« sledeče razmišljanje:

»Pogosto so že opazili, da v naši deželi vsaki javni usmrtitvi sledi vrsta samomorov ali smrtnih nesreč z obešanjem, očitno pod močnim vplivom, ki ga ima usmrtitev kakega znanega zločinca na nezrele in bolne duše.«

Pri različnih primerih, ki jih »Times« navaja za ilustracijo te trditve, gre enkrat za norca v Sheffieldu, ki je, potem ko se je z drugimi norci pogovarjal o usmrtitvi Barboursa, naredil konec svojemu življenju tako, da se je obesil. Drugi je primer nekega štirinajstletnega fanta, ki se je prav tako obesil.

Razumen človek bo komaj uganil, zaradi katere doktrine so bili ti primeri navedeni; saj vendar ne gre za nič manj kot direktno apoteozo rablja in za poveljevanje smrtne kazni kot ultima ratio¹ družbe. In to se dogaja v vodilnem članku »vodilnega časnika«.

»Morning-Advertiser« najostreje kritizira krvavo logiko »Timesa« in njegovo posebno ljubezen za krvnika in zaključuje svojo pravilno kritiko z navedbo naslednjih zanimivih podatkov triindvajsetih dni leta 1849:

Usmrtitev:

Millan	20. marec
Pulley	26. marec
Smith	27. marec
Howe	31. marec
Landick	9. april
Sarah Thomas	13. april

Griffith	18. april
Rush	21. april

¹ zadnje sredstvo

Prav ko je napetost dosegla najvišjo točko, je predsednik Amin dramo končal. Američani lahko prihajajo in odhajajo kot želijo, je koncem februarja najavil Radio Uganda, in človek, ki ga je dnevnik predlagal predlagal za napredovanje iz feldmaršala doživljenjskega predsednika v Imperatorja in Božjega sina, je razložil, da je njegova edina želja podeljevati medalje ameriškim misijonarjem, letalskim uslužbencem in drugim, ki so tako dobro služili njegovi deželi. Ameriške pomorske sile so se vrnile k patruliranju Tihega oceana in ozračje brezvetrja in miru prekinjajo le begunci, ki se stekajo čez mejo v Kenijo z zgodbami o odvratnih množičnih umorih, ki so jih izvršili Amin in njegovi pripadniki. Tako kot je bil imperializem devetnajstega stoletja opravičevan kot »breme belega moža«, tako je njegova bolj izumetničena inačica iz srede dvajsetega stoletja odeta v jezik užaljenih staršev.

Kadar naredi tako revija *Time* naslovno zgodbo o Idi Aminu, je on »afriški divji mož« in predsednik Carter lahko izjavi, da se je umor nadškofa Janani Luwuma in dveh drugih ministrov »zastudil celotnemu civiliziranemu svetu«. Tako kot starši jamrajo: »Kako je mogel to storiti moj otrok po vsem, kar smo storili zanj?« tako zahodni kritiki ignorirajo, da je Idi Amin, tako osebno kot političen pojav, izdelek britanskega kolonializma in da vzdržuje svoj položaj ne skozi priljubljenost med Ugandci, temveč s pomočjo tujega orožja in najemnikov. Britanci so bili v Vzhodni Afriki večji v izigravanju enega plemena proti drugemu; Bagande z juga so uporabljali za osvajanje severa, okoli preloma stoletja, ko je bila osnovna naloga vojske zatreti upore med poljedelskimi delavci na britanskih plantažah na jugu, pa so rekrutirali severnjake.

Mahmoud Mamdani je v svoji izvrstni knjigi *Politika in razredne formacije v Ugandi* navedel občudovanja vreden primer iskrenosti klasičnega imperializma; ko citira lorda Fredericka Lugarda, ki je vodil enote Britanske južnoafriške družbe na bojne pohode, da bi podjarmili neodvisna plemena. Ko je razlagal zakaj Britanci uvažajo trgovce iz Indije namesto da bi dopustili Ugandcem razviti svoje lastne posrednike, ki bi vzpodbudili lokalno proizvodnjo dobrin, namesto da bi jih kupovali v Britaniji, je Lugard I. 1927 zapisal: »S tem, da jih ne prizadene podnebje, da so mnogo cenejši kot Evropejci in v boljšem stiku z vsakdanjim življenjem domorodcev kot pa je to možno za belca, bodo tvorili občudovanja vreden povezujoči člen (pod močnim nadzorstvom britanskih oficirjev), saj so njihovi interesi jasno odvisni od Evropejcev.« S podobno logiko so Britanci pri podarjanju zemlje dajali prednost protestantskim poglavarjem pred katoliškimi.

Njihova strategija je uspela še predobro. Ko je Uganda I. 1962 dobila neodvisnost, je takoj sledil spopad za pridobitev plena: plemo proti plemenu za politično moč, afričani proti Azijcem za nadzor trgovine, religija proti religiji za mesta v vojski in birokraciji. Gospodarstvo je bilo povsem odvisno od izvoza sladkorja ter bombaža in njegove najdonosnejše panoge — bančništvo, lahka manufaktura in izvozno-uvozna trgovina — so ostale čvrsto v rokah Britancev in nekaj bajno bogatih indijskih družin. Uprava Miltona Oboteja v šestdesetih letih je razširila in obogatila birokracijo s tem, da je ustanovila državno družbo za odkup žetve. Obote je tudi delno podpravljal tuje družbe ter jim preskrbel sredstva in varnost v zamenjavo za več služb za Afričane. Kot piko na i svojega »ugandskega socializma«, je predsednik Obote 1. maja 1970 izjavil, da zato, ker je država podpravljal tako velik del gospodarstva, prepoveduje »zastarelo načelo in prakso štrajkov«. Seveda je tak program povzročil široko nasprotovanje in predsednik je za utrditev svojega položaja uporabil stari britanski sistem.

Britanci so skoraj povsem prepustili šolstvo misijonarjem ter tako razcepili izobraženo manjšino med protestante, katolike in relativno peščico muslimanov. To je omogočilo Oboteju, da je tako v vojski kot v vladi dajal prednost religiozni skupini, anglikancem, in članom nekaterih plemen, v katerih so prevladovali kristjani, posebno Longijem in Ačolom. Nekatera ključna mesta so dobili tudi katoliki.

Pastorki so bili Ugandci afriških veroizpovedi, ki tvorijo skoraj tretjino, 12 milijonov prebivalcev, dežele in muslimani, ki štejejo okrog 800.000. Pripadniki afriških veroizpovedi so bili le obrobno izven denarnega gospodarstva in ni bilo dosti možnosti, da bi povzročali težave.

Druga stvar so bili muslimani. Mnogi med njimi so prebivali v mestih in legalno ali nelegalno životali na robu družbe. Britanci so z naklonjenostjo gledali nekega muslimanskega vojaka, okrutneža, ki je bil visok 198 cm in je tehtal več kot 250 funtov in ki jim je z izjemno surovostjo pomagal pri zatrtju upora Mau Mau v Keniji. Tega moža, Idi Amina, so naredili za poročnika, enega redkih črncev, ki je dosegel tak čin pod britansko vladavino. V kasnih šestdesetih letih so vzgajali Amina tudi Izraelci. Ti so bili močno zapleteni v podpiranje upora Anjanjev v Sudanu, ki so hujskali nubijske, ugandskim plemenom sorodne črnce, proti prevladujoči arabski osrednji vladi. Izraelski svetovalci so urili ugandsko vojsko, policijo in obveščevalne oficirje in nekaj elitnih vojakov z Aminom vred je bilo odpeljanih v Izrael na posebno padalsko urjenje. Nedavna odkritja podpiranja CIA-e izraelske vojaške pomoči nakazujejo, da je bila morda CIA originalni vir pomoči.

Ko se je predsednik Obote začel približevati z novo sudansko vlado in se začel vtikati v izraelsko pomoč četam Anjanja, je bil Amin očiten kandidat, ki naj bi skrbel za izraelske interese.

Udar proti nepriljubljenemu Oboteju je bilo s pomočjo britanskih tankov lahko izvesti. Težje je bilo moč tudi ohraniti. Amin je v tem uspel s tem, da je zaigral britansko igro v obratno smer. V prvih treh mesecih njegove vladavine se je vojska podvojila na skoraj 20.000. Skoraj polovica novih enot so sestavljali bivši Anjanja uporniki, nezaposleni odkar je Izrael odtegnil svojo pomoč. Večina drugih rekrutov so bili muslimani in drugi iz Aminovega domačega področja, Zahodnega Nila.

Velika Britanija je bila prva država, ki je priznala vlado svojega bivšega kolonialnega poročnika, deloma zato, ker je predsednik Obote prekinil odnose zaradi neprizadevnosti Londona glede bele vladavine v Rodeziji.

Vojaški rekruti so na barbarski način ubili tisoče Ačoli in Langi oficirjev, ki so bili v ugandski vojski. Potem so bili izgnani Indijci, s čemer je bila sproščena njihova imovina, ki jo je prevzela srečna manjšina izobraženih Ugandcev, ki so divje vzklikali Aminu, saj jim je končno dal prostor pod soncem. Britanci in Izraelci, ki so lahko urili čete, a niso mogli finansirati dežele, so bili naslednje žrtve. Napad na Izraelce je Aminu dal podporo libijskega predsednika Gadafija, ki je finansiral nakupe francoskih reaktivnih lovcev. Da bi prevzeli mesto izkušanih Indijcev, ki so vzdrževali tek državnega stroja, je Amin uvozil Pakistance in nato Somalijce, Libijce in Palestince. Zapolnjevanje vojske in birokracije s tujci in njihovo plačevanje s tujimi sredstvi, se je zdelo dosti varnejši način za obdržanje na oblasti, kot pa zanašati se na lastne državljane.

Krasna in plodna dežela, bi Uganda lahko postala ena najbolj cvetočih v Afriki. Namesto tega je gospodarstvo nazadovalo. Tovarne sladkorja, avtobusi in tovornjaki so postali neuporabni. Ob upadanju gospodarstva se je Amin zatekel k nadaljnjemu terorju, da bi s tem svojim pristašem omogočil prostor na vrhu. Ko so se ga Libijci po I. 1972 naveličali podpirati, se je obrnil na Sovjetsko zvezo, ki je poslala Mige 17 in 21. Amin je pridobil več pomoči od Arabcev z glasnim zabavljanjem čez Izrael; v zadnjih štirih letih so oljni šelkati, predvsem Saudska Arabija, Katar, Združeni arabski emirati in Kuvait dali Aminu več kot sto milijonov dolarjev. Palestinski ugrabitelji, ki so pristali v Entebbeju, so se dobro zavedali te zveze in Aminov bahavi odgovor na izraelski julijski napad (1976), ki je osvobodil potnike, mu je pri Arabcih povečal naklonjenost.

Četudi je ta zunanja politika pestra in očitno smešna, je tudi zelo uspešna. »Amin zna razkačiti in pogosto namenoma daje vtis burkeža,« je z mešanico odpora in občudovanja pred dvema letoma komentirala revija *Africa*. »Dejansko pa je daleč od tega ter ima dovolj točno predstavo o tem kaj hoče in kako bo to dobil.« Aminovi najbolj pretirani poskusi pritegniti tujo pozornost, kot na primer zahteve, da bi srečal britanske ali ameriške državljane, sovpadajo s posebno surovimi pokoli doma. *Amnesty International* sodi, da bi njegovih žrtev lahko bilo 300.000.

25. januar, šesta obletnica njegove vladavine, je bila očitni prilika za novo rundo odstranitve. Znova so bili tarče Ačoli in Langi uradniki, strokovnjaki, vojaški oficirji, trgovci in duhovščina. Zaskrbljena in razjarjena se je zbrala protestantska, katoliška in nekaj muslimanske duhovščine — pod zaščito anglikanskega nadškofa Luwuma, potencialno najmočnejše še preostale osebnosti — da bi napisali pismo protesta proti pokolom in obsodbo, da je dežela »v rokah tujcev«.

Aminov odgovor je bil nagel in značilno grozovit. Uradne zgodbe, da so bili nadškof in dva ministra aretirani in istočasno ubiti v avtomobilski nesreči, ne verjame nihče. Po poročilih uradnega radia sosednje Tanzanije so bili ti trije »in mnogi drugi hladnokrvno umorjeni, potem ko so jih brez razloga mučili Aminovi vojaki«. Na žalost razlogi so. Amin vlada le skozi nasilje. Navkljub svojim sedanjim izrazom razkačenosti se Britanci tega dobro zavedajo. Že lansko jesen so ga oskrbeli s posebnim prenosnim oddajnikom, za primer, da bi bil uradni radio zajet v poskusu udara.

Ni vprašanje, če bo Amin zamenjan, temveč ali ga bo zamenjala levičarska ali desničarska vlada. »Za ureditev stvari v Ugandi ne bi bili potrebni najemniki,« je komentiral uradni kenijski časopis potem, ko je Amin obdolžil, da se s kenijsko pomočjo ugandski meji približujejo britanske, ameriške in izraelske čete. »Kenija je prepričana, da bodo sami Ugandci, v ne preveč oddaljeni prihodnosti, imeli besedo o tem, kako bi bilo treba vladati njihovo deželo.«

prevedel Aleš Erjavec

Članek je preveden iz revije *SEVEN DAYS*, ki je začela izhajati letošnjo pomlad kot alternativa revijam kot sta *NEWSWEEK* in *TIME*. Za objavo članka smo se odločili zaradi njegovega globalnega pristopa k slučaju »Idi Amin«.

Navkljub zakasnitvi (članek je izšel v 5. številki revije, 11. aprila letos), se nam še vedno zdi povsem aktualen.

Ob tej priliki priporočamo tudi revijo *SEVEN DAYS*, ki sicer še ne nadomešča povsem omenjenih dveh revij, ju pa že v mnogočem presega. Je povsem brez reklam.

Umori in samomori:

Hannah Sandles	22. marec
M. G. Newton	22. marec
J. G. Gleeson — štirje umori v Liverpoolu	27. marec
umor in samomor v Leicester	2. april
zastropitev v Bathu	7. april
W. Bailey	8. april
J. Ward umori svojo mater	13. april
Yardley	14. april
Doxy, umor očeta	14. april
J. Barley umori svoja dva otroka in sebe	17. april
Chas. Overton	18. april
Daniel Holmston	2. maj

»Times« sam mora priznati, da ta tabela ne obsega le samomorov, temveč tudi najogabnejše zločine, ki vedno sledijo neposredno po usmrtni zločincev. Omenjeni članek presenetljivo tudi ne prinaša kekega argumenta v korist v njem propagirane barbarske teorije. Težko je pač, če ne celo nemogoče, postaviti princip, s katerim bi se moglo utemeljevati upravičevanje in smotrnost smrtne kazni v neki na svojo civilizacijo ponosni družbi. Običajno se je kazni opravičevala kot sredstvo za poplajšanje ali za zastraševanje. Toda kakšna je pravica, da se me kaznuje, da bi se druge poplajšalo ali zastrašilo? Poleg tega obstoji še nekaj takega kot statistika, in obstoji zgodovina, in obe popolnoma in v celoti dokazujeta, da svet od Kajna s kaznimi ni bil niti poplajšan niti zastrašen. Čisto nasprotno. S stališča abstraktnega prava obstoji le ena teorija kaznovanja, ki človekovo dostojanstvo abstraktno priznava, in to je Kantova teorija, posebno v strožji Heglovi verziji. Ta pravi: »Kazen je pravica zločinca.² Je akt njegove lastne volje. Prekršitev prava razglasa zločin kot svojo pravico. Njegov zločin je negacija prava. Kazen je negacija te negacije in torej potrditev prava, ki jo zločinca sam izziva in si jo vsiljuje.«³

Nedvomno ima ta princip nekaj zapeljivost, ker Hegel, namesto da bi videl v zločincu zgolj nek objekt, le sužnja pravosodja, ga povzdigne v rang svobodnega bitja, ki odloča o sebi samem. Če pa gledamo nekaj bližje, potem odkrijemo, da nemški idealizem tukaj, kot v večini drugih primerov, le sankcionira zakone obstoječe družbe z nadčutnimi argumenti. Se ne vara samega sebe, če se na mesto individua z njegovimi dejanskimi gibalnimi vzroki, s številnimi, nanj pritiskajočimi socialnimi razmerami postavlja abstrakcijo »svobodne volje«, eno mnogih človekovih lastnosti na mesto človeka samega? Ta teorija, ki gleda na kazni kot na rezultat lastne volje zločinca, je le metafizični izraz one stare »jus talionis«: Oko za oko, zob za zob, kri za kri. Če stvari povemo odprto in se odpovemo vsem opisovanjem, potem kazni ni nič drugega kot neko obrambno sredstvo družbe proti prekršitvi /Verletzung/ njenih življenjskih pogojev, kakršnakoli naj že bo njihova vsebina. — Kakšna pa je to družba, ki ne pozna nobenega boljšega instrumenta svoje obrambe kot krvnika in ki po »vodilnem časniku sveta« pusti razglasiti svojo brutalnost kot večni zakon?

A. Quételet pravi v svojem izrednem učenem delu »L'homme et ses facultés«:

»Obstaja budžet, ki se plačuje z grozotno rednostjo, namreč budžet zaporov, galej in morišč... Napovemo lahko, koliko individuov bo oskrnilo svoje roke s krvjo svojih soljudi, koliko bo ponarejevalcev, koliko zastropiljevalcev, skoraj prav tako kot se lahko vnaprej navedejo rojstva in smrtni primeri.«

In Quételet je napovedal v verjetnostnem izračunu zločinov, ki ga je objavil v letu 1829, s presenetljivo gotovostjo ne le število, temveč tudi vse različne vrste zločinov, ki so se zgodili v Franciji 1830. Da niso toliko posebne politične ureditve /Einrichtungen/ neke dežele kot nasprotno temeljni pogoji moderne meščanske družbe v celoti, ki proizvedejo povprečno število zločinov v nekem danem nacionalnem delu družbe, to kaže naslednja tabela, ki jo posreduje Quételet za leta 1822 do 1824. Med stotimi obsojenimi zločinci najdemo v Ameriki in Franciji:

Starost	Philadelphia	Francija
Pod 21. leti	19	19
21 do 30 let	44	35
30 do 40 let	23	23
nad 40 let	14	23
Skupaj 100		100

Če torej zločini, takoj ko se jih opazuje v večjem številu, kažejo v svoji pogostnosti in načinu rednosti naravnih pojavov, če, da govorimo s Quételetom, bi bilo težko odločiti, »na katerem od obeh področij« (fizičnem svetu ali družbenem življenju) »efektivni vzroki povzročajo svoje učinkovanje z večjo rednostjo /Regelmässigkeit/, ali ne obstoji potem nujnost — da namesto povečevanja krvnika, ki odstrani eno partijo hudodelcev, samo da se spet naredi prostor za novo — resno premislimo o spremembi sistema, ki taka hudodelstva goji?

»New-York Daily Tribune«
Št. 3695 z dne 18. februarja 1853

Prevod po MEW 8/506-9

Prev. Leo Šešerko

² v MEW stoji »das Recht des Verbrechens«

³ odlomek v enostavnejši obliki povzema mesti iz Heglovega »Orisa filozofije prava«

Za konec, mislim, da je potrebno vsaj deloma oprati Blanquija očitkov, da je brezglavo rinil v oboroženi boj, v nasilje; novejša proučevanja nam kažejo, da je Blanqui vedno uporabljal tudi teoretično analizo razmer, ki vladajo v družbi in napake niso bile vedno le njegova krivda. Ne smemo pozabiti, da je bil vedno v ječi, tako da so informacije o revolucionarnem razpoloženju ljudstva bile večkrat posredovane preko njegovih preveč vnetih privrženecv.

Blanqui izhaja iz temeljnega izhodišča, da noben družbeni napredek ni mogoč brez človekove akcije, ter da zgodovina nikoli ni popolnoma objektivni proces in ni že vnaprej določen s kakršnokoli logiko dogodkov. Zgodovino razume kot možnost raznih alternativ, ki izhajajo iz obstoječega širokega spektra zgodovinskih verjetnosti, ki pa so odvisne od akcij ljudi, ki v določeni dobi in družbi živijo celo od lastnosti in kvalitet posameznih osebnosti. Človek ima prvo vlogo kot akter zgodovine in s tem tudi družbene preobrazbe. Takšen bojevit aktivizem je v stalnem nasprotju z oportunistom in pasivnostjo, saj dviguje človeka, ob brezmejnem žrtvovanju, na višino heroja in tudi samo njegovo herojsko dejanje kot ustvarjanje zgodovine. Ko predstavi človeka kot glavno silo zgodovine, želi s tem reči, da kdor se vzdrži od akcije, kdor spoštuje zakone in legitimiteto, tisti se pravzaprav izogiba svoji človeški nalogi in se integrira v obstoječi izkoriščevalski in nepravilni družbeni red.

Vplivi in pomen

Pomen Blanquija kot osebnosti v zgodovini delavskega gibanja in njegovih idej je dovolj jasen, da ga ni treba podrobneje razložiti. Malo bi si lahko ogledali nekatere teme in povezave, ki jih najdemo v glavnem toku idej delavskega gibanja — v marksizmu. Govorili smo že o tem, da je komunizem glavno izhodišče Blanquija. Tudi njegove ideje o razredni delitvi, o antagonizmu interesa proletariata in buržoazije, ter o nujnem političnem in revolucionarnem boju. Preko blankizma je šla tudi ideja proletarske revolucije, ideja uveljavljanja revolucionarne države kot elementa družbene preobrazbe, ki živi vse do današnjih dni. To so vse teme, ki jih bomo seveda obdelali kasneje. Omenili bi še to, da je od blankističnih tez ostal tudi apel oziroma imperativ po prosvetljevanju, izobraževanju ljudstva, o njegovem resničnem položaju v družbi in resničnih potrebah in možnostih; toda doktrina zmagovitega državnega udara je danes presežena zaradi močno spremenjenih družbenih razmer.

V razdobju po letu 1870 se z evropsko kolonialno ekspanzijo in z drugim vsestranskim razvojem buržoazni politični sistem in država okrepita, postaneta močnejša in bolj zasidrana v družbi. Zato ta doktrina nima in ne more imeti v večini držav več pravega smisla in pomena; svoj novi pomen dobiva v nekaterih državah izven evropskega prostora, o čemer bomo govorili pozneje, v drugem delu.

Toda ideja zmagovitega udara nikakor ne more biti enaka ideji nasilne proletarske revolucije.

Ideja nasilne proletarske revolucije, ki je prisotna tudi pri Marxu in v marksizmu, je bila tisto, kar je vedno dražilo desne revizioniste, torej prav ta revolucionarni koncept družbene spremembe. Zato tudi ni čudno, da so najhujši revizionisti pred prvo svetovno vojno pristali tako daleč, da so, ne samo Lenina, ki je znova obujal ta revolucionarni duh marksizma, ampak že celo samega Marxa »čistili« blankizma. Vseeno obstajajo pomembne razlike med Marxom in Blanquijem, med marksisti-revolucionarji in nemarksisti-revolucionarji. Velika ločnica med marksisti-revolucionarji in nemarksisti-revolucionarji je bila vedno v tem, da so marksisti vztrajali pri tem, da se sile za družbeno preobrazbo porajajo v sami družbi in izhajajo iz nje. To bi bilo, preprosto in kratko povedano, velika prednost marksistične analize revolucije in pomanjkljivost drugih, ne nazadnje tudi Blanquija. Prav tako je neuspeh Pariške komune pokazal, da je nujno potrebno, da imajo revolucionarji že pred zmagovitim »udarom« natančno izdelane ideje in načrte, kaj je treba storiti, s čim začeti graditi novo družbo in ne to prepustiti kasnejšim časom. Na žalost je to izkušnja, ki je marsikdo ni dobro razumel.

Blanqui je kljub napakam še dolgo časa navdahnjeval proletariata v Franciji in drugje in ima, seveda dokaj relativno, še danes nekaj vpliva na mnoga revolucionarna gibanja širom sveta. Tako bi na primer celo kubansko izkušnjo pojasnili tudi deloma z blankizmom (seveda tega ne mislimo v pejorativnem pomenu).

»Neuničljivi pomen Blanquijevega primera je v plemenitem idealizmu, v prizadevanju po izenačenju ideala in dejanja, v nezlomljivi volji, da se praktično realizira novi, svobodnejši svet.«⁹ Ta plemeniti zanos je navdahnjeval vse revolucionarje in upornike, ki odkrivajo smisel človekovega obstoja v odporu zoper izkoriščanje in tlačenje; v svojem žrtvovanju za boljše življenje, ki je na obzoru, a lahko nastane le kot plod odločnega in vztrajnega boja.

9. Olivier: La commune, stran 84.

ZORAN PISTOTNIK

MARGINALIJE O KRITERIJIH IN MEŠČANSKI ZAVESTI (DA GLASBE SPLOH NE OMENJAMO)

(Ob ljubljanskem jazz festivalu 1977)

Narava medija, v katerega je pričujoči tekst zapisan — pojmovanega v pojavno-konkretni obliki tega časopisa — ki je opredeljena tudi s takšnimi določili kot je čas pojavljanja konkretnih primerkov, nam omogoča, da še o enem dogodku našega socialnega prostora pišemo z določene distance — kar pa nam po drugi strani zapoveduje takšno pisanje, ki bo svoj material jemalo prej izza ali izpod, za tistih nekaj večernih ur pred dogajanjem, prisostvujoče postavljenega podija. Kljub temu, da prvo načelo pisanja o dogodkih zahteva, da se pisec pozabava s tistim, zaradi česar se nek dogodek sploh zgodi in po čemer se sploh loči od drugih, njemu nesorodnih, se je v primeru, ki sili k pisanju, izkazalo, da je za vso stvar prav to še najmanj relevantno. Ali drugače rečeno: spoznano je, da se je tisto, kar je dajalo specifični ton letošnjemu jazz-festivalu, odvijalo pravzaprav na marginalijah, tj. pred in ob glavni predstavi, pa tudi na momente globlje, kot bi se dalo sklepati zgolj iz izvršenega glasbenega kontesta. Sicer pa je že stara modrost, da so margine, po svoji omejujoči izpostavljenosti, po svojem frontnem stiku z »drugim«, »zunanjim«, velikokrat bolj zgovorne, kot pa neredko postana sredica med njimi.

Že teza, da je bil glasbeni kontekst sam po sebi še najmanj relevanten za analizo dogodka, ki mu pravimo »Jazz festival 1977«, ter iz njegove izvršitve izvirajočih konsekvenc, nedvomno dovolj problematično zastavlja vprašanje, o čem je potemtako s tem v zvezi sploh vredno pisati, če to ni tam dogodena glasba, zaradi katere je jazz festival sploh jazz festival in ne kongres nekrofilov (pri čemer nimata v posameznostih ti dve manifestaciji samo navidez nobene zveze) in ki je konec koncev bistvena konstituenta vsakega glasbenega dogodka. Vendar že površni pogled na celotnost glasbenega konteksta zelo očitno govori, kako gre prav temu kontekstu zasluga, da se je tako, kot je bil koncipiran, sam glasbeno in s tem še vsaj socialno razvrednotil, da se je sam v svoji vsebinski zasnovanosti odrek relevantnosti, ki bi zahtevala pisanje o njem kot o eminentno glasbenem kontekstu ter da je s tem, ko nas je oprostil pisanja o svoji glasbenosti, odprl prostor za to, da se lahko veliko lažje vprašamo, kako more in mora nastati takšna situacija, da lahko ob zelo kompleksno zastavljenem glasbenem dogodku pišemo prej o vsem drugem kot o glasbi. Seveda takoj pojasnili: niti slučajno ne mislimo tega, kar bi se tako ali tako lahko porodilo le v kakšni bistri glavici pri Delu, recimo kar med lobanjskimi kostmi dragega nam Janeza Zadnikarja, da se o glasbi v zvezi s tem festivalom ne da pisati, ker se je pač tam izvajal t.im. »jazz« — ravno nasprotno. Prav tako je dejstvo, da so povsod določene izjeme, ki izstopajo iz splošnega konteksta in so tako že zaradi tega izstopa predmet marginalije, pa je bila tudi izjema — ena sama, a zato toliko bolj resna in resnična izjema: Sam Rivers.

O glasbi, ali celo samo o glasbi, ne moremo pisati zgolj zaradi tega, ker se je izpostavilo, da je v opisovanem primeru izvedena le zrcalna slika razmer: razmer, ki spremljajo obravnavanje glasbe in s tem tudi »jazza« v družbi nasploh, še posebej pa v institucijah, katerih socialna vloga je v kakršnihkoli kontaktih z glasbeno produkcijo, pa naj bodo to kulturne skupnosti (koncertne), dvorane, sredstva javnega obveščanja, glasbeno-vzgojne institucije ali diskografske hiše, razmer znotraj jazzovskega društva, ki so objektivne, a tudi subjektivne narave, razmer, v katerih se oblikuje »jazz« publika ter končno razmer na nivoju zavesti vseh, ki tako ali drugače pogujejo eksistenco tega festivala. Te razmere so torej tiste, o katerih je vredno razmišljati in katerih analiza implicira tudi kritično refleksijo samega golega glasbenega aspekta jazz festivala, celo refleksijo glasbene produkcije vsake posamične postavke v programu.

Že na sami površini vpraševanja po razmerah, ki so botrovale tako nerelevantnemu glasbenemu vidiku festivala, zadenemo na problem t.im. programskega koncepta festivala. Seznam izvajalcev bi bil dovolj zgovoren. A da ne bi bilo pomot, se je že ničlikokrat razglasilo geslo: »Za vsakogar nekaj!«. In se je tako formulirani in realizirani slogan razglasal za največjo odliko in hkrati kot izjemna odličnost »našega« festivala proti ostalim po svetu, ki so se v svoji »ozkosti« »specializirali«, pri čemer so še najmanj komparativnega omalovaževanja deležni tisti, ki so se odločili le za »velika imena«, že etabrirane glasbene/»jazz« srenje, ali pa recimo le za »zahodne« izvajalce, precej več pa festivali sodobne glasbe oz. »jazza«, ki baje, s svojim ozko zastavljenim konceptom, odrekajo participacijo širokim glasbe željnim inu potrebnim masam. Hkrati pa se s tem v zvezi v glavah nekaterih, »domačo« sceno določujočih individuov, še vedno pojavlja kot temeljna dilema: ali je to (beri: sodobna glasba) še sploh jazz ali ne. S tem pa smo pravzaprav že povsem izčrpali vsebino programskega koncepta, kajti tako formuliran pristop k oblikovanju programa že v naprej odreja obstoj vsem trdnim kriterijem, ki bi mu bili smerokaz in bi sestavljali njegovo resnično vsebino, saj je v njegovem zgoraj zapisanem mottu vsebovana vsa nekritičnost in zablodelost, vsa srž gnilega liberalizma eminentno nereflektirane meščanske pozicije. Pomanjkanje osnovnih kriterijev vrednotenja aktualnega glasbenega/»jazz« dogajanja je tisti vzrok, ki lahko edini, skozi vse kompromise med različnimi okusi članov programske komisije, sproducira tako neaktualen, brezbarven, mrtvouden, glasbeno in socialno nerelevanten program. Le takšne razmere, na nivoju kritične zavesti tistih, ki odločajo o tem, kaj bodo poslušali tisoči in ki s svojimi odločitvami v veliki meri krojijo okus, odnos in predstavo o »jazzu« že obstoječi, predvsem pa nastajajoči publiki, lahko rezultirajo v paradi glasbenih šarlatanov, uglednih mrtvecev, že na začetku poti po času povoženih nadebudnežev in nesramno nezabavnih bleferjev. Hkrati pa tudi v tem, da lahko kljub temu zasije, zahvaljujoč naporu posameznika, resnična, čeprav ena sama, zvezda vodnica po planjavah današnje glasbene produkcije. A tudi to pomanjkanje kriterijev ni nekaj samoraslega in popolnoma privatna stvar oseb, ki bi jih morali zaradi vloge, ki jo vršijo v zvezi s festivalom, le posredovati. Po njihove vloge bi morali seči še globlje, v samo socialno, kulturno in zgodovinsko pogojenost »naše« glasbene scene. Kar smo ob prilikah fragmentarno že zapisali ter še bomo in pri čemer smo imeli v mislih ves kompleks, od glasbene produkcije do njene kritike, pri nas z vsemi spremljajočimi ju in polenapod noge podtikajočimi fenomeni, z vsemi znanimi dejstvi o nerazvitosti domače produkcije, enostranem in površnem poznavanju tuje, o motorično slovenskem zavračanju vsega glasbenega, kar ni staro vsaj 150 let (in je potem klasika!) oz. ni proizvod Avsenik-Pestner & Co. tima, o »glasbeni kritiki«, ki pri tem sranju strumno sodeluje samo, da bi bila sploh po slovenstvu priznana kot glasbena kritika ipd. Namesto ugotavljanja teh globljih vzvodov, ki bo moralo slej ko prej biti predmet posebnega pisanja, rajši zapišimo, kako so se vse zgoraj zapisane pikre, obtožujoče, morda koga celo prizadevajoče trditve konkretno kazale med festivalom.

Politične in družbene ideje

Skoraj vse politične in družbene ideje so podvržene spremembam, napačnim razlagam in večkrat nepravilno uporabljene. Pogosto se iz teh idej izbere le en pogled, le košček, in se z njim potem reinterpretera in razloži vse ostalo. Dober primer za takšen zgodovinski proces so tudi politične in družbene ideje A. Blanquija in tisto, kar imenujemo danes blankizem. Njegovo bogato in raznovrstno praktično in teoretično delo je izzvenelo v glavno misel, »da revolucijo lahko izvrši majhno število zavestnih revolucionarjev — zarotnikov«. Že takšno poenostavljanje je vzrok za malo širši prikaz teh idej.

Prvo in najbolj pomembno je, da je Blanquijev ideal komunizem, oziroma komunistična družba. Proces njegovega dozorevanja je pravzaprav tudi proces dozorevanja socialističnega delavskega gibanja v Franciji in ne samo v Franciji, predno je njegova večina sprejela marksizem. Če primerjamo njegove ideje iz mladosti in pozneje, vidimo, da postajajo vse jasnejše, živahnejše in teoretično veliko bolj izdelane. Od navadnega revolucionarstva, brez določenega cilja, od deističnega spiritualizma, se je obrnil h komunizmu; šele tako blanqui postane nosilec določene zgodovinske doktrine in družbenega programa.

V bistvu Blanquijev misli je bilo komunistično navdajanje, njegova centralna ideja je ideja komunizma kot svobode, zamisel solidarne človeške skupnosti, zasnovane na federativnem združenju asociacij in »samoupravljanja«. Marx-Engelsov »Manifest komunistične partije« uvršča boj proletariata proti buržoaziji med ostale razredne boje v zgodovini in zaključuje, da je nasprotje razredov odvisno od odnosov proizvodnje. To je ugotovil tudi že Blanqui.

Za dilemo, ki jo je kasneje postavil marksizem — komunizem ali barbarstvo — je vedel tudi že Blanqui. »Komunizem je rešitev osebnosti; individualizem pomeni njegovo uničenje. Komunizmu je vsaka oseba sveta. Individualizem je ne ceni bolj kot črva in jo žrtvuje v pokolih... Težko bi bilo zanikati jasno dejstvo, da bo neizogibna krona naše civilizacije — komunizem. Raziskovanje preteklosti in sedanjosti dokazuje, da vsak napredek pomeni korak v to smer in nobena druga razumska rešitev nam ne da pravega odgovora za razrešitev obstoječih družbenoekonomskih problemov. Komunizem ni utopija, kraj, ki ga ni, temveč je to le kraj, ki ga še ni, toda sigurno je, da bo. Predstavlja naraven razvoj in ni niti malo podoben trem ali štirim sistemom (op. social-utopistom, namreč), ki so prišli iz glav fantastov.«⁵

O Blanquijevem konceptu komunizma, moramo še enkrat poudariti, da ni niti najmanj »utopičen«, saj je prav on izredno radikalno prekinil in razčistil z utopičnimi in njim podobnimi socialisti. Za njega je značilno določeno, moramo razumeti, povsem upravičeno nezaupanje do ljudi in poudarjanje, da je nemogoče v obstoječih družbenih okoliščinah takoj in tu narediti pravično in dobro družbo. Ne moremo mu zameriti, da to, v bistvu pravilno trditev v svojih delih, brez dvoma zaradi lažjega razumevanja, zagrinja v lažje razumljivi jezik vsakdanjosti. »V človeku obstaja naravna želja po razširitvi in osvajanju, ki ga sili, da se razširja na račun vsega tistega, kar ni njegovo. Vse družbene težave nimajo drugega izvora. Ne more se zapeti nobenemu, celo ne najbolj razumnemu, najboljšemu. Sila je izkoriščevalska po svoji naravi; občutek pravice, ki se razvije z izobrazbo, je le slaba ovira, osvajalni nagon razbija in se širi, takoj ko ne čuti odpora.« Njegove primerjave so globoke in nas včasih v svoji preprostosti in razumljivosti še danes presenečajo. »Izkoriščani delavec zelo lahko postane kapitalist-izkoriščevalec in ni nič manj okružen; v delavnicah (tovarnah) ga poznajo. Zluporaba je zaradi tega vedno možna, dokler se je ne odpravi. (To je komunizem).« Človek bo lahko svoboden in nenevaren po Blanquiju le takrat, ko bo enakost moči vseh ljudi. Sile moči, postavljene ena poleg druge, se uničujejo in so tako v ravnotežju. Ni nobene druge garancije v družbeni ureditvi; »bratstvo je samo nemožnost, da človek ubije svojega brata«.

Iz tega izhaja druga tema; kako naj sedanji sistem izkoriščanja in nepravčnosti spremenimo v nekaj drugega, boljšega? Temu je Blanqui posvetil bistvo svojega dela. Blankizem, njegova aktivistična strategija v času organiziranja tajnih društev in skupne oborožene vstaje, izhaja delno iz tedanjih družbeno-političnih pogojev v Franciji. Nasledstvo, ki ga je Blanqui zapustil socializmu in revolucionarnim gibanjem, ni vse zajeto v teh pogojih, oziroma v taktiki oboroženega boja. Z zarotami, kjer zarotnike veže ustrezna trdna disciplina, lahko po njegovem mnenju, »razmeroma majhno število odločnih, dobro organiziranih mož v danem ugodnem trenutku ne le osvoji oblast, ampak jo lahko tudi, če pokaže veliko, brezobzirno odločnost, obdrži tako dolgo, dokler mu ne uspe potegniti večino ljudstva v revolucijo in ga zbrati okrog vodeče male skupine.«⁶

To pomeni, da je treba trenutno vse podrediti enemu cilju, zbrati in združiti vse sile za uspešen udar (Coup de force), ki bo zrušil obstoječi nepravilni politični režim in vzpostavil diktaturo, ki bo tukaj, poudarja Blanqui, začasna, ampak tudi nujna v tem prehodnem obdobju.

»Kakšen bo novi režim? To lahko le ugibamo, kajti Blanqui je odklonil, da bi ga natančneje formuliral; omenil je samo, da bo treba brez dvoma onemogočiti vse škodljivo delovanje kapitala, ga držati v razumnih mejah, a vsaj v začetku ne začeti z nasilnimi ekspropriacijami.«⁷ Na žalost nam ni ohranjeno več podrobnosti, iz česar lahko sklepamo, da se to Blanquiju ni zdelo tako pomembno premisliti — namreč to, kaj bo natančno nastalo »po udaru«. Pravim »udaru«, kajti Blanqui ni mislil, da je prihod revolucionarjev na oblast in odprava starega družbenoekonomskega sistema že revolucija. To so le pogoji za njen začetek.

Rekli smo že, da veliki revolucionar Blanqui ni bil le, kakor so nekateri verjeli in trdili in še vedno trdijo, vodja uporov, komandant na barikadah. Poleg hladnokrvnosti, skrajnega brezkompromisarstva, kadar je šlo za revolucionarni boj zvestobi svojim idejam do smrti, jasnega pogleda in moralnih vrlin, ki so iz njega ustvarili primerne človeka in učitelja, je pokazal prav tako tudi visoke intelektualne sposobnosti. Njegovi spisi so dokaz za to, še posebej njegove strastne polemike s prudonisti in social-utopisti. V Blanquiju vidimo sintezo, ki jo drugače redko srečamo, sintezo praktika-revolucionarja in teoretika-misleca. V zgodovini delavskega gibanja poznamo podobno osebnost, ki je uspešno združevala ti dve lastnosti in je še bolj svetel in pomembnejši lik — to je vodja oktobrske revolucije — Lenin.

Za razliko od jakobincev in delno tudi Babeufa je Blanquiju jasno, da posamezniki ne morejo izvesti revolucije. Njegov »oborožen napad revolucionarjev-zarotnikov« nikakor ni revolucija, je le omogočanje pogojev zanjo. Sam piše takole: »Revolucionarji nimajo nobenih pretenzij, da zgradijo novi svet edino po svojih zamislih. Zelo dobro vidijo, kje je pomankljivost starega reda.«

»Družbeni organizem ne more biti delo niti enega človeka, ne nekaj ljudi, ne dobroželjnosti, ne požrtvovalnosti, pa niti ne genija. Ne more biti improvizacija. Je delo vseh, delo postopnih izkušenj, neprestanega in spontanega razvoja. Tako se ustvarja reka s pritoki iz tisočev izvirov, iz milijard kapljic vode. Uničite ovire, ustvarite ji lažjo pot, toda nikar si ne umišljajte, da ustvarjate reko.«

Te Blanquijevе besede, čigar namen je bil tudi verjetno zamišljen kot nauk ne samo njegovim nasprotnikom, temveč tudi nekaterim njegovim prevet vnetim privrženecem. To uničevanje ovir za zgraditev boljše in pravičnejše družbe nas vpelje v tretjo veliko področje. Njegova ideja je, da organizacija, sestavljena iz zavednih revolucionarjev, izvede oboroženo revolucijo in dobi oblast. To oblast pa nima zaradi tega, da bi v njej uživala, ker so jo zaslužili kot pravi revolucionarji, temveč predvsem zato, ker je napredno delo (ali kot pravi Blanqui, izobraževanje množic) v pogojih buržoazne kontrarevolucionarne države oteženo in onemogočeno. Predvsem naj bi prevzem oblasti to omogočil in šele zatem se bo začela prava revolucija. V pogojih buržoazne države ni mogoče začeti z revolucijo, ker je nemogoče široke množice seznaniti, jim razložiti in jih poučiti, kako naj gradijo novo in boljše družbo.

Po Blanquiju takšno izobraževanje in komunizem stopata vzporedno, noben izmed njiju ne more prehiteti drugega. Imenuje ju celo siamska dvojčka in je prepričan, da nikdar ne prihajata eden brez drugega. Ljudje se moramo izobraziti, poučiti, predno začnemo kaj spreminjati. Seveda kljub zatiranju, v družbi le obstaja nek temelj, na katerem se lahko ta izobrazba nagrajuje. Tukaj zaide Blanqui v skrajno mističnost. Rad bi povedal, da z zavestnimi in dobro zamišljenimi akcijami revolucionarji usmerjajo in organizirajo napredne sile v družbi in jih popeljejo v boj, v revolucijo. To imenuje on napredni dah, ki potuje skozi zrak od človeka do človeka. Pravi, da se bo verjetno povečal predvsem gnev, bes, ta nedoločljiva sila, ki vsak dan bolj narašča, toda še vedno da prednost, kljub opozarjanju na široke ljudske množice, udaru manjšega števila zarotnikov.

Izhodišče blankistov je tu podobno Babeufu — množičnem — ljudskemu gibanju. Vendar prav v tem nista imela pravega uspeha. Ugotovili so, da ljudstvo trpi, da mu lahko da potrebno rešitev le komunizem. Revolucionarno ljudsko voljo so premagali z zaroto desnice, buržoazije. Zato je potrebna trdna organizacija levece, da bi se ljudsko gibanje preuredilo, reorganiziralo in da bi se s tem izrazila ljudska volja. Tu pridemo na že omenjeno temo: treba je prevzeti oblast. Ker pa ljudstvo ni bilo še pripravljeno, da bi samo uveljavilo oblast, mora to v njegovem imenu izvesti revolucionarna elita. Tako bo vzdignila ljudstvo na raven naloge, ki bo v prvi vrsti njemu v korist. Treba je torej uvesti začasno diktaturo. To bo diktatura z dobrim namenom, ki bo ustvarila spet demokratični nadzor. Toda za razliko ob Babeufa, kjer ne gre za diktaturo razreda ali neke družbene skupine, marveč za politično elito, ki želi ljudstvu dobro, pri Blanquiju opazimo že določen premik. Že sluti bistveno revolucionarno vlogo proletariata v bodočnosti in celo povezuje njegovo osvoboditev z osvoboditvijo celotne družbe. To je tema, ki nam jo je pravzaprav natančno razložil šele marksizem.

5. Marx: »Državljanska vojna...«, IV., stran 325.

6. Citati so predvsem iz del: Blanqui: »Textes Choisis«, Paris 1955, »Utopijski socializem« in N. Smalagici: »Hrestomatija politične znanosti.« II.

7. F. Engels: Uvod k: Marx: »Državljanska vojna v Franciji«, IV. stran 247.

Ena od teh pojavnih oblik je dejstvo, da je skozi vse dni dominiral tisti pristop h glasbi, tista njena »zvrst«, ki jo imenujemo »rock-jazz«. Prav na kratko lahko zanj zapišemo, da je že zdavnaj izkazana slepa ulica glasbenega razvoja, da je bilo tu narejeno že vse pred leti in to na dejansko konsekventen ter v tistem času, zaradi časa samega, dovolj ploden način, ki je dovljeval transcendenco izvajalcu in poslušalcu na nek drug, odprtejši nivo s širnejšim horizontom. Dan današnji pa pomeni vse kaj drugega, še posebej, če je izveden v tako osiromašeni obliki, kot smo ji bili v vseh primerih priče na festivalu ter, če je sprejet kot edina razvojna alternativa

v takšni glasbeno-kulturni situaciji, kot je »naša«. Kajti v tem primeru pomeni zaradi svoje konceptualne ozkosti in, glede na aktualno glasbeno dogajanje, konzervativnosti resno kreativno blokado tako občinstvu kot izvajalcu. Pri čemer ne smemo pozabiti, da so vsi jugoslovanski izvajalci izvajali prav »rock-jazz« (razen dveh še slabših big bandov). Tako je zelo koristna predstavitev domače »jazz« tvornosti pustila kaj slab okus v ustih. Drugi tak primer je iz slovenske »ECMjazz« zadržati proizveden fiasko »zvezde festivala« T. Rypdala. Kakor je bil to poučen praktičen prikaz oblikovanja programskih »kriterijev«, je bilo to hkrati prvo javno razgaljenje ECM pristopa k »jazzu« (torej: ne vseh pri tej trdki snemajočih posameznikov) pred slovensko publiko v vsej njegovi nabuhli praznosti in kratkočasnosti, za katerega se na koncu poti nujno izkaže, da mora, električno koncipiran že od začetka, na silo in že povsem brez sramu, očitno mašiti luknje z drugje ukradenim materialom. Upamo v zadostno jakost šoka, ki je koga premaknil vsaj na primerno distanco do prevladujočih produktov te produkcije.

O ostalih izvedenih stvareh lahko izjavimo le, da bi bil že čas pustiti mrtvim, da pokopljejo svoje mrtvece in se upreti temu, da je nekrofilijski in proučevanje mumij **najpomembnejše** opravilo festivala. Seveda o ostalih stvareh brez upoštevanja izjem: Namyslowski kvartet (bolj zaradi socialnih pogojev, v katerih dela, kot zaradi izvedene glasbe), Itaro Oki kvartet (brez Okija, pa zato vsaj zaradi saksofonistove muzike), pa seveda Sam Rivers trio (kot edina resnična izjema), medtem ko je treba v svrhe izogibanja pomotam izjaviti, da je bil vzhodnonemški trio didaktičen primer »free-jazz blefa«. V zvezi s temi izjemami se pojavi potreba po pisanju o njihovi glasbi, ki pa je tekst, zastavljen kot prerez nekega dogodka, ne more zadovoljiti. Seveda je pojavov, ki lahko služijo kot primer prej zapisanemu, še dosti več. Omenimo vsaj še »glasbeno kritiko«, ki je po festivalu pisala o njem (delno sta izvzeta iz negativne opredelitve tekst v »Stopu« in televizijske »Oči kritike«), o kateri pa smo že ob drugih prilikah zgubljali toliko besed, da smo ugotovili vsaj to, kako se njenih najrepresntativnejših eksponentov tako ali tako nič ne prime (gl. v ta namen Bogataja v Mladini, 23. 7. 1977). Zato bi pravzaprav lahko končali, če bi nam ne zveneli že sedaj po ušesih nujni ugovori zapisanemu. In v njih bo problem kriterijev in programske koncepcije spet finančne in pedagoške narave, pa morda še izrodek podvrženosti organizatorjev monopolističnemu zatiranju določene pomembne javne institucije. Tako ne bo odveč, če pripomnimo naslednje. Pedagoške naloge na tem področju ne more vršiti in je tudi nikoli ne bo izvršil festival, ne glede na to, koliko časa bo trajal. K temu bo treba pristopiti širše, v drugih medijih in veliko bolj plansko. Mrtvece naj oživljajo v etru, kjer imajo možnost, da jih oživijo nazaj v leta, ko so bili res pomembni za današnji resen historičen pristop k problemu, kar naj bi bil smisel takšnega oživljanja. S prezentiranjem preživetih na festivalu pa le degradiramo njihovo glasbeno-individualno zgodovino. Poleg tega so ravno te mumije (kako jim le uspe?) najdražje postavke v programski denarni kvoti in tu smo pri problemu financ, ki »bojda« v veliki meri kroji izbor programa. Seveda ob izoblikovanih kriterijih vrednotenja glasbe, ob vedenju, kaj glasba, kot vrsta umetniške produkcije, pomeni v širšem družbenem kontekstu in ob pogledu na cenike, kjer ravno avantgardni izvajalci kotirajo najnižje, ne bi bilo nobene dileme, kako zastaviti programsko politiko. Poleg tega, da niti ne potrebujemo nujno pet dni slabe glasbe; dovolj bi jo bilo dan ali celo dva manj res izbrane in pomembne, pa morda še pospremljene s kakšnimi spremljajočimi manifestacijami čez dan. O teh in podobnih stvareh se bo treba razpisati ob kakšni drugi priložnosti.

Na koncu lahko zapišemo splošno ugotovitev, da je bil letošnji jazz festival slab sam po sebi in slabši od prejšnjih. Sam po sebi slab, tj. konceptualno reakcionaren, je bil po tem, ker ne, da nima v letu 1977 relevantnemu glasbenemu dogajanju ustrezne fizionomije, ampak sploh nima nikakršne fizionomije, kot jo nima zavest malomeščana, ki je prisiljena, zaradi zgodovinskega neobstoja njej lastne interesne sfere, participirati na obeh ostalih polarnih razrednih pozicijah v skladu z dnevnimi potrebami, da bi si zagotovila zgodovinsko nezagotovljeno in **resničnega** obstoja nezmožno eksistenco in katere življenjska modrost je zbrana ravno v geslu ljubljanskega jazz festivala. Kot slabši od prejšnjih, pa ni ocenjen po nekakšnih gogmatsko-večnih sklerotičnih kriterijih, ki pretendirajo na nekakšno kvazi objektivnost, ampak iz zavesti, ki vé, da so kriteriji produkt zgodovine ter planetarno in lokalno socialno osnovani ter, da se kot takšni, kljub vsem momentalnim deviacijam, po svoji notranji logiki le razvijajo v vedno bolj popolne in zahtevnejše, kar je: iz vedno bolj totalno zapopadene sfere človeške eksistence izvirajoče in skozi to totalnost posredovane. Tako tudi t. im. slovenska »jazz« scena zaradi vsega, kar se je na njej zgodilo, zahteva drugačne, razvitejše kriterije koncipiranja programov ter vrednotenja glasbenih dogodkov, kot so tisti, s katerimi se je zadovoljevala pred leti. Kakšni so obstoječi kriteriji, kakšne so zahteve, kaj je relevantno, pa ni toliko stvar tega pisanja, kot praktične diskusije, ki bi končno že enkrat presegla nivo golega jadikovanja nad organizacijsko-materialnimi težavami.

SAM RIVERS

Za pregled pojmovanja idejnega predhodnika marksizma in delno tudi »sopotnika« sem se odločil zato, ker je to področje v našem prostoru relativno precej zanemarjeno. Sem pa mnenja, da je dovolj zanimivo in pomembno ter zato vredno proučevanja. Marksizem sam in njegovo pojmovanje revolucije je pa že veliko bolj obdelano, zato sem tudi nekatera področja le omenil ali pa obdelal le površno, ker se mi zdijo že dovolj znana. Vprašanje idejnih predhodnikov in vplivov na Marxa ter marksizem še vedno ni zadovoljivo rešeno, in vse preveč ostajamo na poenostavljeni trojni shemi o treh virih marksizma. Mislim, da lahko takšen pregled pokaže tudi na nevzdržnost takšnih pojmovanj.

Marx se je tudi sam idejno razvijal od svojih najmlajših let naprej. G. Lukacs v svoji razpravi »Mladi Marx« o tem takole piše: »Torej, med svojo kratko dejavnostjo kot urednik 'Rajnskega časopisa' 1842—1843, Marx v teoretičnem pogledu preide skbozi isti razvoj, skozi katerega je pred petdesetimi leti praktično šel francoski jakobinizem od Maraja do Babeufa.«

Seveda je bil tak Marxov razvoj zaradi spremenjenih družbenih razmer na višjem nivoju. Poleg vpliva Babeufa na Marxa bi lahko dodali še Blanquijev vpliv kot Babeufovega logičnega naslednika, njegov vpliv pa bi lahko zasledovali vse do 1948. leta.

Drugo področje našega interesa je lahko revizionizem v samem marksizmu. Za revizionizem v II. internacionali od Bersteina naprej je skušal revolucionarni boj za socialistično, boljšo družbo, za »končni cilj« označevati kot utopijo. Tem naporom in bojem je postavil nasproti drobnjakarsko in malo-meščansko »realno-politično razumnost«, kompromis z buržoazijo in prilaganje h kapitalistični družbi. Ko je socialdemokracija postala vladajoča partija, je ta »realno-politična razumnost« stala za vsemi njenimi dejanji. Ta propaganda se je v revolucionarnih letih povezala z demagoškimi obljubami bližnjega prihoda v socializem po »razumski poti«, v nasprotju z »nerazumskim« avanturizmom, nerealni katastrofalni poti revolucionarjev.

Danes, ob valu novega revizionizma, ki svoje moči še posebej črpa iz določenih pomanjkljivosti in stranpoti, v katera so zašla socialistična in delavska gibanja, bi bilo takšno proučevanje še koristnejše. To proučevanje in razprava nekje že poteka, pri čemer bi opozoril na nekaj zadnjih števil revije »Marksizam u svetu«, ki so posvečene temu področju. Pa še nekaj. Marksistično razumevanje vloge revolucionarnega subjekta in revolucionarne avantgarde, se ne more zadovoljiti samo s trditvijo o družbeno-političnih predpostavkah in učinkih. Mora predpostavljati tudi revolucionarno, dialektično razumevanje razmerja med družbo in zgodovino, med družbo in njeno revolucionarno preobrazbo.

Babeuf je bil prvi, ki je po francoski revoluciji vsaj teoretično razrešil nasprotje, s katerim so se borili francoski revolucionarji, ki so bili na strani ljudstva in revolucije, nasprotja med privatno lastnino, ekonomsko svobodo in enakostjo. Kakor jakobinci, je tudi on trdil, da je cilj družbe skupna sreča (jakobinec Saint Just je na primer rekel: »Sreča je nova ideja v Evropi.«) in da revolucija mora omogočiti uživanje za vse. Toda Babeuf pravi: »Ker privatna lastnina nujno ustvarja neenakost, 'agrarni zakon' o razdelitvi lastnine na enake dele, pa ne more trajati, več kot en dan' (neposredno po njeni ustanovitvi se bo neenakost spet pojavila), je edino sredstvo, prava enakost.« Naj se vzpostavi skupno upravljanje nad lastnino; naj se ukine privatna lastnina in naj vsak človek opravlja delo s sposobnostjo in znanjem, ki ga ima ...

Tako Babeufove ideje štejemo med komunistične teorije. Marx in Engels, na primer, pišeta v Komunističnem manifestu o Babeufu, ki je v veliki revoluciji zagovarjal zahteve proletariata. Toda že takrat, ko smo govorili o francoski revoluciji, smo ugotovili, da ni bilo še delavskega razreda v današnjem pomenu. Babeuf in njegovi sodelavci so bili pred svojo dobo, zahtevali so in iskali več, kot jim je njihova doba lahko dala. Želeli so, da se revolucija razširi in poglobi v smeri interesov proletariata. Želeli so osvoboditi delavski razred, ki za takšno revolucionarno spremembo še ni bil pripravljen in v tem je njihova veličina in tragedija. Predvsem pa je pomembno to, da »babuizem ni ekscentrično gibanje, nesrečni slučaj, zgodovinska bizarnost, temveč naravni konec in zadnji izraz jakobinstva.« Prav tako pa je tudi glasnik novih revolucij, ki jih bo vodil nov razred, proletarijat.

Babuizem izhaja iz pojmovanja, da je sistem privatne lastnine zastarej, da je treba uvesti skupno lastnino s tem, da se ukine privatna lastnina in da se vsak človek posveti delu, ki ga ima najraje in ga zna najbolje opravljati. Babeuf piše: »Privatna lastnina je sramoten vzrok vsega našega trpljenja, vseh naših nesreč. Ta pravica ni naravna, nima čistega in zakonitega porekla; je dedna tvorba naše domišljije in zablod; rojena je iz grde lastnosti — lakomnosti — in je rodila vse druge grde lastnosti, človekove hibe, vse strasti, vse zločine, vse življenjske skrbi, razno zlo in nevšečnosti. In potem nam še govorijo, da pravica lastnine zasluži največje spoštovanje in da je nad vsem treba spoštovati lastnino ...«

Revolucijo babuisti pojmujejo kot krvavo in neusmiljeno. Nujno je razbiti obstoječi družbeni red. Zaradi blagora ljudstva, ne sme biti milosti do tistih, ki jim lahko škodujejo. »Rešitev« 25 milijonov ne moremo postaviti na tehtnico zaradi obziranosti do nekih sumljivih oseb. Tisti, ki ruši in obnavlja, mora gledati široko. Potrebno je uničiti vse, kar ga onemogoča, vse, kar mu postavlja zapreke, vse tisto, kar lahko škodi njegovemu hitremu cilju, ustvarjanju popolne enakosti. Ne samo okoliščine, ampak tudi ljudi, ki jih ustvarjajo. Vseeno je, ali so to barabe, ali bedaki, ali stremuhi in napihnjenci. Vse, kar škoduje, je možno uničiti le na en način, odstraniti »stotino tisočev sredstev, s katerimi zakoni odpirajo vrata neenakosti in dovolijo, da majhen del ropa večino«. Nasilna revolucija je nujna, toda niso jo začeli revolucionarji, njen vzrok je pri tistih »sovražnikih skupne sreče«.

BLANKIZEM — BLANQUI

\$\$

Vpliv babuistov je bil zelo močan. Kot njihovega najpomembnejšega naslednika bi lahko navedli osebnost francoskega revolucionarja Augusta Blanquija. Blanqui je simbol revolucionarnega aktivista, neprestanega boja z obstoječim sistemom, to je prakse brezkompromisnega boja, agitacij, demonstracij, zarot, uporov. V bistvenem vprašanju svoje dobe, v boju proletariata in izkoriščanih proti buržoaziji, se je že v svoji zgodnji mladosti opredelil za stvar ljudstva in v tem vztrajal vse svoje življenje. Marx ga imenuje glava in srce proletarske partije v Franciji. Na procesu »petnajstih« 12. januarja 1832 je Blanqui rekel: »Obtožen sem za to, ker sem dejal, da ima 30 milijonov proletarcev in z njimi tudi jaz, pravico živeti ... Da, gospoda, to je vojna med bogatimi in revnimi; bogati so jo hoteli, ker so oni agresorji.«³

Zaradi svoje revolucionarne dejavnosti je bil Blanqui vse življenje preganjan. Skoraj neverjetno je, ko slišimo, da je sodeloval pri 15 sodnih procesih, dvakrat je bil obsojen na smrt, bil 33 in pol let v zaporu, a 10 let v izgnanstvu. To, in njegova nekompromisna opredelitev revolucionarne akcije proletariata, ga je naredila nekaj časa za revolucionarni idol Evrope. Živel je v času velikih socialnih sprememb, revolucij. Njegove ideje so bile tiste, ki so tudi navdihovale prvo pravo proletarsko revolucijo — Pariško komuno.

Aktivno je sodeloval v revolucijah 1830. in 1848. leta in stalno ustanavljal nova revolucionarna združenja. Med veliko Pariško komuno 1871., je bil že od samega začetka v ječi in vsi naporci članov komune, da bi ga rešili, so bili zaman.

Najbolj zanimiva je njegova vloga prav v Pariški komuni. Ta svetli dogodek v zgodovini delavskega gibanja, ta velika predhodnica revolucionarnih uporov, je prvič v zgodovini na revolucionarni način poskušala uresničiti socialistične ideje.

Sprožila je tudi raznovrstne posledice in razlage, bila je prvi praktični preizkus tedanjih političnih ter družbenih revolucionarnih idej — blankizma, prudonizma, marksizma in še mnogih drugih manj pomembnih. Pokazalo se je, kaj je vredno in česa ni mogoče storiti oziroma lahko celo škoduje. Imela je isto vlogo kot jo ima laboratorijski eksperiment v naravoslovnih znanostih: preverjati teoretične hipoteze.

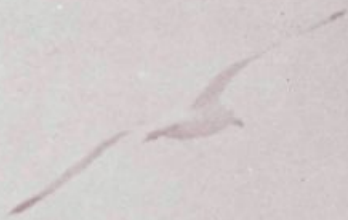
To pa je bilo mogoče le zato, ker je Pariška komuna bila »v bistvu vlada delavskega razreda, rezultat boja razreda proizvajalcev proti razredu prisvajalcev, tista končno odkrita politična oblika, v kateri se je lahko izvršila ekonomska osvoboditev dela.«⁴ Zato so bili njeni ukrepi še dolgo vir navdahnjenja revolucionarnega boja delavskega razreda in nikakor ni dobro, kot se je že često zgodilo, pozabiti na njena teoretična izhodišča. Pariška komuna ni uspela. Tu ni prostora za razpravo o tem, zakaj. Omenil bi le enega od zanimivih vzrokov, ki ga omenja Marx v svoji analizi Pariške komune.

Ni pa bilo osebnosti, ki bi s svojo voljo in avtoriteto povezovala revolucionarni duh Pariza, ter ga enotnega in z jasnim ciljem pripeljala do zmage; ni bilo pravega smotra, vodstva, energije in seveda ne teoretične analize družbenih in političnih razmer v tedanji Franciji. »Aretacija Blanquija je vzela revoluciji moč, ki bi morda edini lahko igral resnično vlogo vodje.« Tega se seveda niso zavedali samo člani Komune, temveč tudi njihovi nasprotniki, ki so vedeli, zakaj tako odločno zavračajo zamenjave, ki jih je ponujala Komuna.

Razen tega pa Blanqui ni nikoli (kar bomo videli pozneje) dal prave analize tistega, kar se bo zgodilo po prihodu revolucionarjev na oblast. To je imel za poznejšo nalogo; bilo pa je tisto, kar je bilo komuni pravzaprav najbolj potrebno in ji je zelo manjkalo.

3. Naše teme, 3/1970.

4. Marx: Državljanska vojna v Franciji, IV., stran 301.

Noč je globoko, globoko stisnjena
vase, da ne veš več
dobro, kje je večer in
kje jutro, kje je
začetek in kje konec.
Kdaj
pa kdaj vdre avtomobil izza hiše
na drugi strani, na
strani, ki je ni, ki jo
samo blede, nesigurno slutiš, in
z žarometi obliže
nekaj predmetov —
ograjo,
grm
nekaj knjig na mizi, otrplo
svetilko, zgornji rob vrat.
Tako dokončno je noč
vsrkala gibanje proti
breztežnosti, proti
vakuumu, da ne veš
več dobro, kje da si
in nisi več prav
gotov, da
se stvari še kdaj uredijo.
Lebdiš. Ja, plavaš,
pa ne veš, kdo, kaj da je
prostor okrog tebe, kje da si in
če se sploh še kdaj vrneš, privežeš v
orientacijo, v trdnost.

LETENJE

Vladimir Memon

LITERARNA ZAPUŠČINA DUŠANA PIRJEVCA

Glede na zapis v 1. letošnji številki Tribune, po katerem so zapiski Dušana Pirjevca "sedaj prepuščeni urednikoma njegove zapuščine Grafenauerju in Hribarju", morava pojasniti naslednje: zapuščina Dušana Pirjevca nima urednikov, temveč ima zakonite dediče.

Res pa je, da sva bila pobudnika sestanka, ki sta ga sklicala Nedeljka Pirjevec in Nika Pirjevec in na katerega so bili povabljeni ožji prijatelji in sodelavci umrlega Dušana Pirjevca: Niko Grafenauer, Spomenka Hribar, Tine Hribar, Andrej Inkret, Taras Kermauner, Janko Kos, Lado Kralj, Rudi Šeligo in Ivo Urbančič. Na tem sestanku smo se glede njegove literarne zapuščine dogovorili naslednje:

1. Ker na skorajšnji začetek objavljanja zbranih del Dušana Pirjevca v sedanji kulturno politični situaciji na Slovenskem ni misliti, bomo skušali doseči objavo čim večjega števila spisov po različnih založbah.

a) po že sklenjenem dogovoru z založbo Obzorja v Mariboru pripravita Rudi Šeligo in Niko Grafenauer izbor tekstov za zbirko Znamenja.

b) po ustnih izjavah predstavnika založbe Obzorja se nakazuje možnost, da bi ta založniška hiša izdala še eno knjigo spisov Dušana Pirjevca, zato naj Niko Grafenauer pripravi vsebinski predlog za to knjigo. Na predlagateljev dopis založbi je prišel odgovor, da je zadeva v "založniški razčlembi".

c) Dušan Pirjevec je večino svojih del objavil pri Cankarjevi založbi, zato namerava ta založba, kakor smo zvedeli na omenjenem iniciativnem sestanku, vsekakor ponatisniti katero od teh del.

d) že pred nekaj leti je pokojni Dušan Pirjevec pripravil izbor svojih spisov za beograjsko založbo Nolit, vendar doslej ni izšla, zato bi bilo nujno poizvedeti, če bi se dalo to knjigo izdati posthumno.

e) z drugimi založbami je treba stike šele navezati.

2. Ker bi se lahko zgodilo, da bi Pirjevčevo rokošisno gradivo po izročitvi rokopisnemu oddelku NUK za dalj časa ostalo javnosti nedostopno, naj bi se Lado Kralj s tem oddelkom pogovoril o možnosti, da bi celotno gradivo fotokopirali v dveh izvodih, od katerih bi enega zadržal rokopisni oddelek, drugega pa dal na razpolago javnosti.

a) transkripcija rokopisov je zahtevno delo, zato bi bilo treba ustanoviti "Arhiv Dušana Pirjevca", ki bi kompetentno in kontinuirano skrbel za ta posel; verjetno bi to nalogo in še druge s tem v zvezi lahko prevzel Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. Janko Kos je bil zaprosen, da se o tem pogovori z njegovim upravnikom Antonom Ocvirkom oziroma z ustreznimi organi na Akademiji.

b) da bi transkribiranje rokopisov takoj steklo in da bi se tako pripravila primerna osnova za znanstveno preučevanje spisov Dušana Pirjevca, naj v prvi fazi Oddelek za primerjalno književnost filozofske fakultete prijavi znanstveno raziskovalno nalogo na Raziskovalno skupnost Slovenije.

c) dogovorili smo se, da bomo pripravili zbornik (urednik Tine Hribar) o Dušanu Pirjevcu in njegovem delu. V njem bodo sodelovali tudi avtorji iz drugih kulturnih središč v Jugoslaviji.

Niko Grafenauer
Tine Hribar

v ZADNJEM TRENOTKU res špon od
koncerta: 16. nov. v unionski dvorani
Antony BRAXTON & Mihal R. ABRAMS;
sam vrh. nimamo besed - pa nava-
lite. he - he - he.

BLIK

V valove giba, lêta vpet prstan trsja.
Voda — ovaljni trak jezera,
gladi hrapavo silo obraza,
oprtega v pesek, na dnu,
sredi žarenja rastlin in nerabnih,
razsutih predmetov.
Zven palic tišine vzdiguje snovnost
snovnega, ovojnost obrisa,
proti robu, proti steklu.
Naježene čutnice vida
tipljejo skozi varen,
vendar razbarvan pretok
ohlajenega zraka.
Trsje ziblje kožnata krila
v mrežo preleta žuželk
in voda, zadaj, blešči
hrbet svetlobnega žela
kristala.

Morda se spomniš, da si
tolikokrat čutil, kako
redki so trenutki miru,
neobveznega, vsega, kar
znenada razpre ogrinjalo, ki
deli misli, da ne morejo ven
in se iztržejo, kot v sapi
čarovnije, vozlu,
in se poženejo v prostor,
natančno in sigurno,
da zaplavaš,
ja, zaplavaš v jasnovidnost, ki
v hipu udari ob tisto,
kar si iskal, da se vžge,
ves v zlatu, ko se sreča s soncem,
kristalni vbod žgle. Morda se
spomniš, da bi moral
izreči vprašanje, ki ga
pestuješ v koži, v hoji,
v laseh,
vprašanje, ki presveti
obroč hrane,
vprašanje, ki kot
krogla zapleše v
zmedo dejstev,
načrtov, stvari, jih
zaplete v niti žarenja,
fosforescence, zadržne
in useka . . .
v sredino, tja.
Lebdenje, ko se vse, kar je,
srka iz s temo pokritih
teles in vzleti proti
vrhu, nabitem s čutili;
lebdenje, ki se počasi obrne
navzdol, da zgreši smer
in se razširi do sten,
kjer biva odsotno,
do sten, kjer je zadaj
dokončno — brezkončnosti,
razpršitve.
Kajti važno je tu, zdaj
in ne tam, onkraj meje

cikel o majhni violini

tiste cončnice, velikanske, ki pa jo vendar
lahko od zgoraj gledaš, ni ostaja v prejšnjih
letih, gledaš lepi ženski obraz od zgoraj, to
lepi žalostni obraz, in otroka v naročju, to
je otrok te matere, čeprav je prizor statičen
in brez besed.

samo pozabljena očala izdajajo, da je nekaj
med tem gospodom in to deklico, ki gleda s
težkimi očmi, kravje ali pasje leno pripravljena
storiti, ki ima glavo estetsko neoporečno, pa
nagnjeno zelo postrani, z zagonečnim nasmeškom
samo na ustnicah, ki sedi utrujeno vzdolgočaseno
naveličano nemarno in ji roke mrtvo visijo,
in je vsa taka, da jo je treba položiti na
posteljo in jo sleči in se igrati z njo.

ob svoji kontrastni barvi se ne gleda s tujimi
očmi, z okolico je v skladnih barvah, z okolico
je v skrajnih barvah.

tkanja oddaljenega mesta
nima še barve,
je še sedanjost,
ki se pelje v noč.

toskansko vino
v svoji domovini,
pogledi na fasade katedral,
z vseh strani,
ceste imajo domač zven,
primerne barve in razmerja,

(pod visokimi stolpi palač.)
mesto potuje v noč,
čas v druge kraje,
nekateri besede dobivajo
svoje meso.

ris krajev

za hrib zginja popolnoma bleščeče sonce
kot pomaranča ali melona ali sonce, od
bleščanja se ne ve kaj, hrib je pokrit
z blagimi črnimi stožci, od spomina so
to smreke, zato je topla, kot tekoča honey
nasekana (and the sun pours down like honey
on our lady of the harbour), glej, kako je
globoko ledeno nebo z vijoličastimi meglami
spremenilo ta kup kamenja na trgu, to
palačo v nekaj skoraj privlačnega, kot da
utrujena velikanska fasada zares skriva
mnogo v sebi in za sabo, začnem peti, zveš
to dekle, to lupino, ki me gleda, takole samo
nad praznim trgov, ki me gleda, začnem
ga razkazuje sebi v veselje, sicer pa z
zob, začnem odpirati usta, načelu zob za
zame, da se vrača moj ljubimec, ko ne kažem
svoji srčni kraljici, ko se mi vračajo
v spomin njegove oblike kot slike iz drugih
življenj, popolnost trga santo spirito, firenze,
še prej sem se vsedla med avtoportrete in se
smejala vsem gromovnim sredstev, zaradi
imenom, ne bo nas pod mojimi imeni
zaradi pomanjkanja jezikovnih imen, zaradi
nedomiselnosti, morda zaradi hotenega, zaradi
zavajanja, za njimi manj plavi novi plavi
hribi, za njimi manj plavi novi plavi
sinji, za njimi sivi, za njimi že skoraj prosojni
kot nebo, tako je tudi z gozdovi in s
posameznimi drevesi na ravnini, glasba za
zmeraj prevarljivo srce, dež pozimi, na kraje
brez snega, vrtni se kot film, kot film je.

1. kadar se kakšen ptič ponoči zbudi
in ga sliši moja ljubica,
ki ne more zaspati.

2. in ji v šopek nabere
modrih konjickov
belih marjetic
bledih obrazov
zlatih pogacič.

3. za vrati glas,
ki je znan in prijazen,
a vendar ostane
na miru
in se začne z
novim dnem.

4. poide čas,
čas ga vzame,
na pisano listje misli
in stroga sporočila
pušča za sabo.
vrtove si zasadi v preteklost.

god mojih rdečih streh
ugodje
veselje nenameravane estetike
toplo rumeno mesto
bleščeča reka huda voda
črn vodnjak gleda prijazno deželo
jo pase.
nič slovesnega.

Razmerja se ustavijo, se
stisnejo vase in se mi nasmehnejo,
skrivaj, da ne bi spregledal
prevare.
Varljivost detajla!

Vedno sem hotel
vtopiti v celoto
ujeto gibljivost, telo,
nerazdeljenost, odtekanje
v kepo oblaka, lebdenja slutenja
zgoraj, nad glavo — in sem se
skoraj, skoraj odlepil. Skozi drobno
navzgor, ali iz oblaka navzdol.
Pa ni šlo.

Ko se je odprla breztežnost, je drobno
izplavalo in zraslo,
veliko — se je spustilo navzdol, med
predmete, ki so še malo predtem
ležali vsi trdni, nenevarni,
uporabni in pritiskali k tlom.
Luč je premeščala,
zrak je prinašal, odnašal:
nazobčano prelomljen rob mize,
zgornje oko žarnice z žarečo nitko
v sredini, medeninasto grlo,
razpolovljeno bradavico
ženske, ali trebuh,
v obris školjke ujeto pajčevino,
tovarne, čoln, vodo — in
namesto v preglednost,
sem zaplaval v detajle, nenadoma jasne
in ogromne, ves majhen —
prah, bakterija, zmeda.
potem je vdrl glas,
odbilo me je v nalomljeni zob
glasbe.

Zrak, neprespanost, vročina,
žuželke, trava, se zgostijo v
hišo. Stene, komaj vidne,
trepetajo v odstirano, strnjeno
snovnost. Kilometri in kilometri
stopnišč, sob, nadstropij. Oči,
vsajene v fosforescenčno luč
strjene skorje kruha, zaplavajo
v prostor, da rahlo vrtinčijo
zrak okrog sebe. Iz kleti se
zasliši smeh, žvenketanje kozarcev
in krožnikov. Pogled, sluh naredita
še dva, tri kroge, in se
vrneta vame. Sedem ob rob ceste,
na star kilometrski kamen,
globoko, globoko vdihnem,
izpljunem prah, ki se je že ves čas
nabiral.

Saj to so daljave! vzkliknem
Vem, da potovanje ne more
ujeti nejasnost v besede,
v cilje,
ampak noč, ko je mrz,
se nabije z boleznijo, z mirom.
Vstanem; večeri se.
Moram naprej, vzdihnem.

Vem — kar se dotakne drobljivih,
razpetih las vzleta luči, zore —
— stol, postelja, soba —
je videz, ne laž. Je videz,
ki sleherni misli, gibu, živcu
določi namen in stisne različnosti
v led reda; je videz, ki naredi,
da stvari — kovinska ograja pred hišo, drevo, noga —
potonejo, nespoznatna, v mirno doseganje mere,
nedotakljive, brezglasne.
Kajti svet, ki diha vase,
v drugo — prod, steber in v steblo
smeri žil — ne pusti, da se
dvignejo stene; tog,
neprosojen,
se izmakne naboju oči v ôsi,
neukanjen
požene v prostore od prej
proti luči, proti času,
ki bo

Strupi v reki etra.
V dami gorijo strasti,
vendar podoba razjeda bledica.
In leta. In denar.

Predmeti, ki jih je rodila
ljubezen
in poiskala pozornost,
žarijo, proti koncu,
vse nezavedno.
Dvom
se zapre v akvalungo.

Črno je od strupov
v reki etra.
Črno je od strupov
in vbod,
ki nasiti bolezen,
boli.
Telo se napije elektrike.
Telo
prekipi razdaljo,
poglobi tkanino ločenosti, mejo.

Strupi v reki etra.
Dama krepí krogotok koristi;
lica lažejo,
cvet želje potone v nemir —
vse odsotno se brani,
vendar bledica bleđi sled slike.

O koristi!
Prste ščemí od oblik,
od oblin —
od spola,
ki hiti pod kolesa enakosti, reda.
Razprtost interesa.
Razdrobljenost navideznega.
O reka v strupu polti,
nemira,
v odvečnosti vsega.

Telesa se izpirajo.
Znoj se cedi skozi pore oblaka —
vendar se nekoristno vztrajno izmika
dobičku. Ja, snov je zunaj,
prisotnost izplava in gre mimo.
Ni razlik med izkušnjo
in vódenim, hranjenim mirom.

Kositrna pljuča
drstijo tresljaje,
stroj meče kocko,
a sluh se izlije
in trugo tlakuje beton kože,
železnost očesa.

O dama dama,
kdaj si zamrežiš telo
in spoznaš, da MORA mimo,
kar ne cirkulira.
O eter eter, ženska,
izpljuni strup!
Naj se plodijo,
telesa!
Naj razgradijo
razbarvanost,
struge!

Odgovor Juriju

Prebiti mejo določenosti,
se vsrkati v mero žarenja,
v utripanje, v zrak —

naj se brezna sploščijo,
naj poniknejo simboli,
elastika, ki te požene
navzgor, vedno globlje —

neskončnost vedno predre krila
vrtečega širjenja, ker se obrne
v določenost sebe — v umor, v kri,
ki jo izsesajo globoke, nenasitne ustnice
žrtvenega kamna navidezne osvoboditve
orodja (noža) razbremenitev —
dotik požene neskončnost
proti smrti smrti, proti
orodju tveganja, k zločinu — središču,
odpirajočem eno samo ravnino, ne prostor,
in je večno, nezamenljivo kroženje
njeno edino, brezupno brezkončje;

ampak brezna so TU, ZDAJ,
in je volja iztisnjena,
po dolgem, neskončno dolgem plavanju,
izven sleheme nujnosti želje zločina,
v verjetnost izhoda, v gibanje,
na strani spirale mesa —
v preseganje sebe,
vendar v snov, možnost,
v prebojnost življenja.